

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut politologických studií

Iva Fusková

**Role regionálních politických stran na
španělské politické scéně v období 1993-2010**

Diplomová práce

Praha 2011

Autor práce: **Iva Fusková**

Vedoucí práce: **PhDr. Lada Šušlíková, PhD.**

Oponent práce: .....

Datum obhajoby: .....

Hodnocení: .....

Bibliografický záznam

Fusková Iva. *Role regionálních politických stran na španělské politické scéně v období 1993-2010*. Praha, 2011. 138 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Lada Šušlíková, PhD.

Anotace

Diplomová práce „*Role regionálních politických stran na španělské politické scéně v období 1993-2010*“ představuje analýzu role španělských regionálních politických stran, kterou hrají na celostátní politické scéně, a to od roku 1993. V důsledku změn volební podpory došlo v tomto období k zásadnímu nárůstu síly těchto subjektů. A právě tyto regionální a nacionalistické strany se staly velmi důležitými aktéry při sestavování kabinetů i následného výkonu vládní moci. Na španělské politické scéně v důsledku decentralizace země v období přechodu k demokracii a účinků volebního systému dochází k poměrně komplikovanému prolínání celostátního stranického systému se stranickými systémy regionálními. Silné regionální politické strany jsou typické zejména pro stranicko-politický systém dvou tzv. historických regionů (Katalánska a Baskicka), které mají v porovnání s ostatními autonomními společenstvími Španělska mnohem větší míru autonomie, mimo jiné i díky velkému vlivu těchto regionálních stran. Jejich požadavky vůči centrální vládě však vzrůstají čím dál víc, což samozřejmě vyvolává na centrální španělské politické scéně velké napětí. Španělský vládní model je poněkud specifický, protože ani v menšinové situaci (tedy pokud žádná ze dvou hlavních politických stran – Španělská socialistická dělnická strana a Lidová strana - nezíská absolutní většinu poslaneckých křesel) zatím nedošlo ke zformování klasické koaliční vlády. Formálně byla vždy utvořena menšinová vláda s parlamentní podporou regionálních politických stran.

Annotation

Diploma thesis *"The role of regional political parties within the Spanish political scene in the period of 1993-2010"* presents an analysis of the role of Spanish regional political parties, which play within the national political scene since 1993. There was a substantial increase in the power of these parties in this period. These regional and nationalist political parties due to changes in the electoral support have become very important players by forming the cabinets and by the subsequent exercising of governmental duties. As a result of decentralization in the period of Spanish democratization and thanks to effects of the electoral system within the Spanish political scene happens relatively complicated interpenetration of the national party system with the regional party systems. Strong regional political parties are typical especially for the party-political systems of two so-called historic regions (Catalonia and the Basque Autonomous Community), which have compared to other autonomous communities of Spain a much greater degree of autonomy, also thanks to great influence of these regional parties. Their demands are growing more and more to the central government, however, which cause obviously a great deal of tension on the central political scene. The Spanish model of government is rather unique, because not even in a minority situation (i.e. if neither out of two main political parties - The Spanish Socialist Workers' Party and The People's Party - gains an absolute majority of parliamentary seats), so far there is no classical formation of coalition government. There was always formally formed a minority government with parliamentary support from regional political parties.

Klíčová slova

Španělsko, politický systém, volební systém, stranický systém, regionalismus, regionální a nacionalistické politické strany, menšinová vláda

Keywords

Spain, political system, electoral system, party system, regionalism, regional and nationalist political parties, minority government

Vlastní text práce bez titulní strany, přiložených schválených tezí, prohlášení a poděkování, anotací, obsahu, příloh, seznamu literatury a zkratk má celkem 30.427 slov, 222.155 znaků včetně mezer, tj. celkem 99 normostran.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne:

Iva Fusková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Ladě Šušlíkové PhD. za její laskavé rady, cenné připomínky, trpělivost a čas, který mé práci věnovala, a v neposlední řadě také PhDr. Michalu Šabatovi za vstřícnost a ochotu poradit.

Teze diplomové práce

na téma

**Role regionálních politických stran na španělské
politické scéně v období 1993-2010.**

Jméno: Iva

Příjmení: Fusková

Obor: Politologie

Semestr: LS 2010

Konzultant: PhDr. Lada Šušlíková, PhD.

V Berouně dne 4. 4. 2010 zpracovala Iva Fusková

Souhlasím s vedením práce .....

1. ÚVOD

a. Vymezení tématu

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila název ***Role regionálních politických stran na španělské politické scéně v období 1993-2010.*** Tématem mé práce by měla být analýza role španělských regionálních politických stran, kterou hrají na celostátní politické scéně, a to od roku 1993, kdy v důsledku změn volební podpory došlo k zásadnímu nárůstu síly těchto subjektů a tyto regionální a nacionalistické strany se staly velmi důležitými aktéry při sestavování kabinetů i následného výkonu vládní moci.

Se vznikem jednotlivých autonomních společenství v důsledku decentralizace země v období přechodu od frankistického režimu k demokracii se ve Španělsku utvořil větší počet relativně samostatných stranických systémů. Na španělské politické scéně v důsledku účinků volebního systému dochází k poměrně komplikovanému prolínání celostátního stranického systému se stranickými systémy regionálními.

Regionální strany lze vymezit jako samostatné stranicko – politické formace vykonávající činnost a plnící funkce politické strany v regionálním prostoru. Zdroje politické legitimace a volební mobilizace používané těmito stranami mají regionální charakter [Strmiska 2003: 6]. Regionální strany mohou, ale nemusí být zároveň i stranami nacionalistickými, byť tomu tak v případě Španělska a tamějších regionálních politických formací většinou je. Není také možné zaměňovat pojem regionální strany se stranami regionalistickými, které jsou nositelkami idejí týkajících se teritoriálně – politické re/organizace daných regionů. V případě španělských regionálních politických stran, o kterých bude pojednávat má diplomová práce, si ale toto ztotožnění dle mého názoru můžeme dovolit.

Silné regionální politické strany jsou typické zejména pro stranicko-politický systém dvou tzv. historických regionů (Katalánska a Baskicka), které

jsou etnicko-jazykově vymezeny oproti většinové španělské populaci¹ a v porovnání s ostatními autonomními společenstvími Španělska mají mnohem větší míru autonomie, mimo jiné i díky velkému vlivu těchto regionálních stran. Jejich požadavky vůči centrální vládě však čím dál víc vzrůstají a některé regionální politické formace (například Republikánská levice Katalánska – *Esquerra Republicana de Catalunya*, ERC) se dokonce ztotožňují se separatismem. To samozřejmě vyvolává na centrální španělské politické scéně velké napětí. Tyto nacionalistické a regionální strany plní díky svému koaličnímu potenciálu v dolní komoře španělského parlamentu při tvorbě celonárodních vlád velmi důležitou roli, a to zejména po roce 1993.

Pro Španělsko je od roku 1982, kdy byla ukončena dominance přechodového hnutí Svazu demokratického středu (*Unión de Centro Democrático*, UDC), charakteristická bipolarita, založená na alternaci dvou velkých celorepublikových stran Lidové strany (*Partido Popular*, PP) a Španělské socialistické dělnické strany (*Partido Socialista Obrero Español*, PSOE). Z hlediska vládního modelu lze rozeznat dvě základní fáze. Do roku 1993 získával vítěz (jmenovitě PSOE) absolutní většinu mandátů v dolní parlamentní komoře Kongresu poslanců (*Congreso de los Diputados*), a po volbách vždy mohl ustavit jednobarevnou většinovou vládu (*Single Party Cabinet*). Parlamentní volby v roce 1993 však přinesly změnu v rozložení volební podpory, mimo jiné v důsledku nárůstu síly regionálních stran. Vítězná strana tak již nedisponovala majoritou poslanců a musela se spolehnout na podporu menších, zejména těch regionálních politických uskupení. V parlamentních volbách v roce 1996 pak vítězná Lidová strana získala pouze 156² poslaneckých mandátů z celkových 350 a následně byla ustavena menšinová jednobarevná vláda předsedy PP José Marii Aznara s

---

¹ Původ Basků (*Euskaldunak*) je dodnes nejasný. I přes rozsáhlý výzkum nebyla objevena lokace jejich původního „rodiště“ (bývají proto označováni za autochtonní národ) a nebyla ani zjištěna genetická podobnost s ostatními evropskými indoevropskými národy, což podporuje teorii o neindoevropském původu. Jazyk baskičtina (*Euskara*), který je kooficiálním, úředním jazykem v Baskicku a Navarře, podobně nelze zařadit do žádné ze základních lingvistických rodin. Katalánci (*Catalanes*) se taktéž považují za svébytnou národnostní entitu. Katalánština (*atalà*) je stejně jako španělština románským jazykem, ale rozhodně nejde o pouhý španělský dialekt, jak bylo dříve (v důsledku snah o potlačení národnostního principu) zmiňováno. Jde o jazyk velmi podobný okcitanštině, mnohem bližší než španělština, je mu například italština. Kromě Katalánska je užíván i v dalších autonomních společenstvích s tradičně katalánskou sférou vlivu a alespoň částečně katalánským obyvatelstvem, například ve Valencii či na Baleárských ostrovech.

² <http://www.electionresources.org>

vnější podporou regionalistických stran, jmenovitě Baskické nacionalistické strany (*Partido Nacional Vasco*, PNV), katalánské Konvergence a jednoty (*Convergencia i Unió*, CiU) a Kanárské koalice (*Coalición Canaria*, CC). Naopak ve volbách v roce 2000 PP získala absolutní většinu poslaneckých mandátů a následná Aznarova vláda mohla bez problémů vytvořit jednobarevnou většinovou vládu. Jednalo se však pouze o přechodný jev, po volbách v roce 2004 a 2008 se vítězná PSOE opět ocitla v menšinové situaci. V této souvislosti se nám naskýtá zajímavé zjištění.

Po roce 1993 se regionální a nacionalistické strany – označovány také jako tzv. strany s nestátním zájmem PANE (*Los Partidos de Ámbito No – Estatal*), staly velmi důležitými aktéry při sestavování kabinetů i následného výkonu vládní moci. Nejaktivnější úlohu v těchto vyjednávacích procesech plnila v 90. letech díky váze svých křesel ve španělském parlamentu katalánská Konvergence a Jednota.

Španělský vládní model je však poněkud specifický, protože ani v menšinové situaci (tedy pokud žádná ze dvou velkých stran nezíská absolutní většinu poslaneckých křesel) zatím nedošlo ke zformování klasické koaliční vlády, jako bychom podle běžné praxe v jiných parlamentních demokraciích se systémem více než dvou relevantních politických stran mohli očekávat, ale formálně byla utvořena menšinová vláda s parlamentní podporou regionálních politických stran. Hlavní aktéři vyjednávání o vzniku nové vlády opakovaně rozhodli neformalizovat své koaliční dohody. Proč tomu tak je, bych také mimo jiné ráda zjistila při vypracovávání své práce.

Konkrétně tuto problematiku jsem zvolila z několika důvodů. Téma španělských regionálních stran a jejich vlivu v procesu formování celostátních vlád nebylo i přes svou důležitost a pozoruhodnost v českém prostředí ještě příliš zpracováváno. Ve své bakalářské práci jsem se detailně věnovala katalánskému politickému systému, systému stran i problému katalánské emancipace a při zpracovávání práce jsem poznala, že regionální politické strany (a zejména ty katalánské a baskické) dokážou celostátní politickou scénu značně ovlivnit. Z odborného hlediska mám v tomto směru největší znalosti, proto bude má diplomová práce schopná vyhovět požadované odborné – a samozřejmě i formální – úrovni očekávané od studenta politologie na naší katedře.

b. Metoda a cíl práce, formulace výzkumných otázek

Ve své diplomové práci se pokusím vypracovat hlubší analýzu zvoleného tématu, zejména v ohledu definování role, kterou hrají regionální strany ve španělské politice či porozumění cílům, jež tyto strany na celostátní politické scéně sledují. Tyto různé regionální subjekty bych také chtěla podrobit komparativní analýze, abych zjistila, zda a v čem se jejich cíle liší. Deskriptivní postup použiji pouze v případě nezbytné charakteristiky španělského parlamentarismu či volebního a stranického systému.

Mezi hlavní otázky, na které se v průběhu vypracovávání své práce budu snažit odpovědět, patří například následující: Jak vypadá současný celošpanělský stranický systém? Jaký subjekt lze vůbec považovat za regionální politickou stranu? Jaké regionální strany se v letech 1993–2010 dostaly do španělského parlamentu? Které z nich poskytly podporu tehdejším menšinovým vládám? O jaký druh politické podpory se jednalo? Jaký program prezentují tyto strany voličům pro celostátní volby a jaký pro volby regionální? Jaká je jejich pozice na politické scéně konkrétního regionu? Budu se samozřejmě také zabývat různorodostí cílů, které jednotlivé regionální strany sledují a porovnáám je s hlavními cíly celostátních stranických subjektů.

Ve své práci se budu co nejvíce snažit pracovat s primárními prameny. V případě kapitol o ústavním uspořádání Španělska budu vycházet zejména ze španělské ústavy z roku 1978, volebních zákonů a oficiálních výsledků na stránkách Ministerstva vnitra (*Ministerio del Interior*) a Centrální volební rady (*Junta Electoral Central*). Pro stěžejní část o regionálních stranách budu používat oficiální politické (volební) programy a další dokumenty regionálních i celostátních stranických subjektů, výzkumy veřejného mínění a reálné události vysledované ze seriózního španělského tisku, které se vztahují ke zkoumané problematice. V rámci sekundární literatury budu vycházet zejména z původních španělských zdrojů renomovaných autorů.

2. Předpokládaná osnova

1. Úvod

2. Španělský politický systém v období 1978–2010

2.1. Regionální uspořádání Španělska

2.2. Ústava 1978

2.3. Výkonná moc

2.4. Zákonodárná moc

2.5. Volební systém a jeho vliv na politický a stranický systém

3. Stranický systém Španělska

3.1. Hlavní celošpanělské politické strany

3.2. Vývoj španělské stranicko-politické soustavy od prvních demokratických voleb v roce 1977

3.3. Typologie španělského stranického systému, polarizace a hlavní štěpící linie

4. Regionální politické strany na celostátní politické scéně

4.1. Úvod do problematiky regionálních a nacionalistických politických stran – základní vymezení

4.2. Regionální strany relevantní na celonárodní úrovni v období po roce 1993³

4.3. Role regionálních politických stran ve španělských vládách v letech 1993-2010

5. Závěr

---

³ Tuto hranici jsem zvolila proto, že po volbách v roce 1993 vzrostl význam regionálních politických stran, které se staly nezbytnými účastníky povolebního vyjednávání o parlamentní podpoře vítězné straně, která ve volbách nedosáhla absolutní většiny mandátů.

3. Předběžný seznam literatury a zdrojů

Jde pouze o předběžný seznam. Celý soubor literatury a zdrojů bude doplněn v průběhu vypracovávání práce.

A) Dokumenty

Španělská Ústava (*Constitución española*). Staženo dne 20. března 2010 z

WWW:

<<http://www.constitucion.es/constitucion/lenguas/txt/castellano.txt>>.

Katalánský autonomní statut z roku 2006 (*Estatuto de Autonomía de Catalunya de 2006*). Dostupné na WWW:

<<http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut/>>.

Baskický autonomní statut z roku 1979 (*Estatuto de Autonomía del País Vasco de 1979*). Dostupné na WWW:

<http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html>.

Volební zákon z roku 1985 (*Ley Orgánica 5/1985, de 19 de Junio, del Régimen Electoral General*). Dostupné na WWW:

<http://www.mir.es/DGPI/Normativa/Normativa_Estatal/Procedimiento_Electoral/lo05-1985.html>.

B) Neperiodická literatura

Alcántara, M.; Martínez, A. (eds.) (2001). *Política y Gobierno en España*. Vyd. 2. Valencia: Tirant lo Blanch. s. 638. ISBN 13-97884844227-16.

Artich, X., Castiñeira, A., Colominas i Ferran, J. (eds.) (2003). *Cataluña-España: Relaciones políticas y culturales*. Vyd. 1. Barcelona: Icaria Editorial, s. 368. ISBN 9788474266351.

Beltrán, J.M.V., Herrera, M.A.G. (eds.) (*El Estado Autonomico: Integración, solidaridad, diversidad*. Vyd. 1. Madrid: INAP, s. 1436. ISBN 9788478799770.

Beramendi, J.B.; Máiz Suárez, E. (eds.) (1991). *Los Nacionalismos en la España de la II República (Historia)*. Vyd. 1. Madrid: Siglo XXI de España Editores. s 496. ISBN 84-323-0710-6. Dostupné na WWW:

http://books.google.cz/books?id=G1dyGgwZuQkC&pg=PA436&lpg=PA436&dq=partidos+regionalista&source=bl&ots=oka1BMEhFf&sig=tF_MJbtnDiAng00bRhKkWT2-6os&hl=cs&ei=Zrm_S-rAIM6KOLf1uJcE&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&ved=0CBQQ6AEwAw#v=onepage&q=partidos%20regionalista&f=false.

Conversi, D. (1997) *The basques, the catalans and Spain : alternative routes to nationalist mobilisation*. Vyd. 1. London : Hurst & Company, s. 312. ISBN 1-85065-253-8.

Dančák, B; Fiala, P. (eds.) (1999). *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Vyd. 1. Brno: MPÚ MU, s. 169. ISBN 80-2102247-7.

de Winter, L; Türsan, H. (eds.) (1998). *Regionalist parties in Western Europe Routledge/ECPR studies in European political science – Svazek 1*. Vyd. 1. London: Routledge, s. 259. ISBN 0-415-16437-0. Dostupné na WWW: <http://books.google.cz/books?id=lepcWCBHcdIC&pg=PA70&dq=Converg%C3%A8ncia+i+Uni%C3%B3&cd=5#v=onepage&q&f=false>.

Dvořáková, V. – Kunc, J. (2004). Španělsko. In: Říchová, B. (ed.) *Komparace politických systémů II*. Vyd. 3., 1. dotisk. Praha: VŠE, s. 230. ISBN 80-245-0757-9.

Guereña, J.-L.; Morales Muñoz, M. (eds.) (2006). *Los nacionalismos en la España contemporánea. Ideologías, movimientos y símbolos*. Vyd. 1. Málaga: Centro de Ediciones de la Diputación de Málaga. 376 s. 84-7785-748-2.

Havlík, V. – Šedo, J. – Čaloud, J. (2009). Systémy poměrného zastoupení. In: Chytílek, R. – Šedo, j. (eds.) *Volební systémy*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. 376. ISBN 978-80-7367-548-6.

Hladká, M. (2006). Tvorba menšinových vlád v Španielsku. In: Říchová, B. (ed.) *Vládní modely v parlamentních systémech*. Vyd. 1. Praha: Moneta, s. 201. ISBN 80-86731-03-0.

Keating, M. (2000). *The new regionalism in Western Europe: territorial restructuring and political change*. Vyd. 1. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, s. 242. ISBN 9781840644869.

- Klokočka, V. (2006). *Ústavní systémy evropských států*. Vyd. 2. Praha: Linde, s. 423. ISBN 50-7201-606-7.
- Kunc, J. (2000). *Stranické systémy v re/konstrukci*. Vyd. 1. Praha: Slon, s. 262. ISBN 80-85850-79-6.
- Láinz, J. (2004). *Adiós, España: verdad y mentira de los nacionalismos*. Vyd. 4. Madrid: Encuentro, s. 834. ISBN 9788474907483.
- Nieto, L.L. (2006). *Relaciones Intergubernamentales en la España democrática, interdependencia, autonomía, conflicto y cooperación*. Vyd. 1. Madrid: Dykinson, s. 295. ISBN 9788497728973.
- Ninou, C. (2002). La formación del sistema político español: evolución política y constitucional. In: Román, P. (ed.) *Systema político español*. Vyd. 2. Madrid: McGraw-Hill, s. 383. ISBN 84-481-3216-5.
- Novák, M. (1997). *Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia*. Vyd. 1. Praha: SLON, s. 275. ISBN 80-85850-22-2
- Palacios Bañuelos, L. (2005). *La España plural: Nación, nacionalidades y regiones*. Vyd. 1. Madrid: Editorial Universitas, S.A, s. 377. ISBN 9788479911775.
- Román, P. (2002). Los partidos y los sistemas de partidos. In: Román, P. (ed.) *Sistema político español*. Vyd. 2. Madrid: McGraw-Hill, s. 383. ISBN 84-481-3216-5.
- Romero, J. (2006). *España inacabada*. Vyd. 1. Valencia: Universitat de Valencia, s. 200. ISBN 9788437064444.
- Sartori, G. (2005). *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), s. 266. ISBN 80-7325-062-4.
- Strmiska, M. – Hloušek, V. – Chytílek, R. – Kopeček, L. (2005). *Politické strany moderní Evropy*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. 727. ISBN 80-7367-038-0.
- Strmiska, M. (2005). *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus*. Vyd. 1. Brno: AP, s. 143. ISBN 80-902652-5-1.
- Ubieto Artera, A.- Reglá Campistol, J.- Jover Zamora, J. M.- Seco Serrano, C. (eds.) (2007). *Dějiny Španělska*. Vyd. 3. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 915. ISBN 978-80-7106-836-5.

C) Články

- Cal, Rosa (1998): Origen de la prensa nacionalista gallega: Apuntes divulgativos. *Revista Latina de Comunicación Social* (Universidad de La Laguna), N° 11, noviembre de 1998. ISSN: 1138-5820. Dostupné na WWW: <<http://www.ull.es/publicaciones/latina/a/16rosa.htm>>.
- Hayek, D. G. (1999). Nacionalismos periféricos y democracia en España. *Universidad de La Rioja (Vegueta), Anuario de la Facultad de Geografía e Historia*, N° 4/1999, s. 221-240. ISSN 1133-598X. Staženo dne 26. dubna 2010 z WWW: <<http://www.webs.ulpgc.es/vegueta/>>.
- López Jiménez, J. M. (2010). Los partidos políticos del siglo XXI. *Contribuciones a las Ciencias Sociales*, N° 5/2010, ISSN 1988-7833. Dostupné na WWW: <<http://www.eumed.net/rev/cccss/08/jmlj.htm>>.

D) Internetové zdroje

(datum poslední aktualizace 26.5.2010)

Centrální volební rada (*Junta Electoral Central*):

<http://www.juntaelectoralcentral.es/>

Databáze volebních výsledků (*Parties & Elections*): <http://www.parties-and-elections.de/spain2.html>

Ministerstvo vnitra (*Ministerio del Interior*): <http://www.mir.es/index.html>

Oficiální stránky španělské Poslanecké sněmovny (*Congreso de los Diputados*): <http://www.congreso.es>

Oficiální stránky španělského Senátu (*Senado*): <http://www.senado.es>

Politická strana Ano Navarře (*Nafarroa Bai*): <http://nafarroabai.org>

Politická strana Galicijský nacionalistický blok (*Bloque Nacionalista Galego*): <http://bng-galiza.org>

Politická strana Iniciativa pro Katalánsko – Zelení (*Iniciativa per Catalunya Verds*): <http://www.iniciativa.cat>

Politická strana Kanárská koalice (*Coalición Canaria*):

<http://www.coalicioncanaria.org>

Politická strana Konvergence a jednota (*Convergència i Unió*):

<http://www.ciu.cat/>

Politická strana Lidová strana (*Partido Popular*): <http://www.pp.es>

Politická strana Nacionalistická baskická strana (*Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco*): <http://www.eaj-pnv.eu>

Politická strana Republikánská levice Katalánska (*Esquerra Republicana de Catalunya*): <http://www.esquerra.cat>

Politická strana Sjednocená levice (*Izquierda Unida*): <http://izquierda-unida.es>

Politická strana Strana socialistů Katalánska (*Partido de los Socialistas de Cataluña*): <http://www.socialistes.cat>

Politická strana Španělská socialistická dělnická strana (*Partido Socialista Obrero Español*): <http://www.psoe.es>

Politická strana Unie navarrského lidu (*Unión del Pueblo Navarro*):

<http://upn.org>

Politická strana Unie pokroku a demokracie (*Unión Progreso y Democracia*):

<http://www.upyd.es>

Server o historii 20. století (*El sitio web de la historia del siglo XX*):

<http://www.historiasiglo20.org/HE/11a-3.htm>

Španělský oficiální informační server (*Sí, Spain*): <http://www.sispain.org>

Obsah

ÚVOD	3
1. ŠPANĚLSKÝ POLITICKÝ SYSTÉM V OBDOBÍ 1978–2010	8
1.1. REGIONÁLNÍ USPOŘÁDÁNÍ ŠPANĚLSKA.....	8
1.2. ÚSTAVA 1978	11
1.3. VÝKONNÁ MOC	13
1.3.1. <i>Panovník</i>	13
1.3.2. <i>Vláda</i>	14
1.4. ZÁKONODÁRNÁ MOC.....	15
1.4.1 <i>Kongres poslanců</i>	16
1.4.2. <i>Senát</i>	17
1.5. VOLEBNÍ SYSTÉM A JEHO VLIV NA POLITICKÝ A STRANICKÝ SYSTÉM.....	18
1.5.1. <i>Volební zákon</i>	18
1.5.2. <i>Volební systém do španělského parlamentu</i>	19
1.5.2.1. <i>Volební systém do Kongresu poslanců (Congreso de los Diputados)</i> ... 19	
1.5.2.2. <i>Volební systém do Senátu (Senado)</i>	22
1.5.3. <i>Vliv volebního systému na politický a stranický systém</i>	23
2. STRANICKÝ SYSTÉM ŠPANĚLSKA	26
2.1. HLAVNÍ CELOŠPANĚLSKÉ POLITICKÉ STRANY	26
2.1.1. <i>Španělská socialistická dělnická strana (Partido Socialista Obrero Español, PSOE)</i>	26
2.1.2. <i>Lidová strana (Partido Popular, PP)</i>	28
2.1.3. <i>Sjednocená levice (Izquierda Unida, IU)</i>	29
2.1.4. <i>Svaz pro pokrok a demokracii (Unión Progreso y Democracia, UPyD)</i>	30
2.2. VÝVOJ ŠPANĚLSKÉ STRANICKO-POLITICKÉ SOUSTAVY OD PRVNÍCH DEMOKRATICKÝCH VOLEB V ROCE 1977.....	31
2.3. TYPOLOGIE ŠPANĚLSKÉHO STRANICKÉHO SYSTÉMU, POLARIZACE A HLAVNÍ ŠTĚPÍČÍ LINIE	37
3. REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY NA CELOSTÁTNÍ POLITICKÉ SCÉNĚ	42
3.1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY REGIONÁLNÍCH A NACIONALISTICKÝCH POLITICKÝCH STRAN – ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ.....	42
3.2. POSTAVENÍ A CHARAKTER REGIONÁLNÍCH POLITICKÝCH STRAN V KONKRÉTNÍCH REGIONECH ŠPANĚLSKA – ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA	46
3.3. REGIONÁLNÍ STRANY RELEVANTNÍ NA CELONÁRODNÍ ÚROVNI V OBDOBÍ PO ROCE 1993	53
3.3.1. <i>Andalusistická strana (Partido Andalucista, PA)</i>	53
3.3.2. <i>Ano Navarře (Nafarroa Bai, Na Bai)</i>	54
3.3.3. <i>Aragonská chunta (Chunta Aragonesista, CHA)</i>	55
3.3.4. <i>Aragonská strana (Partido Aragónés, PAR)</i>	56
3.3.5. <i>Baskická solidarita (Eusko Alkartasuna, EA)</i>	57
3.3.6. <i>Baskická strana příznivců Boha a Starého zákona - Baskická národní strana (Euzko Alderdi Jeltzalea - Partido Nacionalista Vasco, EAJ-PNV)</i>	58
3.3.7. <i>Galicijský národní blok (Bloque Nacionalista Galego, BNG)</i>	63
3.3.8. <i>Iniciativa pro Katalánsko-Zelení (Iniciativa per Catalunya-Verds, ICV)</i>	65

3.3.9. Kanárská koalice (<i>Coalición Canaria, CC</i>).....	66
3. 3. 10. <i>Konvergence a Jednota (Convergencia i Unió, CiU)</i>	69
3. 3. 11. <i>Lidová jednota (Herri Batasuna, HB)</i>	74
3.3.12. <i>Republikánská levice Katalánska (Esquerra Republicana de Catalunya, ERC)</i>	76
3.3.13. <i>Valencijský svaz (Unió Valenciano, UV)</i>	80
3.4. ROLE REGIONÁLNÍCH POLITICKÝCH STRAN NA ŠPANĚLSKÉ POLITICKÉ SCÉNĚ V OBDOBÍ 1993-2010	80
3.4.1. <i>Role regionálních politických stran ve španělských vládách v letech 1993- 2010</i>	84
3.4.1.1. <i>Menšinová vláda v období 1993-1996</i>	84
3.4.1.2. <i>Menšinová vláda v období 1996-2000</i>	87
3.4.1.3. <i>Většinová vláda v období 2000-2004</i>	88
3.4.1.4. <i>Menšinová vláda v období 2004-2008</i>	88
3.4.1.5. <i>Současná menšinová vláda</i>	90
ZÁVĚR	92
SUMMARY	97
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	102
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	110
SEZNAM PŘÍLOH	112
PŘÍLOHY	113

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila název *Role regionálních politických stran na španělské politické scéně v období 1993-2010*. Tématem mé práce by měla být analýza role španělských regionálních politických stran, kterou hrají na celostátní politické scéně, a to od roku 1993, kdy v důsledku změn volební podpory došlo k zásadnímu nárůstu síly těchto subjektů a tyto regionální a nacionalistické strany se staly velmi důležitými aktéry při sestavování kabinetů i následného výkonu vládní moci.

Se vznikem jednotlivých autonomních společenství v důsledku decentralizace země v období přechodu od frankistického režimu k demokracii se ve Španělsku utvořil větší počet relativně samostatných stranických systémů. Na španělské politické scéně v důsledku účinků volebního systému dochází k poměrně komplikovanému prolínání celostátního stranického systému se stranickými systémy regionálními.

Regionální strany lze vymezit jako samostatné stranicko – politické formace vykonávající činnost a plnící funkce politické strany v regionálním prostoru. Zdroje politické legitimace a volební mobilizace používané těmito stranami mají regionální charakter [Strmiska 2003: 6]. Regionální strany mohou, ale nemusí být zároveň i stranami nacionalistickými, byť tomu tak v případě Španělska a tamějších regionálních politických formací většinou je. Není také možné zaměňovat pojem regionální strany se stranami regionalistickými, které jsou nositelkami idejí týkajících se teritoriálně – politické re/organizace daných regionů. V případě španělských regionálních politických stran, o kterých bude pojednávat má diplomová práce, si ale toto ztotožnění dle mého názoru můžeme dovolit, jelikož se tyto stranické formace snaží prosazovat zájmy vázané na specifickou regionů, ve kterých působí. Silné regionální politické strany jsou typické zejména pro stranicko-politický systém dvou tzv. historických regionů (Katalánska a Baskicka), které jsou etnicko-jazykově vymezeny oproti většinové

španělské populaci⁴ a v porovnání s ostatními autonomními společenstvími Španělska mají mnohem větší míru autonomie, mimo jiné i díky velkému vlivu těchto regionálních stran. Jejich požadavky vůči centrální vládě však čím dál víc vzrůstají a některé regionální politické formace, zejména z regionu Baskicko a Katalánsko (například Republikánská levice Katalánska – *Esquerra Republicana de Catalunya*, ERC), se dokonce ztotožňují se separatismem. To samozřejmě vyvolává na centrální španělské politické scéně velké napětí. Tyto nacionalistické a regionální strany plní díky svému koaličnímu potenciálu v dolní komoře španělského parlamentu při tvorbě celonárodních vlád velmi důležitou roli, a to zejména po roce 1993.

Pro Španělsko je od roku 1982, kdy byla ukončena dominance přechodového hnutí Svazu demokratického středu (*Unión de Centro Democrático*, UDC), charakteristická bipolarita, založená na alternaci dvou velkých celorepublikových stran Lidové strany (*Partido Popular*, PP) a Španělské socialistické dělnické strany (*Partido Socialista Obrero Español*, PSOE). Z hlediska vládního modelu lze rozeznat dvě základní fáze. Do roku 1993 získával vítěz (jmenovitě PSOE) absolutní většinu mandátů v dolní parlamentní komoře Kongresu poslanců (*Congreso de los Diputados*), a po volbách vždy mohl ustavit jednobarevnou většinovou vládu (*Single Party Cabinet*). Parlamentní volby v roce 1993 však přinesly změnu v rozložení volební podpory, mimo jiné v důsledku nárůstu síly regionálních stran. Vítězná PSOE tak již nedisponovala majoritou poslanců a musela se spolehnout na podporu menších, zejména těch regionálních politických uskupení. V parlamentních volbách v roce 1996 pak vítězná Lidová strana získala pouze

---

⁴ Původ Basků (*Euskaldunak*) je dodnes nejasný. I přes rozsáhlý výzkum nebyla objevena lokace jejich původní domoviny a nebyla ani zjištěna genetická podobnost s ostatními evropskými indoevropskými národy, což podporuje teorii o neindoevropském původu. Jazyk baskičtina (*euskara*), který je kooficiálním, úředním jazykem v Baskicku a Navarře, podobně nelze zařadit do žádné ze základních lingvistických rodin. Katalánci (*Catalanes*) se taktéž považují za svébytnou národnostní entitu. Katalánština (*català*) je stejně jako španělština románským jazykem, ale rozhodně nejde o pouhý španělský dialekt, jak bylo dříve (zejména v důsledku snah o potlačení národnostního principu) zmiňováno. Jde o jazyk velmi podobný okcitanštině, mnohem bližší než španělština, je mu například italština. Kromě Katalánska je užíván i v dalších autonomních společenstvích s tradičně katalánskou sférou vlivu a alespoň částečně katalánským obyvatelstvem, například ve Valencii či na Baleárských ostrovech.

156⁵ poslaneckých mandátů z celkových 350 a následně byla ustavena menšinová jednobarevná vláda předsedy PP José Maríi Aznara s vnější podporou regionalistických stran, jmenovitě Baskické národní strany (*Partido Nacionalista Vasco*, PNV), katalánské Konvergence a jednoty (*Convergencia i Unió*, CiU) a Kanárské koalice (*Coalición Canaria*, CC). Naopak ve volbách v roce 2000 PP získala absolutní většinu poslaneckých mandátů a následná Aznarova vláda mohla bez problémů vytvořit jednobarevnou většinovou vládu. Jednalo se však pouze o přechodný jev, po volbách v roce 2004 a 2008 se vítězná PSOE opět ocitla v menšinové situaci⁶. V této souvislosti se nám naskýtá zajímavé zjištění.

Po roce 1993 se regionální a nacionalistické strany, označované také jako tzv. strany s nestátním zájmem PANE (*Los Partidos de Ámbito No – Estatal*), staly velmi důležitými aktéry při sestavování kabinetů i následného výkonu vládní moci. Nejaktivnější úlohu v těchto vyjednávacích procesech plnila v 90. letech – zejména díky váze svých křesel ve španělském parlamentu – katalánská Konvergence a Jednota.

Španělský vládní model je však poněkud specifický, protože ani v menšinové situaci (tedy pokud žádná ze dvou velkých stran nezíská absolutní většinu poslaneckých křesel) zatím nedošlo ke zformování klasické koaliční vlády, jako bychom podle běžné praxe v jiných parlamentních demokraciích se systémem více než dvou relevantních politických stran mohli očekávat, ale formálně byla utvořena menšinová vláda s vnější (parlamentní) podporou regionálních politických stran. Hlavní aktéři vyjednávání o vzniku nové vlády opakovaně rozhodli neformalizovat své koaliční dohody. Proč tomu tak je, bych také mimo jiné ráda zjistila při vypracovávání své práce.

Konkrétně tuto problematiku jsem zvolila z několika důvodů. Téma španělských regionálních stran a jejich vlivu v procesu formování celostátních vlád nebylo i přes svou důležitost a pozoruhodnost v českém prostředí ještě příliš zpracováváno. Ve své bakalářské práci jsem se detailně věnovala katalánskému

---

⁵ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

⁶ V roce 2004 PSOE obdržela 164 poslaneckých křesel, v roce 2008 si o pět polepšila, když získala 169 mandátů. K dosažení absolutní většiny v Kongresu poslanců PSOE po posledních parlamentních volbách tedy chybělo 7 mandátů. [<http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>].

politickému systému, systému stran i problému katalánské emancipace a při vypracovávání práce jsem poznala, že regionální politické strany (a zejména ty katalánské a baskické) dokážou celostátní politickou scénu značně ovlivnit. Z odborného hlediska mám v tomto směru největší znalosti, proto bude má diplomová práce schopná vyhovět požadované odborné – a samozřejmě i formální – úrovni očekávané od studenta politologie na naší katedře.

Ve své diplomové práci se pokusím vypracovat hlubší analýzu zvoleného tématu, zejména v ohledu definování role, kterou hrají regionální strany ve španělské politice či porozumění cílům, jež tyto strany na celostátní politické scéně sledují. Tyto různé regionální subjekty bych také chtěla podrobit komparativní analýze, abych zjistila, zda a v čem se jejich cíle liší. Deskriptivní postup použiji pouze v případě nezbytné charakteristiky španělského parlamentarismu či volebního a stranického systému.

Mezi hlavní otázky, na které se v průběhu vypracovávání své práce budu snažit odpovědět, patří například následující: Jaké jsou aspekty současného španělského volebního systému? Jaký je jeho vliv na stranický systém Španělska? Jak tento celošpanělský stranický systém vypadá? Jaký subjekt lze vůbec považovat za regionální politickou stranu? Jaké regionální strany se v letech 1993–2010 dostaly do španělského parlamentu? Které z nich poskytly podporu tehdeším menšinovým vládám? O jaký druh politické podpory se jednalo? Jaký program prezentují tyto strany voličům pro celostátní volby a jaký pro volby regionální? Jaká je jejich pozice na politické scéně konkrétního regionu? Budu se samozřejmě také zabývat různorodostí cílů, které jednotlivé regionální strany sledují a porovnáám je s hlavními cíli celostátních stranických subjektů.

Ve své práci se budu co nejvíce snažit pracovat s primárními prameny. V případě kapitol o ústavním uspořádání Španělska budu vycházet zejména ze španělské ústavy z roku 1978, volebních zákonů, jednacích řádů horní a dolní komory Španělského parlamentu a z oficiálních volebních výsledků na stránkách Ministerstva vnitra (*Ministerio del Interior*) a Centrální volební rady (*Junta Electoral Central*). Pro stěžejní část o regionálních stranách budu používat

oficiální politické (volební) programy a další dokumenty regionálních i celostátních stranických subjektů, výzkumy veřejného mínění a reálné události vysledované ze seriózního španělského tisku, které se vztahují ke zkoumané problematice. V rámci sekundární literatury budu vycházet zejména z původních španělských zdrojů renomovaných autorů.

1. Španělský politický systém v období 1978–2010

Na začátku své diplomové práce pokládám za relevantní a důležité pro lepší kontinuitu a pochopení celé problematiky uvést alespoň stručně základní charakteristiku současného španělského politického systému. V jednotlivých subkapitolách se budu postupně věnovat regionálnímu uspořádání Španělska zakotvenému v Ústavě z roku 1978, o které se taktéž zmíním, uvedu zde základní charakteristiky moci výkonné, zákonodárné a nezapomenu se zmínit ani o španělském volebním systému, který má nezanedbatelný vliv na celý politický systém, zvláště pak na systém stran.

1.1. Regionální uspořádání Španělska

Ve 2. polovině 70. let 20. století se problematika decentralizace státní moci stala neoddelitelnou součástí demokratizace a modernizace španělského státu. Jeho územní uspořádání je rozděleno do několika úrovní. Nejvýše, pokud pomineme úroveň státní, stojí regiony, též tzv. autonomní společenství (*Comunidades Autónomas, CA*), kterých je celkem 17. Španělsko je v této souvislosti označováno nikoli jako federální stát, ale jako stát regionální, a to zejména z toho důvodu, že přestože regiony mají podobnou strukturu, kompetence, které na ně byly přeneseny v rámci decentralizačního procesu, nejsou u všech regionů stejné. Ústava dále stanoví, že města v severní Africe Ceuta a Melilla mají své vlastní statuty, které jim přiznávají podobné organizační struktury a kompetence jako autonomním společenstvím, zároveň si ale uchovávají statut obce. Další stupně administrativního členění Španělska tvoří provincie (*provincias*), kterých je celkem 50 a obce (*municipios*), jejichž počet se v roce 2010 vyšplhal na 8 114.⁷

Celý decentralizační proces ve Španělsku se beze sporu urychlil díky tlaku regionálních nacionalistických stran působících zejména ve dvou historických regionech – v Katalánsku a Baskicku. K historickým regionům se však se svými autonomistickými aspiracemi záhy připojily i ostatní oblasti, o jejichž identitě a

---

⁷ <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do>

zvláštnosti španělská transformační vláda tvořená centristickou stranou Unie demokratického středu neměla nejmenší tušení.

Samotná Ústava ponechává v otázce přebírání konkrétních kompetencí od státu na autonomní společenství iniciativu samotným regionům, stanovuje pouze způsoby, jak autonomii získat, proceduru schvalování autonomních statutů (*estatutos de autonomía*), jakýchsi regionálních ústav pro jednotlivá autonomní společenství⁸ a podmínky pro nabytí určité úrovně kompetencí.⁹ Původní idea vycházela z toho, že budou rozlišeny dvě kategorie regionů. První představovaly tzv. historické regiony (mezi ně bývají řazeny zejména Baskicko, Katalánsko a Galicie), které měly určitou autonomii již v dobách druhé španělské republiky nebo se o ni tehdy snažily. K nim se ovšem na základě referenda přiřadila ještě Andalusie. V těchto regionech se konají separátní autonomní volby, kdy mohou předsedové regionálních vlád nezávisle určovat termín jejich konání a tamní vlády a parlamenty mají rozsáhlé kompetence. Do druhé kategorie byly zařazeny ostatní regiony, které měly původně disponovat nižšími pravomocemi než autonomní společenství z první kategorie.

Ústavní článek č. 148/1 vymezuje oblasti, ve kterých mohou autonomní regiony přebírat kompetence, a to bez rozdílu, zda se jedná o historické regiony či nikoliv¹⁰. Druhý odstavec tohoto článku podmiňuje pro nehistorické regiony možnost rozšíření kompetencí nad rámec článku 148 lhůtou pěti let. V článku č. 149/1 jsou vyjmenovány kompetence, které náleží výlučně centrální moci státu¹¹. Tohoto článku se však mohou rovněž držet historické regiony, které mají povoleno do svého autonomního statutu zahrnout nad rámec kompetencí

---

⁸ Autonomní statuty jsou schvalovány tzv. organickými zákony. Schválení, zrušení nebo změna takovýchto zákonů vyžaduje v závěrečném hlasování absolutní většinu dolní komory španělského parlamentu. Podle španělské ústavy musí autonomní statut obsahovat název společenství, který nejlépe vyhovuje jeho historické identitě, vymezení jeho území, pojmenování, organizaci a sídlo vlastních autonomních institucí, kompetence převzaté v rámci ústavy a základní podmínky pro převzetí jim odpovídajících služeb.

⁹ Nebude-li uvedeno jinak, vychází text kapitoly ze španělské ústavy, tedy Ústavy Španělska z 27. prosince 1978 se začleněním reformy z 27. srpna 1992 (*Constitución Española de 27 de diciembre de 1978, modificada por Reforma de 27 de agosto de 1992*). Stažena dne 14. ledna 2011 z WWW: <<http://constitucion.rediris.es/legis/1978/ce1978.html>>.

¹⁰ Jedná se například o pravomoci v oblasti organizace institucí samosprávy, územního plánování, sociální péče, provádění ochrany životního prostředí a podobně

¹¹ Jen státu přísluší např. kompetence v oblasti zahraniční politiky, obrany státu, soudní správy, měnové politiky, přistěhovalectví, azylové politiky.

vyjmenovaných v ústavním článku 148 ještě oblast pravomocí, které nejsou striktně přisouzeny centrální státní moci. Skutečné rozdělení kompetencí mezi centrem a regiony není dáno ústavou, ale je vždy stanoveno v autonomním statutu příslušného autonomního společenství.

Rozdílnost v ustavení toho či onoho autonomního regionu tedy spočívala především v míře možností převzít určitý díl kompetencí od centrální moci na regionální úroveň. Podle článku 151 španělské ústavy mohly historické regiony přejít přímo k autonomnímu statutu s rozsáhlými pravomocemi za předpokladu následného souhlasu absolutní většiny obyvatel každé provincie autonomní oblasti v referendu¹². V Katalánsku a Baskicku proběhla referenda bez větších problémů již v roce 1979¹³, Galicie a Andalusie to měly podstatně složitější, přece však i přes všechny námitky centrální vlády statut historických regionů v roce 1981 nakonec získaly. Tyto čtyři regiony tak mohly převzít pravomoci uvedené nejen v článku 148/1, ale také určitou část ze seznamu kompetencí článku 149/1, na nichž se dohodly s představiteli státní moci. Pro ostatní regiony, které aspirují na stejný statut, byla stanovena tzv. *via lenta* („pomalá cesta“), která představuje daleko složitější proces schvalování návrhu autonomního statutu. Těmto regionům bylo umožněno převzít pouze pravomoci obsažené v článku 148/1 a jak stanovuje ústava, na další rozšíření svých kompetencí musely čekat po dobu pěti let.

Navarra, Valencie a Kanárské ostrovy také brzy dosáhly v kompetenční oblasti úrovně regionů vzniklých cestou ústavního článku 151, množstvím pravomocí se tím vyrovnaly původním historickým regionům. Regionální volby zde však neprobíhají separátně, ale spolu s volbami do místních zastupitelstev. Rozsáhlejšími pravomocemi tedy již disponovalo plných sedm autonomních regionů.

Jak jsem již uvedla, Španělsko bylo nakonec rozděleno do sedmnácti autonomních oblastí a dvě provinční města na pobřeží severní Afriky, Ceuta a Melilla získala postavení autonomních měst (*ciudades autónomas*). Všechny

---

¹² Tento postup bývá ve španělských odborných publikacích označován jako tzv. *via rápida* („rychlá cesta“).

¹³ <http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut1979/index.htm>

zmíněné regiony mají stejné instituce, ale odlišné úrovně kompetencí. Sedm z nich nakonec dosáhlo na maximální šíři kompetencí a tedy na maximální politickou autonomii (Baskicko, Katalánsko, Galicie, Andalusie, Navarra, Valencie a Kanárské ostrovy) a deset zbývajících se muselo spokojit s nižší úrovní samosprávy a tedy i menším množstvím pravomocí. [Čepová 2002: 52] Regionální uspořádání Španělska je znázorněno v příloze 1.

Ústavní řešení z roku 1978 výrazně změnilo teritoriální uspořádání státu od silného centralismu k regionální samosprávě. Ale zdaleka tehdy nedošlo k definitivní konsolidaci systému autonomií a napětí mezi španělskými regiony a státem pokračuje i nadále. Dle mého názoru je nepravděpodobné, že by se ve Španělsku vyvinul jednotný model formálně homogenních regionálních vlád aplikovatelný na celé teritorium. Například politické elity Baskicka, Katalánska a do menší míry i Galicie by pravděpodobně nikdy neakceptovaly homogenní řešení, ale snažily by se o aplikaci nějakého typu asymetrického federalismu.

1.2. Ústava 1978

Konsensuální přístup španělských politických elit, díky němuž byl přechod k demokracii v zemi¹⁴ úspěšný a bezbolestný, se odrazil i v přípravě samotné ústavy, přičemž konsensus neznamenal souhlas všech se vším, ale vyžadoval, aby ústava neobsahovala nic, co by pro nějakou politickou skupinu bylo naprosto nepřijatelné. Z tohoto důvodu byla i příprava návrhu svěřena nikoli týmu bezpartijních odborníků, nýbrž přímo specialistům, které delegovaly jednotlivé parlamentní strany. Od srpna 1977 tak pracovala příslušná subkomise na předběžném návrhu ústavy. Oficiálně byl zveřejněn počátkem ledna 1978. Poté byly všechny politické strany – i bez parlamentního zastoupení – vyzvány k připomínkám, jichž se sešlo více jak tisíc. Značná část z nich byla následně do textu začleněna. Přesto zůstávala celá řada sporných bodů a to v oblastech, kolem nichž se vyhrtyly konflikty v roce 1931 – zejména kolem oddělení církve od

---

¹⁴ Španělsko se od konce 30. let 20. století ocitlo v područí autoritářské tradicionalistické diktatury generála Franciska Franca, který se svými stoupenci v roce 1939 v občanské válce porazil tzv. Lidovou frontu, zástupce demokratických levicových sil. Přechod k demokracii započal v roce 1975, kdy Franco zemřel. Došlo k restauraci španělské monarchie v čele s králem Juanem Carlosem I. a Španělsko bylo přetvořeno v demokratický právní stát s novou ústavou.

státu, školství, rozvodu, interrupce a konečně vymezení úlohy ozbrojených sil. [Alcántara, Martínez 2001: 101-102]

V návrhu ústavy, který komise vypracovala, byly některé sporné formulace zcela vynechány, protože nebylo možné dosáhnout sblížení stanovisek, a problémy byly do budoucna odkázány běžnému zákonodárství.

Problematické zůstávaly pasáže věnované národnostní otázce. Ostrá rétorika zejména baskických a katalánských regionalistických politických subjektů opírajících se o hospodářskou vyspělost Baskicka a Katalánska a rovněž se vymezující proti unitářskému frankismu ve zdůrazňování kulturních, etnických a jazykových specifik, vyvolávala obavy, že právě na tom společná pravidla ukotvena v návrhu ústavního textu ztroskotají. Samotná ústava položila celému decentralizačnímu procesu jen jakýsi normativní rámec, v němž měl probíhat. Pak už záleželo jen na samotných regionech, jak se k celému procesu postaví a jaké kompetence převezmou.

Parlamentní projednávání návrhu ústavy bylo velmi zdlouhavé a ve španělské společnosti se začalo objevovat jisté rozčarování, které se projevilo v relativně nízké volební účasti při závěrečném celonárodním lidovém hlasování (67,11 %) [Alcántara, Martínez 2001: 102]. Mimořádné těžkosti v této fázi schvalování ústavního textu přinesl problém Baskicka, respektive neuspokojených požadavků PNV. Baskická národní strana byla totiž na základě dohody tehdejších politických elit vyloučena z procesu elaborace návrhu ústavy a cítila se poněkud odstrčena. Tehdejší vedení PNV se domnívalo, že politické ideje strany nejsou v textu ústavy adekvátně reflektovány. Z tohoto důvodu se PNV při závěrečném schvalování ústavního textu Kortesy (španělským parlamentem, *Cortes Generales*) zdržela hlasování. K tomu nabádala také všechny baskické a navarrské občany při lidovém referendu. Podobně neuspokojena se ale naštěstí cítila jen menšina Basků a i v tomto regionu byl ústavní text většinou občanů schválen. Volební účast však byla o poznání nižší než v jiných španělských oblastech [Alcántara, Martínez 2001: 102].

Podle čl. 1 ústavy je Španělsko především charakterizováno jako demokratický a sociální právní stát, založený na politickém pluralismu.

Nositelem národní svrchovanosti je španělský lid, z něhož vychází veškerá státní moc: princip suverenity lidu je základem ústavy. Podle odst. 3 čl. 1 ústavy je politickou formou španělského státu parlamentní monarchie. Ústava sama zahrnuje také obsáhlý katalog základních občanských práv, jakož i zásady sociální a hospodářské politiky.

1.3. Výkonná moc

Moc výkonná je ve Španělsku podobně jako v jiných parlamentních monarchiích představována panovníkem a vládou v čele s ministerským předsedou.

1.3.1. Panovník

Respekt, který požívá španělský panovník (v současné době král Juan Carlos I.), se odráží v čl. 56 odst. 1 ústavy, v němž se praví, že „*král je hlavou státu, symbolem jeho jednoty a trvalosti. Bdí jako rozhodčí a vůdčí činitel nad řádnou funkcí institucí, zastupuje jako nejvyšší reprezentant španělský stát v mezinárodních vztazích... a vykonává funkce, které mu ústava a zákony výslovně svěřují.*“ Osoba krále je nedotknutelná, politickou odpovědnost za akty hlavy státu přebírá ministerský předseda, respektive příslušný ministr (čl. 64 ústavy), neboť akty hlavy státu vyžadují jejich spolupodpis. Z této povinnosti činí ústava výjimku: ke jmenování a propouštění civilních a vojenských příslušníků Královského domu král nepotřebuje kontrasignaci (čl. 65 ústavy). V jiném případě pak je kontrasignace vlády nahrazena předsedou poslanecké sněmovny, a to v případě, kdy král jmenuje ministerského předsedu a rozpouští poslaneckou sněmovnu poté, co proběhlo neúspěšné hlasování o kandidátovi na ministerského předsedu po parlamentních volbách (čl. 64 ústavy). Tím je zajištěna zesílená ochrana sněmovny proti eventuálnímu zneužití rozpouštěcího práva výkonnou mocí – v jiných parlamentních systémech neobvyklá – ve Španělsku zřejmě produkt křehkých poměrů formující se demokracie.

Španělský král disponuje dále prerogativy, obvyklými pro hlavu státu, zejména vykonává vrchní velení ozbrojených sil, podepisuje a vyhlašuje zákony,

svolává a rozpouští Kortesy, vybírá kandidáta na ministerského předsedu, který pak předstoupí s politickým programem před poslaneckou sněmovnu. Je-li mu vyslovena důvěra, král jej jmenuje. Další členy vlády jmenuje král na návrh ministerského předsedy a na jeho návrh je také propouští (čl. 62 ústavy).

1.3.2. *Vláda*

Jak stojí v článku 97 ústavy, vláda řídí vnitřní a zahraniční politiku země, civilní a vojenskou správu a obranu státu. Má výkonnou a nařizovací moc v souladu s ústavou a zákony.

Vláda ve Španělsku působí na principu kolektivní odpovědnosti. Významné místo přísluší ministerskému předsedovi (*Presidente del Gobierno*), který vybírá další členy vlády. Jak bylo zmíněno, po každých volbách král po konzultaci se zástupci politických klubů v parlamentu navrhne prostřednictvím předsedy Kongresu poslanců¹⁵ kandidáta na předsedu vlády. Kandidát předloží sněmovně politický program vlády, kterou hodlá sestavit a požádá ji o důvěru. Důvěra je poskytnuta při absolutní většině všech poslanců. Pak král kandidáta jmenuje předsedou vlády a na jeho návrh všechny ministry. Pokud není absolutní většiny dosaženo, návrh na stejného kandidáta je předložen k novému hlasování 48 hodin po předchozím a k důvěře postačí prostá většina. Pokud není dosaženo dostatečného počtu hlasů, postup výběru kandidáta se opakuje. Pokud do dvou měsíců od prvního hlasování nezíská důvěru žádný kandidát, král rozpustí obě komory parlamentu a vypíše nové volby (čl. 99 ústavy).

Španělská vláda je stejně jako vlády v jiných parlamentních monarchiích i republikách odpovědná parlamentu, respektive Kongresu poslanců. Z německého politického systému Španělsko převzalo princip *konstruktivního vota nedůvěry*, což jej jednoznačně směřuje k racionalizovanému parlamentarismu¹⁶. Vyslovení nedůvěry vládě je tedy možné pouze tehdy, pokud v sobě obsahuje i souhlas s návrhem na budoucího premiéra. Tento princip má především stabilizovat činnost vlády, zabránit častým vládním změnám v jednom volebním období.

---

¹⁵ Dolní komora španělského parlamentu, viz dále v textu.

¹⁶ Racionalizovaný parlamentarismus je reakcí na politickou nestabilitu a obtíže ve fungování státu zejména tam, kde byla vláda vůči parlamentu příliš slabá, a parlament začal vládnout, aniž by za to nesl odpovědnost (příkladem může být třetí francouzská republika).

Rozpouštěcí právo vůči parlamentu je koncipováno jako prostředek exekutivy pro případ konfliktu s legislativou. Ministerský předseda může po předchozím projednání ve vládě navrhnout rozpuštění Kortesů nebo jedné z jeho komor. Další rozpuštění je možné až po uplynutí jednoho roku, s výjimkou případu, kdy nebylo po volbách možné sestavit novou vládu s důvěrou poslanecké sněmovny (čl. 115 ústavy).

1.4. Zákonodárná moc

Zákonodárnou moc ve Španělsku představuje dvoukomorový parlament (*Cortes Generales*). Dolní komora, Kongres poslanců (*Congreso de los Diputados*), jež disponuje výraznějšími pravomocemi, se skládá nejméně z 300 a nejvíce ze 400 poslanců (čl. 68 odst. 1 ústavy) volených ve všeobecných přímých volbách na čtyřleté volební období¹⁷. Horní komora, Senát (*Senado*), má také čtyřleté funkční období, disponuje ale mnohem menšími pravomocemi. Španělský bikameralismus můžeme označit za výrazně asymetrický. Zákonodárná iniciativa dle ústavy přísluší vládě, Kongresu poslanců a Senátu. Přípustná je rovněž lidová iniciativa, která vyžaduje nejméně 500 000 ověřených podpisů (čl. 87 ústavy).

Dle článku 66 ústavy vykonává španělský parlament zákonodárnou moc státu, schvaluje státní rozpočet, kontroluje činnost vlády a vykonává všechny další pravomoci, které ústava jeho komorám svěřuje.

Komory jsou usnášeníschopné, jestliže byly řádně svolány a je-li přítomna většina jejich členů. K platnosti usnesení je třeba souhlasu většiny přítomných poslanců, což však neplatí pro zvláště stanovené většiny, které upravuje ústava nebo organické zákony¹⁸, jakož i ty, jež stanoví jednací řády komor pro volby (čl. 79 ústavy).

V každé komoře je ustaven tzv. stálý výbor (*Diputación Permanente*), který se skládá nejméně z 21 členů, poslanecké skupiny jsou zde zastoupeny

---

¹⁷ V současnosti se volí 350 členů dolní komory.

¹⁸ Organické zákony jsou takové zákony, jež se týkají rozvoje základních práv a veřejných svobod a ty, jimiž se schvalují autonomní statuty a všeobecný volební zákon, jakož i další zákony, o kterých to Ústava stanoví. Schválení, změna nebo zrušení organických zákonů vyžaduje v závěrečném hlasování absolutní většinu Kongresu pro ucelený návrh (čl. 81 ústavy).

úměrně počtu svých členů. Stálému výboru předsedá vždy předseda příslušné komory. Po uplynutí mandátu nebo v případě rozpuštění Kortesů vykonávají stálé výbory jejich funkce, až do ustavení nového parlamentu (čl. 78 ústavy).

1.4.1 Kongres poslanců

V úsilí zabránit nadměrné roztříštěnosti v práci poslanců je omezována iniciativa jednotlivců a těžiště práce je položeno do komisí a klubů. Poslanecký klub v dolní komoře španělského parlamentu může ustavit minimálně 15 poslanců, kteří byli zvoleni na stejné kandidátce. Regionální uskupení či menší celostátní politické formace v tomto případě ale většinou nemají šanci klub sestavit. Proto je v jednacím řádu poslanecké sněmovny ještě jedno doplňující pravidlo. Strana může ustavit vlastní poslanecký klub také v případě, kdy disponuje více než pěti mandáty, musí ovšem získat buď minimálně 5 % voličských hlasů na celostátní úrovni či 15 % hlasů na úrovni jednoho volebního obvodu¹⁹ (čl. 23 Jednacího řádu Kongresu poslanců). Všichni ostatní jsou zařazeni do tzv. smíšeného klubu, který je většinou velmi početný, heterogenní a velmi málo operativní. Pouze parlamentní kluby mají právo předložit návrh zákona a i jakýkoli doplněk k návrhu předložený jednotlivými poslanci musí podpořit mluvčí jejich klubu. V současné deváté legislatuře je v Kongresu poslanců kromě smíšeného klubu zastoupeno 5 poslaneckých klubů.²⁰ Z regionálních stran mají svůj vlastní poslanecký klub baskická EAJ/PNV a katalánská CiU. ERC sdílí poslanecký klub společně s ICV a se Sjedenou levicí²¹. Do tabulky v příloze 2 jsem zařadila seznam všech poslaneckých klubů počínaje volebním obdobím 1993-1996 až po současnost. Poslanecké kluby jsou seřazeny podle velikosti, respektive počtu svých členů od největšího po nejmenší. Na závěr je vždy zařazen smíšený klub, který má v současné době 9 členů převážně regionálního charakteru²².

---

¹⁹ Tyto informace jsem našla v Jednacím řádu Kongresu poslanců (*Reglamento del Congreso de los Diputados*). Staženo dne 1. května 2011 z WWW: <<http://www.psoe-regiondemurcia.com/oficina/archivos/reglamentocongreso.pdf>>.

²⁰ <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/GruPar>

²¹ V tomto případě se jedná o reformovanou Komunistickou stranu Španělska (*Partido Comunista Español, PCE*), která působí na celostátní úrovni.

²² Tamtéž.

V čele komory má důležité postavení předsednictvo (*Mesa*), tvořeno předsedou (*Presidente*), čtyřmi místopředsedy (*Vicepresidentes*) a čtyřmi tajemníky (*Secretarios*). Předsednictvo má za úkol plánování a řízení práce celé komory. Dle jednacího řádu Kongresu poslanců by složení předsednictva mělo odpovídat zásadě proporcionality, jednotlivé parlamentní kluby by v něm měly být poměrně zastoupeny.²³ Výjimku mohou představovat situace, kdy vítězná politická formace nezíská absolutní většinu. V tomto případě často přenechává výměnou za parlamentní podporu jeden z postů konkurenčnímu parlamentnímu klubu [Alcántara, Martínez 2001: 221]. Centrem legislativní práce jsou komise, ve kterých pracuje asi desetina všech poslanců. Komise také kontrolují práci celé komory. Jsou složeny ze zástupců různých politických klubů, jejichž předsedové navrhuje jednotlivé členy. Složení komisí odráží složení komory.

1.4.2. Senát

Španělská ústava sice definuje Senát jako komoru, která má reprezentovat jednotlivé regiony, ale návrh, aby byli všichni senátoři voleni nepřímo legislativními shromážděními autonomních regionů, zatím neprošel.

Stejně jako v případě dolní komory, stojí i v čele Senátu předsednictvo v čele s předsedou a dalšími členy²⁴, kteří jsou voleni v plénu. Centrem legislativní práce a kontrolní činnosti jsou i v případě Senátu komise. Návrh zákona může dle jednacího řádu Senátu podat skupina minimálně 25 senátorů²⁵.

Horní komora španělského parlamentu získala poměrně malé pravomoci. I když Senát hlasuje o každém zákonu, který přijala dolní komora španělského parlamentu, jeho případný nesouhlas (vyjádřený absolutní většinou senátorů) pouze znamená, že Kongres poslanců daný zákon znovu projedná a ke zrušení senátorského veta stačí v konečném důsledku pouhá prostá většina hlasů²⁶ (čl. 90

---

²³ Viz Jednací řád Kongresu poslanců. Staženo dne 1. května 2011 z WWW: <<http://www.psoe-regiondemurcia.com/oficina/archivos/reglamentocongreso.pdf>>.

²⁴ V případě Senátu jsou to 2 místopředsedové a 4 tajemníci.

²⁵ Viz Jednací řád Senátu (*Reglamento del Senado*). Staženo dne 1. května 2011 z WWW: <<http://www.senado.es/solotexto/reglamen/indices/index.html>>.

²⁶ Dle článku 90 ústavy lze senátorské veto přehlasovat absolutní většinou poslanců dolní komory parlamentu. Návrh nemůže být králi předložen ke schválení, pokud Kongres v případě veta původní text neschválí absolutní většinou nebo po uplynutí dvou měsíců po vyslovení veta ho neschválí prostou většinou anebo pozměňovací návrhy prostou většinou přijme nebo odmítne.

ústavy). Významnou úlohu Senát sehrává jen při přijímání ústavních dodatků, kdy je vyžadován souhlas třípětinové většiny v obou komorách²⁷.

V rovině týkající se problematiky autonomních oblastí Senát v některých případech dosahuje rovnoprávného postavení s Kongresem poslanců nebo jej dokonce předchází a zastává jeho roli v otevírání legislativního procesu.²⁸ S postupnou decentralizací státu se nastolila také otázka reformy Senátu. K jejímu schválení došlo na počátku roku 1994. Byla vytvořena Generální komise autonomních společenství (*Comisión General de las Comunidades Autónomas*), složená z jednotlivých senátorů, představitelů centrální vlády a reprezentantů autonomních vlád, která měla zásadním způsobem přispět ke zlepšení fungování Senátu, jenž vzhledem k progresivnímu rozvoji autonomního procesu rozhodně neplnil svou ústavou danou funkci komory územní reprezentace. Generální komise pro autonomní společenství nepochybně zastává výlučné postavení nejen mezi ostatními senátními, ale také mezi sněmovními komisemi. Jako základní úkol Generální komise lze považovat funkci prostředníka pro autonomní regiony, který otevírá prostor autonomní legislativní iniciativě. Generální komise umožňuje regionálním představitelům snadnější prosazování jejich postojů na státní úrovni [Alcántara, Martínez 2001: 218].

1.5. Volební systém a jeho vliv na politický a stranický systém

1.5.1. Volební zákon

Zákon o prvních volbách do španělského Kongresu z 18. března 1977 (*Real Decreto – Ley 20/1977*)²⁹ byl přijímán v rámci všeobecného konsensu, ve stejné linii probíhal ostatně celý proces demokratické tranzice. Proces vytváření volebního zákona však vůbec nebyl snadnou záležitostí. Proti logickému požadavku na vznik akceschopných vlád³⁰, který vznášel zejména postfrankistický tábor okolo politické strany Lidová aliance (*Alianza Popular*,

---

²⁷ Viz Jednací řád Senátu (*Reglamento del Senado*). Staženo dne 1. května 2011 z WWW: <<http://www.senado.es/solotexto/reglamen/indices/index.html>>.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ První samostatná norma, která po pádu frankistické diktatury upravovala volbu nových zákonodárců.

³⁰ V období druhé republiky (ve španělských dějinách je takto nazýváno období mezi léty 1931 – 1936) mělo Španělsko se slabými a roztržštěnými parlamenty špatnou zkušenost

AP), stála potřeba umožnit demokratickou reprezentaci různým zájmům, sociálním hnutím či regionálním uskupením, což je s ohledem na desítky let, které Španělé strávili v područí frankistické diktatury potlačující jakákoliv minoritní regionalistická či politicko-sociální hnutí, velmi důležitá a citlivá otázka. Proporčnost vznikajícího volebního systému jako základní podmínku jeho účinků obhajovala zejména demokratická opozice v čele se socialisty [Alcántara, Martínez 2001: 305].

Kompromisu posílení exekutivy při zachování reprezentace výrazných menšin se tvůrci tohoto zákona snažili dosáhnout zvolením proporčního volebního systému, který ovšem vykazuje velice silné charakteristiky disproportionality. Podrobněji se k této problematice vyjádřím v následující kapitole.

Je nesporné, že právě tento zákon společně s ustanoveními týkajícími se této problematiky zanesenými do Ústavy z roku 1978 (konkrétně se jedná o články 68 a 69 Ústavy) stanovil základy pro současný španělský volební systém.

V roce 1985 schválila první socialistická vláda Felipe Gonzáleze zákon č. 5/1985, o obecném volebním zřízení (*Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General*), tzv. LOREG, který byl následně přijat i Kortesy. Tento dodnes platný organický zákon v některých aspektech reformoval normu z roku 1977³¹. Upravuje všechny typy španělských voleb s výjimkou voleb do autonomních parlamentů (které jsou upraveny regionální legislativou, respektive jednotlivými autonomními statuty).

1.5.2. Volební systém do španělského parlamentu

1.5.2.1. Volební systém do Kongresu poslanců (*Congreso de los Diputados*)

Tento volební systém je v dnešní Evropě jedním z nejtypičtějších příkladů tzv. majorizovaného systému poměrného zastoupení, tedy poměrného systému s možnými většinovými účinky.

---

³¹ Nově upravoval například státní financování politických stran, stanovoval minimum mandátů pro každý volební obvod či upravoval konkrétní parametry týkající se přímo volebního systému (uzavřené kandidátní listiny).

Španělsko bylo rozděleno na 52 volebních obvodů kopírujících provinciální uspořádání (odhlédneme-li od specifických obvodů Ceuty a Melilly³²), ve kterých je rozdělováno všech 350 mandátů [čl. 162.1 LOREG]. Velikost volebních obvodů osciluje mezi 1 až 34 mandáty. Skutečně velké volební obvody však nalezneme pouze dva: Barcelona a Madrid, které oba obsahují přes 30 mandátů. Zbylých 48 obvodů nejčasněji dosahuje velikosti 4-8 mandátů³³, jen málo jich překračuje hranici 10 mandátů [Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009: 186-187]. Díky tomu se systém chová v každém volebním obvodu trochu jinak. V malých obvodech (do 6 mandátů)³⁴ se výsledek často blíží výstupům většinového systému, ve středně velkých obvodech je proporcionalita znečištěna jen mírně. Ve velkých obvodech, zejména v Barceloně a Madridu není pochyb o čistě poměrném rozdělování mandátů. [Lebeda 2008: 68-69]

Struktura volebních obvodů v sobě kombinuje dva principy: teritoriální zastoupení a voličské zastoupení. Jak jsem již uvedla, odhlédneme-li od specifických obvodů Ceuty a Melilly, pak hranice volebních obvodů korespondují s hranicemi 50 provincií. Ty jsou však z hlediska počtu obyvatelstva značně nejednotné. Na základě teritoriálního principu proto náleží každému obvodu dva mandáty (ty jsou absolutním minimem). Další mandáty jsou pak jednotlivým obvodům přidělovány podle počtu registrovaných voličů. Díky tomu se počet mandátů přidělovaných v jednotlivých obvodech může od voleb k volbám měnit. [Alcántara, Martínez 2001: 310]

Všech 350 poslanců dolní komory je voleno na čtyřleté funkční období. Volič hlasuje pro kandidátní listinu zvolené politické strany a nemá možnost vyjádřit jakékoli preference či jinak upravovat kandidátní listinu³⁵. [Alcántara, Martínez 2001: 311]

---

³² Jedná se o španělské enklávy v severní Africe, kde je aplikován namísto poměrné volby systém prosté většiny (*First past the post system*, FPTP).

³³ Přesný průměr je ve Španělsku 6,7 mandátu na jeden volební obvod, což je v Evropské unii jeden z nejnižších průměrů [Alcántara, Martínez 2001: 318].

³⁴ Někteří politologové se snaží rozlišit typy obvodů právě podle jejich velikosti. Např. Dieter Nohlen [Nohlen 1989: 65] rozděluje volební obvody na malé s 2-5 mandáty, středně velké s 6-10 mandáty a velké s 10 a více mandáty.

³⁵ Jedná se o tzv. přísně vázané kandidátní listiny, kde volič nemá sebemenší šanci stranickou reprezentaci ovlivnit, pravým opakem je pak možnost hlasovat napříč listinami.

Tříprocentní uzavírací klauzule na úrovni volebních obvodů není ve světě až tak obvyklá. Takto nastavená klauzule má jednu odlišnou a velmi důležitou vlastnost. Na jedné straně eliminuje drobné strany, jejichž podpora je rovnoměrně rozprostřena po celém území státu. Na druhé straně poskytuje možnost reprezentace stranám, které jsou silné v určitém regionu, byť jsou v celostátním měřítku stejně slabé jako ty předcházející. Jinými slovy, zelenou dostávají malé regionální strany před malými stranami celostátní působnosti. To, že systém respektoval historický vývoj Španělska tím, že ponechal šanci na odraz zájmů geograficky koncentrovaných minorit, bylo dle mého názoru pro tranziční proces mimořádně důležité. Existence takto nastavené uzavírací klauzule je však v současné době relevantní pouze ve dvou velkých volebních obvodech: v Madridu (velikost obvodu $M=31$ mandátů) a v Barceloně ($M=33$). V menších volebních obvodech se její existence vůbec neprojevuje, neboť je nižší než přirozený práh, který je výsledkem součinnosti více faktorů, zejména velikosti volebního obvodu a podoby volební formule. [Alcántara, Martínez 2001: 310-311]

K rozdělování mandátů je ve Španělsku užíván d'Hondtův dělitel³⁶ (čl. 163.1 LOREG³⁷). Výjimkou jsou jednomandátové volební obvody Ceuta a Melilla, kde se zástupci do Kongresu volí podle zásad FPTP (čl. 163.1 LOREG). Přepočítávání odevzdaných hlasů na mandáty pomocí tohoto dělitele se na první pohled může jevit jako krok, který má způsobit omezení zastoupení různých zájmů v dolní komoře španělského parlamentu, neboť spíše podporuje nadreprezentaci velkých stran. Účinky, které se projevují vlivem používání konkrétního volebního dělitele, však nabývají konkrétnějších obrysů až při interakci s dalšími elementy volebního systému: nejvíce s velikostí volebních obvodů.

---

³⁶ Celkový počet platných hlasů, který obdržela postupující kandidátní listina, se dělí postupně čísly 1, 2, 3 a dále vždy číslem o jedno vyšším tak, aby počet dělicích operací odpovídal počtu kandidátů, kteří jsou na kandidátní listině. Uvedeným způsobem vypočítané podíly se následně seřadí podle jejich velikosti až do počtu mandátů, které mají být při volbách do Kongresu poslanců přiděleny. Za každý podíl obsažený v této početní řadě získá kandidátní listina jeden mandát.

³⁷ LOREG, tedy volební zákon č. 5/1985 o obecném volebním zřízení (*Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <http://www.boe.es/aeboe/consultas/bases_datos/doc.php?id=BOE-A-1985-11672>.

Užití d'Hondtova dělitele je problémové zejména v malých volebních obvodech: V mnoha provinciích (konkrétně ve dvaceti osmi) bylo voleno méně než šest poslanců. Proporcionalita zastoupení v těchto obvodech byla díky d'Hondtovu systému přepočítávajícím hlasy na mandáty velice malá. Čím je volební obvod menší, tím více se přibližuje poměrný volební systém účinkům většinového volebního systému.

Jako problémové se jeví nerovnoměrné rozložení obyvatelstva (a tedy i voličstva) ve Španělsku. Proto například v zemědělské řídké osídlené převážně konzervativní provincii Soria – kde byli voleni tři poslanci – v parlamentních volbách v roce 2000 postačovala k získání jednoho mandátu podpora 25 706 voličů, zatímco v Barceloně – kde se volilo 31 poslanců – byla nutná pro získání jednoho mandátu podpora minimálně 128 000 voličů. [Alcántara, Martínez 2001: 326]. Váha voličova hlasu se tedy liší v závislosti na velikosti, respektive zalidnění volebních obvodů. Tento negativní jev je v učebnicích volební geografie označován jako *malapportionment*. Těží z něj samozřejmě politické strany, které se v těchto malých většinou zemědělských volebních obvodech tradičně těší značné voličské podpoře. S ohledem na předchozí fakta by se dalo konstatovat, že zvýhodněnou politickou formací je v tomto případě konzervativní Lidová strana.

1.5.2.2. Volební systém do Senátu (Senado)

Volební systém byl připravován v době přechodu k demokracii, tedy v době, kdy se všechny důležité zákony budující ve Španělsku stabilní liberální demokracii připravovaly na základě všeobecného konsensu politických elit, což je také důvod, proč byl do dolní komory španělského parlamentu zvolen poměrný volební systém, který věrněji reflektuje heterogenní složení společnosti. Přesto existovaly při představování Suárezovy³⁸ politické reformy tlaky na zavedení většinového systému. Tato lobby však našla jen částečné uplatnění, a to právě u voleb do horní komory parlamentu – Senátu.

---

³⁸ Adolfo Suárez, jedna z nejdůležitějších postav španělské demokratické tranzice, hlavní představitel UCD a první premiér demokratické éry po pádu frankistického režimu. Vedle krále Juana Carlose poskytl hlavní impuls k politickým reformám v zemi.

Španělská ústava sice definuje Senát jako komoru, která má reprezentovat jednotlivé regiony, ale návrh, aby senátoři byli voleni nepřímo legislativními shromážděními autonomních regionů, neprošel. 208 senátorů je v jednotlivých provinciích voleno jednokolovým většinovým volebním systémem v přímých volbách na čtyřleté funkční období [čl. 165 LOREG]. Při této volbě se rozdílný počet obyvatel v jednotlivých provinciích nezohledňuje. Jedná se o velmi vzácný volební systém tzv. limitovaného hlasování (*limited vote*)³⁹, který by měl zajistit pluralitu zastoupení na úrovni volebního obvodu. Cílem tohoto postupu – tj. nižší počet hlasů voličů než je počet mandátů – je snížení šancí velké strany na zvolení všech jejích kandidátů ve prospěch kandidátů menších stran⁴⁰ [Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009: 175-176].

Druhá část senátorů je jmenována prostřednictvím zákonodárných shromáždění autonomních společenství. Každé autonomní oblasti automaticky přísluší právo na jmenování minimálně jednoho senátora [čl. 165 LOREG]. V rámci zdůraznění různého počtu obyvatel v jednotlivých regionech mají autonomní oblasti právo na jmenování dalšího senátora za každý milion obyvatel trvale žijící na svém území (v současnosti celkem 56 senátorů za autonomní regiony)⁴¹.

1.5.3. Vliv volebního systému na politický a stranický systém

Zvolené parametry volebního systému do španělské dolní komory - volební klauzule, velikost volebních obvodů, vázanost kandidátních listin či

---

³⁹ Z každého volebního obvodu vzcházejí ve Španělsku 4 senátoři (postupují vždy ti 4 kandidáti, kteří získají nejvyšší počet hlasů), severoafrické enklávy (Ceuta a Melilla) volí každá po dvou, 3 velké ostrovy volí po třech senátorech, 7 malých ostrovů po jednom (Kanárské ostrovy a Baleáry) [čl. 166.1 b) LOREG]. Kandidáti jednotlivých politických stran jsou v daném volebním obvodu seřazeni na jednu kandidátní listinu. Specifickým rysem volebního systému je to, že volič má omezené množství hlasů, vždy o 1 hlas méně, než kolik je v dané provincii voleno senátorů, nesmí hlasy kumulovat. Volič nemusí své možnosti vyčerpat, tj. v provincii, kde se volí 4 senátoři, může hlasovat jen pro jednoho, ale maximálně pro 3 senátory. V oblastech, kde se volí 3 senátoři, hlasuje maximálně pro 2 kandidáty a tam, kde může být zvolen jen 1 či 2 senátoři, má volič pouze 1 hlas. [Alcántara, Martínez 2001: 311]

⁴⁰ U systému se také předpokládá, že může docílit nadhodnocení reprezentace etnických a politických menšin. V praxi ale produkuje spíše nepoměrné výstupy. Například při volbách v provinciích, kde jsou obsazovány čtyři mandáty a voliči disponují třemi hlasy (jedná se o 47 provincií), jednoznačně převládá výsledek, kdy nejsilnější strana obsazuje tři křesla, a druhá jedno, a to i v případech, kdy jsou rozdíly v jejich celkové podpoře nevýrazné. Menší strany pak v senátních volbách zpravidla mají šanci jen v případě, že se jedná regionálně o jednu z hlavních stran. [Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009: 176]

⁴¹ <http://www.senado.es/legis9/senadores/index.html>

metoda přepočítání získaných hlasů na mandáty - měly zcela logický vliv na základní zformování systému politických stran – v období politické tranzice jakéhosi dočasného systému, systému určeného k další evoluci⁴².

Zejména ve svých počátcích v 70. a 80. letech vykazoval volební systém ve Španělsku mimořádně vysokou míru disproporcionality. Její míra dlouhodobě dosahuje výrazně vyšší disproporce, než jakou vykazuje jednokolový většinový systém ve volbách do kongresu USA [Lebeda 2008: 68]. Tato disproporce posiluje zisk vítězné strany, v některých případech i strany, která se umístí na druhém místě. Bonus silným stranám je kompenzován podreprerentací zbylých menších stran s voličskou podporou rovnoměrně rozloženou po celém území Španělska⁴³ [Alcántara, Martínez 2001: 318]. Tradiční regionální strany, které jsou malé jen v celostátním měřítku, ale ve svých regionech jsou silnými politickými subjekty, nejsou podreprerentací postiženy. Získávají poměrné, někdy i silnější zastoupení. To se týká zejména strany Konvergence a Jednota a Baskické národní strany, tedy katalánských a baskických regionalistů. [Alcántara, Martínez 2001: 313] Poměrný volební systém s 3% uzavírací klausulí na úrovni volebních obvodů, který dokáže geografickou koncentraci regionálních minorit patřičným způsobem reflektovat, je dle mého názoru důležitý prvek jednak celého politického systému, tak i příspěvek k udržení rovnováhy v heterogenní společnosti. Kvůli této charakteristice španělského politického systému tak ve Španělsku dochází k poměrně komplikovanému prolínání celostátního politického systému se stranickými systémy regionálními.

Jak už jsem naznačila, tento systém funguje jako poměrný pouze ve velkých obvodech (Madrid, Barcelona), ale v ostatních má jasně většinový efekt, posiluje tedy zisk vítězné strany, a to i tou měrou, že na základě relativní většiny hlasů může získat absolutní většinu mandátů (uměle vytvořená většina), což napomáhá vytvoření akceschopných stabilních vlád. Stalo se tak v letech 1982,

---

⁴² Přelomové volby v roce 1982 zatím naposledy zamíchaly složením systému politických stran – od tohoto roku je podle mého názoru možné vysledovat zdravou stabilitu systému, kde figurují dvě hlavní politické strany, které reprezentují neextrémní pozici levoprávního ideologického politického spektra a několik menších stran, jejichž relevance je díky jejich účasti na vládách nezpochybnitelná. Za tento model uspořádání stranického systému je volební zákon do značné míry odpovědný, i když nemalou roli je nutné přiznat také historickým předpokladům a tradicím španělského volebního chování.

⁴³ Do této kategorie se řadí zejména Sjednocená levice (*Izquierda Unida, IU*).

1986 a 1989 v případě socialistů (PSOE) a v roce 2000 při vítězství Lidové strany. Absolutní většinu v Kongresu poslanců získala vítězná strana čtyřikrát z dosavadních devíti voleb [Alcántara, Martínez 2001: 313].

Přestože od formulace Duvergerových zákonů⁴⁴ uplynulo již půl století a mnoha odborníky jsou také často kritizovány jako nepřesné, v případě Španělska platí dodnes. Za použití proporčního volebního systému se Španělsku podařilo dosáhnout stavu, který bychom mohli dle typologie Giovanniho Sartoriho označit jako umírněný multipartismus⁴⁵ [Sartori 1976: 131-201]. Díky většinovému efektu však tento systém silně tenduje k bipartismu⁴⁶. Tato tendence je zmírňována například parlamentní přítomností nacionalistických politických uskupení [Alcántara, Martínez 2001: 317].

---

⁴⁴ Podle tzv. Duvergerových zákonů má volební systém bezprostřední vliv na systém politických stran. Proporční volební systém napomáhá systému mnoha pevných, tj. disciplinovaných, nezávislých a stabilních politických stran. Dvoukolový většinový volební systém napomáhá systému mnoha pružných, tj. nedisciplinovaných, závislých a relativně stabilních politických stran. Volební systém prosté většiny (FPTP) napomáhá napomáhá systému dvou velkých nezávislých stran, mezi nimiž dochází k alternaci moci. [Cabada, Kubát 2004: 294]

⁴⁵ Giovanni Sartori svou klasifikaci stranických systémů opřel o dvě kritéria: počet stran a ideologickou vzdálenost mezi nimi neboli polarizaci. V umírněném multipartismu působí větší počet stran (maximálně však okolo pěti či šesti) a zůstává zde malá ideologická vzdálenost mezi stranami, což zajišťuje možnost dosahovat shody a provádět konsensuální politiku. Obyčejně se v takovém systému vyskytují dva póly, tzn. že tento multipartismus bývá bipolární. Tak je tomu samozřejmě i v případě Španělska. V umírněném multipartismu dále převládají dostředivé tendence, které způsobují přesun rivality k politickému středu a také jistou podobnost politických programů jednotlivých stran.

⁴⁶ Jde o uspořádání, v němž dvě strany soupeří o parlamentní většinu a střídají se u moci, ostatní strany nemají na vládě podíl. Ideologická vzdálenost mezi těmito stranami je malá, což přispívá k umírněnosti politiky.

2. Stranický systém Španělska

Vlivem specifického nastavení volebního systému dochází ve Španělsku k poměrně komplikovanému prolínání celostátního stranického systému se stranickými systémy regionálními⁴⁷. Ustavení soutěživého stranického systému a souběžně probíhající regionalizace měly za následek zrod takové formy stranické soutěže, že se v odborné literatuře nehovoří o španělském stranickém systému v jednotném čísle (*La España electoral*), ale užívá se v souvislosti s odkazem na španělský stranický systém čísla množného (*Las Españas electorales*) [Lago 2002: 131-158], což značí existenci několika od sebe oddělených stranických systémů. Já se v této kapitole zaměřím primárně na celostátní politické strany, jelikož se regionálním politickým subjektům a jejich působení na celostátní stranicko-politické scéně budu podrobně věnovat v závěrečné a nejdůležitější kapitole.

2.1. Hlavní celošpanělské politické strany

2.1.1. Španělská socialistická dělnická strana (*Partido Socialista Obrero Español, PSOE*)

Španělská socialistická dělnická strana patří jednoznačně k nejvýznamnějším a nejstarším celonárodním politickým stranám. Byla založena v Madridu roku 1879 (tenkrát ovšem pod jiným názvem) skupinou intelektuálů a tiskařů včele s Pablem Iglesiasem, který se stal i prvním předsedou strany. Ve 20. letech 20. století PSOE přišla nejdříve o členy, kteří založili Komunistickou stranu Španělska (*Partido Comunista de España, PCE*), a v době diktatury Prima de Rivery⁴⁸ byla spolu s ostatními politickými stranami

---

⁴⁷ Na tuto skutečnost má mimo jiné vliv tříprocentní klauzule na úrovni jednotlivých volebních obvodů.

⁴⁸ Ve španělské společnosti první poloviny 20. století postupně vykrystalizovala všeobecná nechuť k celému politickému systému, který byl činěním odpovědným za všechny těžkosti v monarchii, počínaje ostudnou prohrou ve válce s USA v roce 1898. Bylo jasné, že je třeba tuto politickou krizi neprodleně řešit. Když se v září roku 1923 nabídl katalánský vojenský guvernér Miguel Primo de Rivera jako zachránce celého Španělska, král Alfonso XIII. v zoufalé snaze neúnosnou situaci řešit poskytl Primovi šanci očistit zemi diktaturou. I přes silnou počáteční podporu ze strany dělníků a intelektuálů, Primo de Riverovy pokusy uklidnit vnitropolitickou situaci skončily nezdarem. Politické a sociální napětí nadále přetrvávalo. Vysoké výdaje v oblasti veřejných služeb hrozily vyústit ve státní bankrot, což generála připravilo i o náklonnost samotné armády. V únoru 1930 byl Primo de Rivera donucen obrovským tlakem veřejnosti donucen odstoupit [Ubieto, Reglá, Seco 2002: 634-639].

zakázána. Institucionální politice se tak mohla věnovat až po proklamaci druhé republiky. V letech 1931 a 1936 zvítězila ve volbách a stala se vládní stranou, ale vojenské povstání, občanská válka a následná Francova diktatura většinu jejich členů donutily odejít do exilu [Alcántara, Martínez 2001: 399].

Návrat PSOE na politickou scénu se proto uskutečnil až po smrti generála Franca v roce 1975. Z prvních demokratických voleb v roce 1977 PSOE vyšla jako druhá nejsilnější strana. Významně přispěla k ústavodárnému procesu, i když se jako poslední ze všech španělských politických sil smířila s monarchií. Po roce 1977 PSOE otřásly ostré ideologické spory mezi reformisty a ortodoxními marxisty, které sice vyústily k zatlačení ortodoxní marxistické frakce do pozadí, neznamenal však konec vnitrostranických třenic. Vnitrostranický konflikt vyvrcholil v roce 1979, přičemž skončil jednoznačným vítězstvím reformistického pragmatického křídla, v jehož čele stál Felipe González a „*sociáldemokratizace strany umožnila PSOE ztělesnit na počátku 80. let vládní alternativu pro širokou veřejnost*“ [Strmiska, Chytílek 2005: 361]. Ve volbách 1982 strana dokázala zvítězit dokonce s absolutní většinou hlasů v Kongresu poslanců i Senátu. Schopnost utvořit samostatnou většinovou vládu ji zůstala i po dvě následující volební období, byť její popularita klesala v souvislosti s četnými korupčními skandály. Vše následně vyústilo v její porážku v parlamentních volbách v roce 1996. Vládní roli zastává PSOE i v současném volebním období, kdy je jejím předsedou José Luis Rodríguez Zapatero.

V současnosti se dá PSOE charakterizovat jako moderní sociálnědemokratická *catch-all party* západoevropského stylu [Román 2002: 108]. V soudobém španělském politickém systému je jednou ze dvou nejvýznamnějších politických stran. Svou ideologií se nachází v levém středu politického spektra s úzkou vazbou na španělské odbory. K autonomistickým požadavkům regionálních politických uskupení byla PSOE vždy benevolentnější než její hlavní konkurent – Lidová strana. Je členem Strany evropských socialistů v Evropském parlamentu a patří do Socialistické internacionály⁴⁹.

---

⁴⁹ http://www.psoe-pe.org/portal/PSE/Delegacion_Espanola/Presentacion.html

2.1.2. Lidová strana (*Partido Popular, PP*)

Kořeny Lidové strany vycházejí z reformního křídla frankistického *Národního hnutí*⁵⁰ z počátku 70. let. Ještě v poslední fázi existence diktatury v letech 1974-1975 bylo ve Španělsku povoleno vytváření tzv. asociací, jakýchsi náhražek skutečných politických stran, jež ovšem nemohly ohrožovat privilegované postavení Hnutí, čehož využil Francův ministr Manuel Fraga a osoby jemu blízké, když jednu takovou organizaci s názvem Demokratická reforma (*Reforma Democrática, DR*) založili. V roce 1976 DR díky Fragově iniciativě vstoupila do koalice Lidová aliance (*Alianza Popular, AP*), jejímž generálním tajemníkem a pozdějším předsedou se stal právě M. Fraga. Volební výsledky AP nebyly až do roku 1982, kdy skončila za PSOE na druhém místě, nijak zářivé, neboť jí konkuroval s frankismem méně spojovaný Svaz demokratického středu [Alcántara, Martínez 2001: 409-413]. Teprve rozpad tohoto uskupení ztotožňovaného s přechodem k demokracii z ní učinil hlavního soupeře tehdy vládnoucích socialistů. Ve druhé polovině 80. let AP procházela krizí, kterou se v roce 1989 snažila řešit přetvořením v Lidovou stranu. Po opakovaně nenaplněných ambicích na utvoření vlády bylo Fragovo autokratické vedení vystaveno kritice, že strana, spojovaná s frankistickou minulostí a snažící se moralizovat Španěly místo konkrétních nabídek ekonomických a sociálních opatření, nemá naději na úspěch.

Hlavní zásluhu na vzestupu, který PP v 90. letech prodělala, měl tým nového mladého a dynamického lídra José Maríi Aznara. Strana neměla být již spojována s generací zakladatelů spjatých s frankistickým režimem, ale měla se omladit a modernizovat, aby mohla vytvořit skutečnou vládní alternativu [Román 2002: 111]. To se jí podařilo a PP v letech 1996–2004 nahradila PSOE v roli vládní strany. V současnosti je PP největší opoziční politickou stranou a jejím nynějším předsedou je Mariano Rajoy.

Z ideového hlediska lze Lidovou stranu zařadit mezi pravostředově orientované politické subjekty zahrnující konzervativní, liberální i

---

⁵⁰ Národní hnutí (*Movimiento Nacional*) bylo jediným oficiálním politickým uskupením v době vlády generála Francisca Franca.

křesťanskodemokratické prvky. Nacionální orientace PP příliš „nehraje do noty“ regionálním stranickým uskupením, která se naopak španělskému centralismu brání. Lidová strana je členem Evropské lidové strany v Evropském parlamentu a dále Mezinárodní unie demokratů a Křesťansko-demokratické internacionály⁵¹.

2.1.3. Sjednocená levice (*Izquierda Unida, IU*)

Sjednocená levice je koalicí levicově zaměřených politických stran, která vznikla v roce 1986. Nejvýznamnější politickou stranou v rámci koalice, vedle dalších levicových, zelených, socialistických a republikánských stran, je Španělská komunistická strana (*Partido Comunista de España, PCE*), jež vznikla secesi ze Španělské socialistické dělnické strany v roce 1921. [Alcántara, Martínez 2001: 395-399]

Strana od voleb v roce 1986 zaznamenávala pravidelný nárůst hlasů, které získávala především na úkor socialistů. V parlamentních volbách v roce 2000 ovšem nastal obrat, když IU přišla o pět procent hlasů⁵² a ve dvou následujících volbách její volební zisky nadále mírně klesaly. Ačkoliv lze v současnosti Sjednocenou levici podle počtu odevzdaných hlasů na celostátní úrovni stále ještě považovat za třetí nejsilnější politickou formaci, strana v posledních parlamentních volbách v roce 2008 získala pouze dva mandáty a posunula se tak v jejich počtu až na šestou pozici. Poprvé v historii strana ztratila možnost založit si vlastní parlamentní klub. Utvořila jej společně s Republikánskou levicí Katalánska a s Iniciativou pro Katalánsko-Zelenými (*Iniciativa per Catalunya-Verds, ICV*), se kterou šla do těchto voleb ve společné volební koalici.

Ideologicky koalice lavíruje mezi sociáldemokratismem, komunismem či ekosocialismem⁵³ [Román 2002: 112].

---

⁵¹ http://www.pp.es/conocenos/internacional_16.html

⁵² Její volební podpora klesla z 10,54 % hlasů v roce 1996 na 5,45 % v roce 2000. Víz. přílohy č. 9 a 10.

⁵³ Ekosocialisté představují levicový proud spojující environmentalismus a socialismus. Původně vycházeli z názorů studentských hnutí z 60. let: odmítali kapitalismus, zároveň se stavěli proti komunistickým režimům (hodnotili je jako *byrokratické karikatury socialismu*). V některých zemích, kde komunisté opustili prosovětskou linii, došlo k jejich sloučení se zelenými, čímž vznikla tzv. *zelená levice*.

2.1.4. Svaz pro pokrok a demokracii (*Unión Progreso y Democracia, UPyD*)

Tato nová politická strana vznikla v roce 2007 oddělením skupinky socialistických politiků na pravém křídle PSOE a jejich spojením s několika intelektuály, kteří zastávají názor, že mezi lidovci a socialisty by na politické scéně měla vzniknout středová alternativa, což by ve svém důsledku vedlo k oživení španělské demokracie.⁵⁴

Strana se primárně věnuje kritice nacionalismů některých španělských regionů, zejména baskického, navarrského a katalánského⁵⁵, přičemž argumentuje rovností všech občanů Španělska. Kompetenční nerovnosti mezi jednotlivými regiony a další posilování jejich autonomie by podle ní mohlo vést k destrukci španělské demokracie a posléze celého státu. Navrhuje zrušení některých ústavních článků pojednávajících například o ochraně jazyka těchto historických národností jako kulturního dědictví. Strana má také v programu změnu volebního zákona, při které by byly stávající volební obvody upraveny takovým způsobem, aby nedocházelo k tak markantní nadreprezentaci dvou hlavních politických stran a regionálních uskupení.⁵⁶

Co se týče ideologické roviny, strana se neidentifikuje na tradiční ose pravice-levice, její politický program je v mnoha ohledech dosti vágní a strana se v něm primárně vymezuje vůči regionálním politickým stranám a jejich nadměrnému vlivu na celostátní politické scéně. Dle mého názoru lze tento subjekt zařadit do stranické rodiny postmateriálních sekulárních politických stran.

V parlamentních volbách v roce 2008 strana získala 1 mandát, stejně tak jako ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009.⁵⁷ Lze ji tedy považovat za marginální politickou sílu, která má potenciál přitáhnout zejména protestní hlasy voličů, kteří jsou zklamáni skandály a nesplněnými sliby na politické scéně

---

⁵⁴ <http://www.upyd.es/contenidos/secciones/348/Conocenos>

⁵⁵ Navrhuje například zrušení zvláštního daňového režimu, který funguje v autonomních společenstvích Foral de Navarra a País Vasco. Tyto dva regiony mají na svém území privilegium samostatného výběru daní, což UPyD považuje za nefér vůči ostatním španělským regionům.

⁵⁶ http://www.upyd.es/contenidos/secciones/366/Manifiesto_fundacional

⁵⁷ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

již etablovaných politických subjektů. Jestli se strana na celostátní politické scéně udrží a získá potenciál a vůli nahradit regionální strany při podpoře dvou hlavních politických formací v situacích, kdy jedna z nich po volbách nezíská absolutní většinu mandátů, ukáže jen čas.

2.2. Vývoj španělské stranicko-politické soustavy od prvních demokratických voleb v roce 1977

V bouřlivém období obnovy demokratického politického života v zemi a zakládání desítek nových politických stran ve stranickém vakuu po více než čtyřicetiletém trvání Francova autoritativního režimu se jedním z důležitých mezníků pochopitelně staly volby do Ústavodárného shromáždění v červnu 1977. Tyto první svobodné demokratické volby postfrankistické éry ukázaly rozložení politických sil v zemi a přispěly velkou měrou k vyjasnění mocensko-politických poměrů. V těchto volbách zvítězil Svaz demokratického středu s 34,4 % odevzdaných hlasů⁵⁸ a se 166 mandáty, před Španělskou socialistickou dělnickou stranou (29,3 % hlasů a 119 mandátů), Španělskou komunistickou stranou (19,3 % hlasů a 19 křesel) a Lidovou aliancí (8,2 % hlasů a 16 křesel). Menší parlamentní zastoupení získala ještě řada jiných stran a uskupení včetně Demokratického paktu pro Katalánsko (*Pacte Democràtic per Catalunya*, *PDPC*), Baskické národní strany či Republikánské levice Katalánska. UCD následně utvořil menšinovou vládu. Vedle stran Baskicka a Katalánska byla v první legislatuře přítomna politická reprezentace regionálních zájmů Aragonu a Valencie (strana se však územně omezovala pouze na provincii Castellón). V mnohém tak mohly strany PANE již od počátku demokratického procesu prosazovat své regionální zájmy.

Následující parlamentní volby v roce 1979 s sebou přinesly částečnou obměnu stran se zastoupením v poslanecké sněmovně, což se ovšem netýkalo čtyř hlavních formací a v zásadě ani poměru sil mezi nimi: UCD získal 34,8 % hlasů (168 poslaneckých křesel), PSOE obdržela 30,4 % hlasů (121 mandátů),

---

⁵⁸ Za volebními výsledky v textu není uveden zdroj, protože jsem jejich přesné hodnoty pro všechny volby do dolní komory španělského parlamentu od roku 1977 uspořádala do tabulek v přílohách 3-12. Data jsou získána z internetového serveru španělského Ministerstva vnitra (*Ministerio de Interior*).

PCE 10,8 % hlasů (23 mandátů) a AP 6,05 % hlasů (10 mandátů)⁵⁹. Mezi regionálními politickými stranami zaujaly klíčové postavení katalánská Konvergence a Jednota a Baskická národní strana. Svaz demokratického středu po těchto volbách opět ustavil menšinovou vládu v čele s Adolfem Suárezem.

Parlamentní volby v říjnu 1982 s sebou přinesly velmi výrazné změny v konfiguraci hlavních politických stran i ve způsobu fungování a s tím souvisejícími vlastnostmi celostátní stranické soustavy. V těchto volbách zvítězila PSOE se 48,1 % hlasů a absolutní většinou poslaneckých mandátů (202 z celkových 350) před koalicí AP a Lidové demokratické strany (*Partido Democrático Popular, PDP*), jež získala 26,36 % hlasů a 107 křesel. Svaz demokratického středu – přesněji řečeno to, co z něj zbývalo – utrpěl drtivou porážku: obdržel 6,77 % hlasů a pouhých 11 poslaneckých křesel. Drastickou redukci své voličské základny zaznamenala rovněž PCE, která dosáhla pouze 4,02 % hlasů a čtyř mandátů. Konvergence a Jednota se na celostátní politické scéně etablovala a se ziskem 3,67 % hlasů a 12 křesel se stala na počet mandátů dokonce třetí nejsilnější stranickou formací, i když se jedná o regionální stranu, která má své voličstvo koncentrováno výhradně do jednoho politického regionu. Další regionální strana - EAJ/PNV - se umístila s 1,88 % hlasů a osmi mandáty na páté pozici. Zde můžeme na konkrétním příkladu pozorovat účinek volebního zákona, respektive tříprocentní volební klauzule na úrovni jednotlivých volebních obvodů, což je, jak jsem ostatně již uvedla, pro tyto regionální politické subjekty velmi výhodné. Suárezův Sociální a demokratický střed (*Centro Democrático y Social, CDS*)⁶⁰ obdržel 2,87 % hlasů a dva mandáty. Zbývajících pět křesel připadlo menším baskickým a katalánským stranám, včetně ERC.

Pokud jde o změnu sestavy hlavních stran, nejdůležitější moment představovala eliminace UCD jako relevantního stranicko-politického aktéra, z níž těžily – a to jak přímo, tak nepřímo – AP i PSOE a v regionálním měřítku formace jako CiU či EAJ/PNV. Ve prospěch PSOE nepochybně působila i

---

⁵⁹ Do těchto voleb šla strana pod názvem Demokratická koalice (*Coalición democrática, CD*).

⁶⁰ Centristická politická strana, kterou Adolfo Suárez založil poté, co opustil UCD, jež se vlivem své heterogenní struktury rozpadala.

volební porážka komunistů. [Strmiska, Chytílek 2005: 362] PSOE po volbách vytvořila většinovou jednobarevnou vládu.

V parlamentních volbách v červnu 1986⁶¹ PSOE obhájila své výsadní postavení, když získala 44,06 % hlasů a 184 poslaneckých mandátů, tedy opět jejich absolutní většinu. Koalice AP, PDP s Liberální stranou (*Partido Liberal, PL*) obdržela 25,97 % hlasů a 105 křesel, CDS 9,22 % hlasů a 19 mandátů. Sjedená levice (aliance PCE a menších levicových formací) získala 4,63 % hlasů a sedm křesel. Ostatní poslanecké mandáty si rozdělily regionální formace, mezi nimiž opět dominovala Konvergence a Jednota, která si oproti minulým volbám se ziskem 5,02 % hlasů a 18 křesel výrazně polepšila. EAJ/PNV obdržela 1,53 % hlasů a 6 mandátů. Výsledky těchto voleb svědčily o tom, že PSOE v řadě ohledů představuje převládající stranu – a to ne kvůli nějakým svým mimořádným vlastnostem jako spíše kvůli přetrvávajícím problémům Lidové aliance, neschopné rychle docílit jednoznačné hegemonie v oblasti pravého středu. Tomu bránil jak postfrankistický nacionalisticko-konzervativní charakter AP nesoucí s sebou omezenou ideově-politickou legitimaci, nepostačující pro ztělesnění vládní alternativy, tak existence středové strany, kterou v tomto období představovala CDS. [Strmiska, Chytílek 2005: 362-363]

Z parlamentních voleb v říjnu 1989 vzešla jako vítěz opět PSOE, jež získala 39,6 % hlasů a 175 mandátů, tedy přesně polovinu poslaneckých křesel. Lidová strana obdržela 25,8 % hlasů a 107 křesel, IU 9,07 % hlasů a 17 mandátů, CDS 7,9 % hlasů a 14 mandátů. Pokud jde o regionální strany, svou vedoucí pozici si udržela CiU se ziskem 5,04 % hlasů a 18 poslaneckých křesel. Patrné oslabení voličského potenciálu PSOE (částečně však kompenzované, pokud šlo o vládní parlamentní většinu, podporou vlády PSOE některými menšími regionálními stranami) bylo přímo úměrné posílení pozice Sjedené levice. Z hlediska další evoluce španělské stranické soustavy představoval ústřední problém vztah PP a CDS. Postupná absorpce elektorátu i elit Sociálního a demokratického středu Lidovou stranou představovala nejen klíč k proměně PP

---

⁶¹ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

v jeden ze dvou plnohodnotných hlavních stranicko-politických pólů, nýbrž také nutný předpoklad pro změnu vládní strany, jež nabyla na naléhavosti vzhledem k narušení věrohodnosti PSOE v důsledku bující korupční praxe a různých skandálů.

Posledním v řadě, byť neočekávaným vítězstvím PSOE (vzhledem k pokračujícím korupčním skandálům, hospodářským potížím a celkovému opotřebování vládou), skončily další volby v červnu 1993⁶². Favorit z předvolebních průzkumů – Lidová strana – si sice své postavení upevnil se ziskem 34,76 % hlasů a 141 křesel, ale na 38,78 % hlasů a 159 mandátů, které obdržela PSOE, to nestačilo. Sjednocená levice se ziskem 9,55 % hlasů a 18 křesel zaznamenala také mírný růst⁶³. CDS získal jen 1,76 % hlasů a zůstal bez poslaneckého mandátu, přičemž převážná část jeho voličů přešla k PP. Ze španělského stranického systému tak vymizela centristická alternativa. Trojici nejsilnějších regionálních formací tvořila Konvergence a Jednota (CiU obdržela 4,94 % hlasů a 17 poslaneckých mandátů), EAJ/PNV (1,24 % hlasů, 5 křesel) a Kanárská koalice (*Coalición Canaria, CC*). CC se ziskem 0,88 % hlasů obsadila v dolní komoře španělského parlamentu 3 křesla. Právě tato trojice poskytla PSOE vnější podporu potřebnou k ustavení akceschopné menšinové vlády. Bylo totiž jasné, že se 159 mandátů již nemohou socialisté vládnout sami. Jak už bylo řečeno, podpora těchto regionálních subjektů byla vnější, bez jejich vládní účasti ani formální koaliční dohody. V praxi to znamenalo, že se menšinová vláda socialistů u těchto stran u každé zákonodárné iniciativy musela o podporu vždy znovu ucházet.

Očekávaná a z mnoha stran vytoužená obměna vládní strany nastala až po volbách v roce 1996⁶⁴. V nich zvítězila PP se 38,79% hlasů a 156 mandátů před PSOE, jež obdržela 37,63 % a 141 křesel. IU dosáhla pozoruhodného volebního výsledku, když získala 10,54 % a 21 křesel. Pokud šlo o regionální aktéry, složení nejsilnější trojice zůstalo zachováno: CiU obdržela 4,6 % hlasů a 16

---

⁶² <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

⁶³ Těmito volbami se potvrdilo, že hlasy, které v minulých volebních obdobích PSOE získala na úkor Sjednocené levice, byly pouze zapůjčené a nyní se opět vrátily IU, jako neustálá hrozba trestat vládní stranu za nesplněné sliby. IU si uchovávala na španělské scéně konsolidované postavení.

⁶⁴ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

křesel, EAJ/PNV 1,27 % hlasů a 5 křesel, CC pak za 0,88 % hlasů získala čtyři poslanecké mandáty. Této trojici se přiblížil Galicijský národní blok (*Bloque Nacionalista Galego, BNG*). Tato formace získala 0,88 % hlasů a dva poslanecké mandáty. Roli „jazýčku na vahách“ sehrály opět tři výše uvedené nejsilnější regionální strany, které umožnily Lidové straně ustavit jednobarevnou minoritní vládu.

Spolupráce dvou hlavních španělských politických stran s regionálními stranami má pro celostátní stranicko-politický systém kromě výhody spočívající v možnosti vzniku akceschopných jednobarevných menšinových vlád i nevýhody. Tato spolupráce totiž posiluje vyděračský potenciál těchto regionálních subjektů. Lidová strana i menšinová vláda s José Maria Aznarem v čele se tak přes nepochybné ekonomické úspěchy (zejména se zavedením eura) již v polovině svého mandátu ocitly ve zvýšeném tlaku, a to jak z baskické, tak katalánské strany. Podrobněji se problematice interakcí hlavních celošpanělských stran s regionálními stranickými formacemi budu věnovat v následující kapitole.

Menšinová vláda Lidové strany se změnila ve vládu většinovou po volbách v březnu 2000, když PP obdržela 44,5 % hlasů a 183 mandátů, zatímco PSOE získala jen 34,16 % hlasů a 125 poslaneckých křesel⁶⁵. José Maria Aznar nastoupil do svého druhého mandátu předsedy vlády, tentokrát již bez nutnosti sestavovat koalice s regionálními stranami, protože jeho strana disponovala v dolní komoře španělského parlamentu nadpoloviční většinou křesel. Sjednocená levice nezopakovala svůj úspěch z roku 1996 a musela se spokojit s 5,45 % hlasů a osmi mandáty. CiU získala 4,19 % hlasů a 15 křesel, EAJ/PNV 1,53 % hlasů a sedm křesel, CC 1,07 % hlasů a čtyři mandáty, BNG 1,32 % a 3 mandáty. Pozoruhodným rysem těchto voleb bylo posílení voličského potenciálu PP (v roli vládní strany) a současné oslabení voličské základny opoziční PSOE i Sjednocené levice.

Těsně před volbami v březnu 2004 došlo k teroristickému útoku na nádražích v Madridu s mnoha oběťmi na životech. Aznarova vláda se dopustila,

---

⁶⁵ Tamtéž.

v obavách, že tento útok negativně ovlivní volební výsledky, obrovské chyby, když se v rozporu se všemi indiciemi snažila tento útok připsat baskické teroristické organizaci ETA⁶⁶. Tato snaha vlády o účelovou manipulaci veřejným míněním přilákala k volbám na španělské poměry velmi vysoké procento voličů (75,7 %)⁶⁷. Tyto volby tedy přivodily konec vlády Lidové strany. Nelze však říci, že vítězství socialistů souviselo pouze s madridskými atentáty. PSOE získala 42,6 % hlasů a 164 mandátů, PP 37,7 % hlasů a 148 mandátů, IU 4,96 % hlasů a pět poslaneckých křesel.⁶⁸ Z významných regionálních stran obdržela CiU 3,2 % hlasů a deset mandátů, ERC posílila na 2,5 % hlasů a osm křesel, EAJ/PNV získala 1,6 % hlasů a sedm křesel CC 0,9 % hlasů a tři mandáty, BNG 0,8 % hlasů a dva poslanecké mandáty. Bezprostředně po volbách předseda socialistů José Luis Rodríguez Zapatero oznámil úmysl sestavit menšinovou vládu a okamžitě poté ji dvě strany deklarovaly svou podporu - Sjednocená levice a Republikánská levice Katalánska. Poprvé v historii tak španělská menšinová vláda nebyla závislá jen na podpoře stranických formací regionálního charakteru.

Okolnosti zatím posledních španělských parlamentních voleb v březnu roku 2008 nebyly tak bouřlivé jako před čtyřmi lety, přesto tyto volby přinesly jisté změny.⁶⁹ Vítězná Španělská socialistická dělnická strana se ziskem 43,87 % hlasů a 169 mandátů mírně posílila, přesto jí k dosažení absolutní většiny v Kongresu poslanců ještě sedm mandátů chybělo. Lidová strana, která obdržela 39,94 % hlasů a 154 poslaneckých křesel, oproti volbám z roku 2004 také mírně posílila. Sjednocená levice se ziskem 3,77 % hlasů sice stále nachází na třetí pozici, dva poslanecké mandáty jí ovšem nestačily ani na vytvoření vlastního poslaneckého klubu, o který se nyní musí dělit se dvěma katalánskými stranami – ERC a ICV. Konvergence a Jednota s 3,03 % hlasy a 10 mandáty také

---

⁶⁶ V této souvislosti je třeba pro pochopení jednání Lidové strany, respektive jejího vedení uvést několik faktů. Vláda PP se ve své zahraničně-politické orientaci zaměřila na spolupráci s Velkou Británií, a na spolupráci atlantickou, to znamenalo výrazné spojenectví s USA. Od počátku také vyjadřovala neochvějnou podporu vojenského zásahu v Iráku a Španělsko tam vyslalo své ozbrojené jednotky. To se také setkalo s výrazným nesouhlasem většiny obyvatel Španělska. Proto je dle mého názoru logické, že měla PP obavy, aby si voliči teroristický útok z března 2004 nevykládali jako „trest“ pro Španělsko za jejich zahraniční politiku vstřícnou k USA.

⁶⁷ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

zaznamenává postupný pokles voličské přízně. EAJ/PNV obdržela 1,19 % hlasů a 6 křesel, ERC 1,16 % a 3 poslanecké mandáty⁷⁰, BNG 0,83 % hlasů a dva mandáty a Kanárská koalice-Kanárská nacionalistická strana (*Coalición Canaria-Partido Nacionalista Canario, CC-PNC*) získala 0,68 % hlasů a dva mandáty. Do poslanecké sněmovny se dostala také nová celostátní politická strana – Svaz pro pokrok a demokracii. Se ziskem 1,19 % hlasů (jedná se o stejné procento hlasů, jako obdržela baskická EAJ/PNV) strana dosáhla pouze na 1 mandát, což je o pět mandátů méně než v případě Basické národní strany. Zde vidíme další příklad podprezentace menší celostátně ukotvené politické strany, která je způsobena specifickým nastavením volebního systému.

PSOE po volbách utvořila jednobarevnou menšinovou vládu, která se opět musí před každým legislativním aktem v dolní komoře španělského parlamentu o podporu své politiky ucházet u menších regionálních politických uskupení. Při druhém pokusu hlasování o důvěře vládě⁷¹ 11. dubna 2008 ji nedeklarovala podpora žádná politická strana, Zapatero se stal premiérem pouze díky podpoře 169 poslanců PSOE. Proti hlasovali poslanci Lidové strany, Republikánské levice Katalánska a Svazu pro pokrok a demokracii. CiU, EAJ/PNV, IU, ICV, BNG, CC a NaBai se zdržely hlasování⁷².

2.3. Typologie španělského stranického systému, polarizace a hlavní štěpící linie

Vytváření každého systému stran je dlouhodobá záležitost, takže ještě po několika svobodných volbách nebývá snadné formulovat bezchybné soudy o jeho povaze. Ve španělském případě je nezpochybnitelný fakt, že za tamní model uspořádání stranického systému je do značné míry odpovědný volební systém, i když je jistě třeba přiznat nemalou roli také historickým předpokladům a tradicím španělského volebního chování.

---

⁷⁰ ERC nedokázala zopakovat svůj historicky nejlepší volební výsledek z předchozích voleb a přišla o pět poslaneckých mandátů.

⁷¹ První pokus, při kterém se dle Ústavy vláda konstituuje na základě zisku absolutní většiny mandátů, nevyšel. Budoucího předsedu vlády Zapatera nepodpořila žádná politická strana s výjimkou PSOE.

⁷² <http://www.elpais.com/articulo/espana/Zapatero/investido/presidente/mayoria/simple/elpepuesp/20080411elpepunac/7/Tes>

V této podkapitole se pokusím analyzovat zejména současnou fázi vývoje španělského stranického systému, o níž lze dle mého názoru hovořit od roku 1993. Parlamentní volby z tohoto roku totiž představují v tomto ohledu mezník. Eliminace centristické CDS rozhodujícím způsobem přispěla k celkovému zjednodušení soustavy hlavních celostátních politických formací.

Zmizení Sociálního a demokratického středu ze španělské politické scény byl určující faktor, který zabránil vzniku standardní podoby umírněného multipartismu, popřípadě systému „dvou a půl“ strany⁷³. Důležitější však bylo, že se Lidová strana mohla stát rovnocenným soupeřem PSOE pouze při absorbování CDS. V tehdejší kontextu bylo možné dosáhnout stavu, kdy se očekávání obměny vládní strany stalo běžnou součástí stranicko-politického dění pouze tímto způsobem. [Strmiska, Chytílek 2005: 364]

Co do způsobu fungování lze španělský stranický systém po roce 1993 skutečně přiřadit k bipartistickým systémům, avšak nikoli bez výhrad. Problém přitom nespočívá v pravidelnosti obměny vládní strany, ani v tom, že by Lidová strana a Španělská socialistická dělnická strana trpěly nedostatkem vůle utvářet většinové jednobarevné vlády. Jde zde především o to, že pouze menší část parlamentních voleb s sebou přinesla jednobarevnou poslaneckou většinu. Vezmeme-li v úvahu pět posledních parlamentních voleb od roku 1993 včetně, vzešla z nich jen jednou absolutní parlamentní většina jedné strany (a sice PP v roce 2000). A to je pro plnohodnotný bipartismus velmi málo. „*Výsledkem je uspořádání, jež by bylo možné označit za „měkkou variantu“ dvoustranického systému vypomáhající si kvazikoaliční praxí*“ [Strmiska, Chytílek 2005: 365]. Zvláštní roli přitom hraje okolnost, že španělská celostátní stranicko-politická soustava zahrnuje regionální formace, jež se druhově odlišují od celostátních stran. Zmíněnou kvazikoaliční praxi totiž usnadňuje okolnost, že je postavena na kooperaci celostátních a regionálních aktérů, přičemž regionální strany nemají,

---

⁷³ Ve stranickém systému, který patří do kategorie tzv. dvou a půl strany neboli dvouapůlté strany, taktéž 2,5 strany, se nacházejí dvě velké strany a třetí malá strana. Tato třetí strana je sice volebně i parlamentně malá, je však velmi silná. Má tedy velký vliv na fungování stranického systému, protože hraje roli „jazyčku na vahách“. Zdrojem síly třetí strany je její postavení v centru osy levice-pravice, protože je akceptovatelná jak pro velkou levicovou, tak i pro velkou pravicovou stranu. Pokud tedy žádná z obou velkých stran nedosáhne takového postavení, aby mohla sama sestavit vládu, nastává čas pro třetí malou stranu, která se stává nepostradatelnou [Blondel 1968: 180-203].

respektive alespoň prozatím neměly zájem o přímou účast ve vládě na celostátní úrovni. Pro srovnání: Španělská politoložka Irene Delgado označuje španělský stranický systém jako tzv. nepravý bipartismus (*bipartidismo imperfecto*) [Alcántara, Martínez 2001: 383].

Španělský stranický systém se za třicet let svého vývoje velmi proměnil. Konfigurace hlavních španělských celostátních stran v závěru sedmdesátých let měla kvadripolární charakter. UCD a PSOE představovaly dva hlavní, AP a PCE dva vedlejší póly. Rozdílnému umístění těchto stran v pravolevém kontinuu odpovídala i rozdílná pojetí procesu demokratizace: socialisté a komunisté upřednostňovali strategii „přelomu“, a tedy jasné diskontinuity ve vztahu k minulému režimu, kterou ovšem UCD i AP odmítaly. Výsledkem byla zvláštní varianta sjednaného přechodu k demokracii, projevující se mimo jiné pozoruhodnými prvky akomodace, a dokonce konvergence stranicko-politických elit, usilujících o eliminaci jakéhokoli nebezpečí nekontrolovatelné polarizace⁷⁴. [Alcántara, Martínez 2001: 382-390]

Po eliminaci UCD, respektive CDS z celostátního stranického systému se jeho podoba na dlouhou dobu zakonzervovala a vydržela až do současnosti. V současné době lze tedy hovořit o existenci tří etablovaných seskupení v celostátním měřítku, s nejslabším pólem na levici (Sjednocená levice)⁷⁵ a dvěma hlavními póly (Lidová strana a Španělská socialistická dělnická strana). Výsledky posledních parlamentních voleb z března 2008 však mohou být náznakem k jistým změnám. Objevila se zde nová politická strana celostátního charakteru - Svaz pro pokrok a demokracii - která svým kritickým vystupováním vůči regionálním stranickým subjektům i oběma hlavním pólům stranické soustavy zvětšuje odstředivost celého systému. Právě přítomnost slabšího levicového pólu, regionálních politických uskupení a nyní i nové centristické formace, která na sebe váže zejména protestní hlasy voličů nespokojených s vývojem současné politické scény, by mohla pro celostátní rovinu znamenat

---

⁷⁴ V tomto ohledu působil vývoj stranicko-politické soustavy z éry druhé republiky jako odstrašující příklad.

⁷⁵ Sjednocená levice v posledních parlamentních volbách zaznamenala velký odliv voličů, což může se spolupůsobením volebního systému, na který tato strana viditelně doplácí, vést až k eliminaci tohoto pólu z celostátní stranické soustavy.

spíše příklon k umírněnému multipartismu. Vše bude ale záležet na tom, zda se IU na celostátní stranicko-politické scéně udrží, zda získá zpět ztracené voličské hlasy, které ji odsunuly do marginálního postavení a zda se UPyD v celostátním španělském stranickém systému etabluje a zvýší svůj volební zisk.

Mezi hlavní typy konfliktních linií (*cleavages*), které ovlivňovaly a stále ovlivňují španělský politický systém a volební chování obyvatel, patří bezesporu linie socioekonomická (vlastníci versus pracující), která se projevuje snad ve všech stranických systémech, protože vede k rozdělení politických stran na pravicové (z celostátních španělských stran je to PP) a levicové (z celostátních španělských stran je to PSOE a IU) a štěpení centrum – periferie⁷⁶. Vedlejší linií je ve Španělsku štěpení stát-církev⁷⁷. Ve volebním období 2004-2008 začalo nabývat na relevanci také štěpení materiální – postmateriální, které vyprodukovalo politickou formaci Svaz pro pokrok a Demokracii.

Cleavage centrum – periferie rozděluje španělské politické formace na ty centralistické, které podporují myšlenku Španělska jako jednotného nedělitelného národa a odmítají jakékoliv separatistické tendence (PP či UPyD) a na ty politické subjekty, které naopak prosazují myšlenku práva historických národů na sebeurčení a požadují pro jednotlivé španělské regiony na centrální vládě co největší míru autonomie (v tomto případě se jedná zejména o regionální strany, zvláště ty katalánské a baskické).

O španělském politickém systému lze dle mého názoru v první řadě hovořit jako o systému, který má bipartistický formát, na vládě tedy alternují dva hlavní ideologicko-programové póly bez ohledu na počet politických stran

---

⁷⁶ Ve španělském kontextu je tento konflikt vnímám jako faktor, který nejvíce destabilizuje tamní politický systém. Centrifugální tendence mezi centrem a periferií mají ve Španělsku své kořeny již v době, kdy došlo ke sjednocení Španělska pod vládou Ferdinanda Aragonského a Isabely Kastilské v 15. století. Proces konsolidace vlády nad územím jednotného Španělska totiž nikdy nebyl doprovázen centralizací, jak tomu bylo například ve Francii, ale Španělsko bylo po dobu bezmála dvou století federací nezávislých království, spojených osobou panovníka. Tyto víceméně autonomní regionální celky si dokázaly vydobýt určitou daňovou nezávislost a mnohá další privilegia (*fueros*), která jim zaručovala dostatečnou vlastní samosprávu. Zvýšená míra centralizace začala být ve Španělsku uplatňována až v 18. století, kdy se trůnu ujala dynastie Bourbonů. Pozdější éra centralistických snah liberálů a karlistů se v 19. století stala obdobím, kdy se kolem osy konfliktu centrum-periferie začaly generovat první regionální politické strany, jakými byla například Baskická národní strana (vznik 1895).

⁷⁷ Tato štěpící linie byla sice ve Španělsku v 19. a v 1. polovině 20. století velmi důležitá, v současném politickém systému však hraje jen marginální roli. Důležitost role náboženství ve společnosti v celostátním měřítku akcentuje pouze konzervativní Lidová strana, není to ovšem její hlavní programová priorita.

v systému. Španělskou stranicko-politickou soustavu lze dle mého názoru v současnosti jednoznačně charakterizovat v rámci pravo-levého ideologického spektra jako dostředivou, což předpokládá přesun rivality k politickému středu a také jistou podobnost politických programů jednotlivých stran. Mezi relevantními politickými stranami celostátní politické scény je pouze malá ideologická vzdálenost (polarizace), což zajišťuje možnost dosáhnout shody a provádět konsensuální politiku.

3. Regionální politické strany na celostátní politické scéně

Tato stěžejní kapitola mé diplomové práce bude pojednávat o regionálních politických stranách, které se po roce 1993 dostaly do španělského parlamentu a zvláště o těch, které měly vliv na formování vlády a vládní politiku. Rok 1993 jsem zvolila proto, že se v něm konaly parlamentní volby a po nich se započal trend, kdy vítězná strana, která nedisponovala dostatkem mandátů pro složení jednobarevné většinové vlády, počítala s podporou malých, zejména regionálních politických stran.

V úvodu této kapitoly definuji regionální politickou stranu, regionalistickou stranu, nacionalistickou stranu a pokusím se vysvětlit rozdíly v těchto termínech. Poté uvedu přehled a stručnou charakteristiku regionálních politických stran, které se po roce 1993 dostaly do španělského parlamentu a neopomenu zmínit jejich pozice na politické scéně konkrétního regionu. Subjektům, které poskytly podporu menšinovým vládám, se budu věnovat podrobněji. Porovnáám jejich programy pro celostátní volby s programy pro volby regionální a podrobím komparativní analýze jejich politické cíle, které sledují na celostátní úrovni. Jak jsem se totiž mohla přesvědčit při psaní bakalářské práce, každý region má na centrální vládu poněkud odlišné požadavky. Následně se podrobně zaměřím na participaci těchto regionálních subjektů v rámci jednotlivých celošpanělských vlád.

3.1. Úvod do problematiky regionálních a nacionalistických politických stran – základní vymezení

V této podkapitole se pokusím vymezit základní pojmy, se kterými se bude dále v textu pracovat. Regionální politické strany jsou v celé práci synonymem pro strany necelostátního charakteru, které vyvíjejí svou aktivitu v jednom či dvou autonomních společenstvích, označované také jako politické strany s nestátním zájmem (*Partidos de Ámbito No Estatal, PANE*).

Český politolog Maxmilián Strmiska, který se problematikou evropských regionálních stran detailně zabývá, definuje regionální stranické subjekty

následujícím způsobem: „*Za regionální strany lze považovat formace vykonávající činnost a plnící funkce politické strany v regionálním prostoru. Zdroje politické legitimity a volební mobilizace používané těmito stranami mají regionální charakter. Jedná se o samostatné aktéry regionální obedience.*“ [Strmiska 2003: 6]. Regionální strany jsou strukturovány tak, aby mohly vystupovat jako nezávislé operační jednotky s vlastní identitou ve všech volebních a politických arénách, jež se jim nabízejí. Zde se nachází voličstvo podporující tuto stranu, která své cíle profiluje na základě požadavků vycházejících ze specifík regionu. Samozřejmě by v oblasti působení těchto stranických formací měl být přítomen i regionální instituční rámec (rozhodovací regionální exekutivní a legislativní orgány).

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že není možné zaměňovat slovo *regionální* se slovem *regionalistický*. Označení regionalistické politické strany totiž primárně odkazuje na programovou profilaci těchto subjektů. I když se taktéž jedná o strany působící v určitém regionu, tedy strany zároveň regionální, pojem regionalistický úžeji vymezuje základní ideovou charakteristiku daného politického uskupení. V tomto smyslu by se jednalo o strany prosazující zájmy vázané na specifičnost určitého regionu ze všech možných hledisek. [Šabatka 2010: 36]

Mezi regionalistické strany můžeme také počítat regionální pobočky celonárodních stranických formací, pokud se identifikují s regionálním teritoriálním uspořádáním a prosazují některé partikulární zájmy konkrétního regionu. I když tyto regionální pobočky celonárodních subjektů mohou podle M. Strmisky disponovat určitou mírou organizační autonomie, nejedná se o samostatné regionální formace se zřetelně vyjádřenou vlastní identitou.

Definování nacionalistické politické strany je nesnadnou záležitostí, což je způsobeno jednak nejasnostmi v samotném vymezení nacionalismu⁷⁸, jednak

---

⁷⁸ Například český filosof Arnošt Gellner nacionalismus vymezuje následujícím způsobem: „*Nacionalismus je původně politický princip, který tvrdí, že politická a národní jednotka musí být shodné, je to teorie politického oprávnění, která požaduje, aby etnické hranice nebyly přeřaty politickými hranicemi, a především, aby etnické hranice uvnitř daného státu neoddělovaly držitele moci od ostatních, je to zásada stejnorodých kulturních jednotek a povinné kulturní jednoty vládců a ovládaných*“ [Gellner 1993: 12]. Nejedná se o jednotnou ideologii, v průběhu dějin se uplatňovaly její různé formy. Liberální

nutností rozlišit především ty prvky nacionalismu či nacionalistické orientace, jež jsou podstatné pro charakteristiku politické strany jakožto skutečně nacionalistického aktéra.

Politická strana nemůže být definována jako nacionalistická prostřednictvím poukazu na (nacionalistickou) povahu prostředí, v němž operuje. Nacionalistickou stranou bude především taková politická formace, pro kterou je nacionalismus, respektive určitý nacionalistický projekt, jádrem k totožnosti a „důvodem k bytí“. [Strmiska 1999: 12]

Politolog Maxmilián Strmiska definuje tento typ stranických formací následujícím způsobem: „*Nacionalistické strany lze nejlépe vymezit jako politické strany, jejichž volební a legitimační potenciál je založen především na identitární mobilizaci národního (etnicko-teritoriálního) společenství, na určitém národotvorném projektu.*“ [Strmiska 1999: 12].

V soudobém Španělsku lze nalézt řadu z politologického hlediska velmi zajímavých příkladů slučitelnosti a propojování různých forem nacionalismu s různými sociálně-politickými a kulturně-politickými obsahy a poselstvími [Strmiska 1999: 21]. Proto není možné, alespoň v rámci španělské politiky, spojovat pojem nacionalismu s nějakou specifickou politickou orientací, natož z něj činit synonymum extremismu, jak se často děje v mediální sféře. Celkově tedy nelze španělské nacionalistické politické strany chápat jako nezodpovědné, popřípadě antisystémové, nýbrž jako logickou konsekvenci ustanovení státu autonomií a jako nástroj zprostředkovávání dialogu v rámci konfliktu centrum-periferie. Ostatně to, že se nejedná o strany nezodpovědné a extremistické, ale naopak důležité pro státotvornou činnost, nejlépe dokládá fakt podílu Konvergence a Jednoty nebo Baskické národní strany na celostátní exekutivě během posledních téměř dvaceti let.

V této souvislosti se nelze nezmínit ještě o jedné věci. Totiž o velmi rozšířené a širokými vrstvami obyvatelstva intenzivně zvnitřněné stigmatizaci

---

nacionalismus formující moderní národní státy 19. století posléze nahradil například nacionalismus kulturní, etnický či jazykový.

periferních hnutí prostřednictvím jejich označení za „nacionalistická“⁷⁹. V mocensko-politickém zápase centralistických a decentralistických-periferních elit je běžné, že se ústřední establishment považuje za bytostně ne-nacionalistického nositele „moderních“, univerzálních hodnot a za jejich nezištného a ušlechtilého obhájce proti „rozkladnému partikularismu“ sobeckých periferních vyděračských elit. [Strmiska 1999: 14-15]

Na základě předchozí analýzy je dle mého názoru možné označit většinu španělských regionálních stranických formací také jako regionalistické či nacionalistické, jelikož se tyto strany snaží prosazovat zájmy vázané na specifickou regionů, ve kterých působí a jsou zosobněnými konkrétních národotvorných projektů.

Regionální/regionalistické/nacionalistické politické strany můžeme rozlišovat nejen na subjekty akceptující stávající politický systém a strany, které jej odmítají⁸⁰, ale také například na strany protekcionistické, autonomistické, národně-federalistické a proevropsky federalistické [Barša, Strmiska 1999: 208-209]. Příkladem protekcionistických stran jsou stranické subjekty nejvíce umírněné, jež chtějí pouze zachovat jedinečnost jimi reprezentovaného etnika, i za ceny pozitivní diskriminace. Takovýmto způsobem profilované strany ale ve Španělsku nenacházíme. Druhý typ stran (strany autonomistické) je naopak ve Španělsku hojně přítomný. Jedná se například o CiU či PNV. Tyto stranické subjekty ve svých programech požadují vysoký stupeň autonomie pro své domovské regiony, Katalánsko a Baskicko. Je však nutno připomenout, že podobné strany často berou autonomii pouze jako mezistupeň před nyní nedosažitelnou nezávislostí. Třetí typ stran (strany národně-federalistické) se pak v současné Evropě prakticky nevyskytuje s ohledem na typ čtvrtý (strany proevropsky federalistické), neboť pokud již voláme po federativním uspořádání, je snazší to prosazovat v rámci projektu Evropy národů, ať už máme vůli státní

---

⁷⁹ To, že je tento termín často vnímán negativně, je známá pravda. Je také nezpochybnitelné, že i celostátní politické strany mají ve svých politických programech jisté prvky nacionalismu, když označují Španělsko jako jednotný nedělitelný národ.

⁸⁰ Příkladem antisystémové regionální strany může být například baskická *Herri Batasuna*, respektive *Batasuna*, o které bude pojednáno v následující kapitole.

útvary zachovat coby určité mezičlánky (například případ CC) či nikoli, jako v případě ERC.

3.2. Postavení a charakter regionálních politických stran v konkrétních regionech Španělska – základní charakteristika

Vlivné regionální politické strany, jež úspěšně přebírají roli hlavních politických reprezentantů občanů, kterou v celostátním rámci zastávají PSOE a PP, působí zejména na politické scéně Katalánska, Baskicka, Galicie, Kanárských ostrovů a Navarry. To souvisí zejména s historickými konsekvencemi a s vlastním procesem konsolidace systémů politických stran, který se pochopitelně v každém autonomním společenství poněkud lišil. [Alcántara, Martínez 2001: 414]

V Katalánsku je dlouhodobě nejúspěšnější politickou stranou Konvergence a Jednota. Jedná se o představitelku umírněného katalánského nacionalismu, která usiluje pouze o kompetenční posílení katalánského regionu v rámci stávajícího státu autonomií. Po většinu období vývoje tamního stranického systému byla tato regionální formace v predominantním postavení. Po posledních regionálních volbách konaných v Katalánsku na podzim roku 2010 se tento subjekt stal opět vládní stranou⁸¹.

Katalánský nacionalismus můžeme označit jako umírněný. V tomto regionu nepůsobí žádná radikální separatistická síla, snad s výjimkou Republikánské levice Katalánska, reprezentanta katalánského nacionalismu nejtvrďšího ražení, mnohdy hraničícího se separatismem. V případě Katalánského autonomního společenství existuje dle mého názoru přímá úměra mezi počtem voličů ERC a separatistickými náladami uvnitř katalánské společnosti. Tento fakt je možný demonstrovat výsledky katalánských regionálních voleb, které jsou beze sporu ovlivněny tamním politickým děním. Strana v posledních dvou desetiletích minulého století pravidelně získávala 5 až 10 % hlasů. Regionální volby v letech 2003 a 2006 jí ale přisoudily kolem 15 %

---

⁸¹ CiU tvořila v novodobé katalánské historii od demokratizace Španělska všechny vlády, kromě intermezza dvou volebních období 2003-2006 a 2006-2010, kdy byla v obou případech u moci koalice levicových subjektů v čele s katalánskou odnoží PSOE, která představuje vedle zmíněné CiU druhý hlavní pól tamního stranického systému.

voličských hlasů. Tento významný nárůst podpory pro ERC souvisel s projednáváním kontroverzního návrhu nového autonomního statutu Katalánska (tedy dokumentu upravujícího postavení Katalánska v rámci Španělska), přijatého drtivou většinou Katalánského parlamentu 30. září 2005 a následujícího roku schváleného španělským parlamentem. Katalánští politici se domnívali, že celý region prošel od roku 1978 významnými změnami a je tedy zapotřebí nových zákonů reagujících na současný stav. Jejich návrh ovšem obsahoval několik klauzulí, které byly zástupci hlavní španělské pravicové strany PP napadeny coby protiústavní a nutno podotknout, že finální dokument obsahoval jisté změny oněch nejkontroverznějších pasáží, což mimo jiné vedlo zástupce Republikánské levice Katalánska k taktéž odmítavému stanovisku, pro přílišnou měkkost onoho usnesení.

Několik významných změn v novém statutu přesto nacházíme. S ohledem na celistvost španělského státu jsou to sice změny relativně neškodné, přesto tyto schválené modifikace spolu s těmi, které byly zavrhnuty, signalizují v katalánském nacionalismu jistý posun směrem k většímu radikalismu. Již v preambuli k statutu⁸² se píše, že Katalánci se považují za národ, nejen za národnost, jak je uvedeno v Ústavě. Je to právě tento odstavec a několik dalších, které byly napadeny zástupci PP. V tomto konkrétním případě se Lidové straně označení Katalánců jako svébytný národ nezdálo adekvátní, protože je tento termín z právního hlediska spjat s ideou suverenity. Nejinak je tomu v ostatních případech kritiky ze strany PP. Jedná se například o ve Statutu stanovenou povinnost znalosti katalánštiny pro všechny zaměstnance státní správy (dle Lidové strany je tento požadavek v rozporu s čl. 3 Ústavy) či o požadavek zavedení bilaterálních jednání s Evropskou Unií a vyslání vlastních zástupců do evropských institucí (podle PP také v rozporu s ústavní praxí, kdy mají být zahraniční záležitosti Španělska řešeny výhradně na celostátní úrovni).

---

⁸² Všechny uvedené informace, které se týkají obsahu Katalánského autonomního statutu z roku 2006, jsou dostupné na informačním serveru Katalánské *Generalitat* na WWW: <<http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut/>>.

Jakmile byl poslední autonomní statut Katalánska schválen a všechny diskuse okolo se utlumily⁸³, volební podpora pro ERC opět poklesla. V posledních regionálních volbách v roce 2010 strana obdržela pouhých 7 % hlasů⁸⁴, což můžeme brát jako znak zmírnění radikálně nacionalistických postojů v rámci katalánské společnosti.

Na baskické politické scéně můžeme najít příklady nejvyhraněnějšího a nejradikálnějšího nacionalismu či separatismu v podobě teroristické organizace Baskicko a jeho svoboda (*Euskadi Ta Askatasuna, ETA*)⁸⁵ a v současné době již zakázaných extrémistických politických uskupení Lidová jednota (*Herri Batasuna, HB*) či její pokračovatelce, straně My, baskický lid (*Euskal Herriarrok, EH*). Voličská podpora těchto radikálně nacionalistických uskupení byla v průběhu dvou posledních desetiletí 20. století rozhodně významnější a stálejší než v případě katalánské ERC⁸⁶. Hlavním rozdílem je však fakt, že se jednalo o podporu politické odnože teroristické organizace, o čemž v případě Katalánska mluvit nemůžeme.

Baskický nacionalismus lze také charakterizovat jako velmi roztržštěný, kdy vedle sebe existuje několik názorů jak postavení Baskicka řešit (nezávislost, federalismus, autonomie, centralismus). Ani jeden z těchto názorů ale není většinový, což „činí baskickou situaci tak tekutou a poskytuje násilí teroristů i protinásilí státní autority mocný potenciál, aby se klima veřejného mínění naklánělo tím či oním směrem, aniž by kterékoli jasné a konečné řešení otázky získalo dostatečnou podporu“ [Kunc 2000: 157]. Hlavní politická představitelka

---

⁸³ K útlumu těchto diskusí přispěla z velké části ekonomická krize, která od roku 2008 zachvátila téměř celý svět a také v Katalánsku nastolila jiná, vážnější diskusní témata.

⁸⁴ <http://www.electionresources.org/es/cat/parliament.php?election=2010>

⁸⁵ Jedná se o teroristickou organizaci otevřeně usilující o nezávislost Baskicka, která se za účelem dosažení svých cílů uchýlila k násilí. ETA oficiálně vznikla 31. července 1959, jakožto hnutí nespokojenců s přílišnou pasivitou PNV. V první řadě se jednalo o reakci proti útlaku Francova režimu. Proto se tato organizace nejprve snažila sjednotit všechny baskické nacionalistické proudy, paramilitární aspekt této organizace se rodil jen pozvolna. Po Francově smrti a demokratizaci Španělska je patrný jistý posun ve strategii ETA, která teroristické praktiky neopouští, ale je si vědoma, že to stačit nemůže. Vznikají tak politické strany na ETA přímo napojené, jako například HB či EH, které v rámci baskické politické scény a částečně i té celostátní dosahovaly až do svého zákazu Nejvyšším soudem Španělska značných volebních úspěchů. Blíže se o této problematice zmíním v jedné z následujících podkapitol.

⁸⁶ V posledních dvou desetiletích oscilovala voličská podpora strany Lidová jednota v rámci regionu Baskicko mezi 15-18% získaných hlasů. Volební výsledky jsem porovnávala na WWW: <<http://www.historiaelectoral.com/aeuzkadi.html>>.

baskického národa, Baskická národní strana⁸⁷, se ovšem pragmaticky přiklonila k umírněné formě baskického nacionalismu. Začíná budovat svůj vlastní program autonomního Baskicka, ovšem uvnitř španělského státu. Za to si mimo jiné vyslouží okamžitou legalizaci a spolupráci s centrální španělskou vládou, Nicméně tato spolupráce byla Madridem po dlouhá léta brána jako pouhá nutnost, jež pomůže oslabit radikální proudy, které v tomto regionu vznikaly [Alonso 2004: 62-64]. PNV se stala hlavním a jediným pólem baskického stranického systému. Tato pozice je dle mého názoru dána především strategicky výhodným středovým postavením strany.

Nové tisíciletí vneslo do nacionalistických projektů Baskicka novou, doposud nepoznanou dynamiku, spojenou s bývalým dlouholetým předsedou autonomní baskické vlády Juanem José Ibarretxem. Tento představitel dlouhodobě nejsilnější baskické politické strany PNV byl ve funkci tzv. *lehendakari*⁸⁸ od roku 1999 až do posledních baskických regionálních voleb v roce 2009, kdy jej nahradil socialista Patxi López. Právě Ibarretxe v roce 2001 předložil návrh nového statutu pro Baskicko, nesoucí jeho jméno, tedy *Plan Ibarretxe*⁸⁹. Mezi nejdůležitější body tohoto návrhu patří požadavky na uznání Baskicka jakožto svébytného evropského národa s vlastní identitou, práva Basků rozhodnout o jejich budoucnosti (tím je myšleno právo na sebeurčení a nutnost respektovat rozhodnutí učiněná občany každého regionu tzv. Velkého Baskicka - tedy včetně Navarry a francouzské části Baskicka. Další reformy obsažené v tomto návrhu pak jdou podobnou cestou. Jedná se mimo jiné o požadavek autonomní justice, přímé reprezentace Baskicka v EU, zavedení dvojího občanství či práva na samostatnou sportovní reprezentaci. Jednalo by se tedy o jakousi třetí cestu mezi španělským konstitucionalismem a separatismem, reprezentovaným EH a ETA. Nový právní vztah mezi Baskickem a Španělským

---

⁸⁷ PNV tvořila v novodobé historii Baskicka od demokratizace Španělska nejsilnější součást všech regionálních vlád, a to až do posledních autonomních voleb v roce 2009. V tomto volebním klání sice také zvítězila, ale vláda byla nakonec utvořena místními stranickými filiálkami PSOE a PP.

⁸⁸ Jedná se o baskické označení předsedy regionální vlády, které se objevuje i v samotném baskickém autonomním statutu.

⁸⁹ Všechny informace týkající se obsahu Plánu Ibarretxe jsem čerpala z článku na stránkách seriózního celošpanělského média zahrnující i veřejnoprávní televizní kanály (*Televisión Española*), jmenovitě na WWW: <<http://www.rtve.es/noticias/20080519/plan-ibarretxe/57950.shtml>>.

královstvím by byl definován jakožto dobrovolný politický svazek. Tento návrh na reformu Autonomního statusu z Guerniky (jediný autonomní status Baskicka z roku 1978) byl v roce 2004 sice schválen absolutní většinou poslanců baskického parlamentu⁹⁰, ale dolní komora španělského parlamentu jej drtivou většinou 313 hlasů poslanců PP, PSOE, IU, CC a CHA odmítla. Pro návrh hlasovalo pouze 29 poslanců PNV, EA, CiU, ERC, BNG a NaBai, dva zákonodárci katalánské IC-V se zdrželi hlasování. Obě hlavní celošpanělské politické strany tak v této záležitosti zaujaly podobná stanoviska v neprospěch návrhu, radikálnější rétoriku měla Lidová strana, která Plán Ibarretxe rovnou označila za ilegální. Benevolentní postoj k návrhu ze strany regionálních politických stran z Katalánska, Navarry a Galicie také o něčem svědčí. Kdyby totiž bylo vyhověno baskickým požadavkům, vytvořil by se důležitý precedens, na němž by mohly tyto zmíněné regiony profitovat a značně tak posílit svou vlastní samosprávu.

Na první pohled se hrozba pro narušení jednoty a celistvosti španělského státu nachází právě v Baskicku. Ne s ohledem na násilné akce teroristické organizace ETA, které ostatně většina Basků odsuzuje, ale s ohledem na riziko, že by někdy podpora separatismu v baskickém regionu mohla přerůst únosnou mez. Navíc, srovnáme-li to s případem Katalánska, které v roce 2006 již podruhé dosáhlo reformy stávajícího autonomního statusu, čímž dochází k plnění jeho mnoha nacionalistických požadavků, je baskický neúspěch s návrhem reformy vlastního autonomního statusu nebezpečný a může v baskické společnosti zažehnout silnější vlnu separatistických nálad. Španělská vláda si je tohoto problému konec konců vědoma, nicméně místo pokusu najít smírné řešení (v podobě splnění některých baskických požadavků) se vydala radikální cestou, tedy postavení těchto separatistických uskupení mimo zákon.

V případě Galicijského stranicko-politického systému již není význam tamních regionálních nacionalistických subjektů až tak markantní. Největších volebních zisků zde na rozdíl od Katalánska a Baskicka nedosahují regionální politické strany, ale pobočky celostátních stran – PP a PSOE. Lidové straně se

---

⁹⁰ Mimo jiné i díky hlasům zakázané extrémistické politické strany Jednota (*Batasuna*).

zatím podařilo ve všech případech regionální volby vyhrát a stala se v Galicii predominantní stranickou formací. V současnosti jediným relevantním regionálním politickým subjektem hájícím galicijské nacionalistické zájmy se stal Galicijský národní blok, který do sebe integroval mnohá menší regionální uskupení, což hodně napomohlo ke zmírnění roztříštěnosti galicijského stranicko-politického spektra⁹¹. BNG zde tvoří vedle tradičně nejsilnější PP a PSOE třetí hlavní pól. Strana pragmaticky opustila požadavek práva Galicie na sebeurčení, což neznamená, že by se jej zřekla. Pouze ho odložila do zatím nespecifikované budoucnosti. Toto dobrovolné opuštění separatistických tendencí, respektive jejich odložení na pozdější dobu, se dle mého názoru pro stranu jeví jako méně riskantní a pro konzervativní galicijské voliče se díky své přeměně BNG stala pravou alternativou k mnohdy zkorumpované a klientelistické politice dvou hlavních celošpanělských stran. Strana se opuštěním separatistických vizí zařadila mezi umírněná nacionalistická politická uskupení, bojující za uznání Galicie coby svébytného národa, transformaci EU na Evropu národů, ústavní zakotvení multinacionálního charakteru Španělska či transformaci Senátu na komoru regionální reprezentace. Byť tedy v Galicii nikdy neexistovalo relevantní separatistické hnutí, tyto a jiné požadavky lze jednoznačně označit jako federalistické tendence.

Stejně jako v případě Galicie, lze identifikovat ve stranicko-politickém prostoru Kanárských ostrovů taktéž tři hlavní póly, dva z nich představují filiálky PSOE a PP a třetí tvoří od poloviny 90. let minulého století jediná relevantní regionální autonomistická formace – Kanárská koalice. Stejně jako Galicijský národní blok, požaduje také CC ve svém programu federativní uspořádání státu, v jehož rámci je třeba zaručit jednotu kanárské národnosti. Prostředkem k dosažení tohoto cíle je posílení vlastní samosprávy (CC se odvolává především na geografickou vzdálenost od kontinentálního Španělska a neschopnost centrální španělské vlády ihned řešit nastalé problémy). Dalším krokem by měla být reforma Senátu, který by se měl stát komorou obhajující regionální zájmy.

---

⁹¹ Galicijský stranický systém byl na konci 70. a v 80. letech značně fragmentován, což je ostatně i logický důsledek znovudobytí demokracie a stranického pluralismu.

Zde však všechny shody s předchozím případem Galicie končí. Kanárská koalice totiž na rozdíl od Galicijského národního bloku již několikrát vyhrála regionální volby a utvořila samostatnou nacionalistickou vládu. CC má také velkou relevanci na celostátní úrovni, jelikož se vedle CiU a PNV stala rozhodujícím jazyčkem na vahách při spolupráci se dvěma hlavními celonárodními stranami v dolní komoře španělského parlamentu, což napomohlo ke zvýšení její prestiže na regionální úrovni.

Případ autonomního společenství Foral de Navarra je poněkud specifický, a proto se s jinými stranicko-politickými systémy těžko komparuje. Dalo by se říci, že navarrská stranická soustava je do jisté míry – horizontálně - propojena s baskickou, vzhledem k přítomnosti odnoží baskických regionálních stran. Navarrský stranicko-politický systém však dospěl k odlišnému způsobu fungování. Hlavní póly jsou zde tři. Jeden představuje regionální strana Svaz navarrského lidu (*Unión del Pueblo Navarro, UPN*), negativně se vymezující vůči baskickému nacionalismu. Prohlašuje se za jedinou zástupkyni navarrského lidu a odmítá myšlenku spojení Baskicka a Navarry do tzv. historického Velkého Baskicka, kterou prosazuje další z pólů, relativně nové politické uskupení Ano Navarre (*Nafarroa Bai, Na Bai*), složené z několika baskických regionálních stran působících na území Navarry, jež na rozdíl od UPN získalo také zastoupení v dolní komoře španělského parlamentu. Třetí pól představuje místní pobočka Španělské socialistické dělnické strany. Lidová strana je v Navarre propojená s UPN, což zde posiluje její volební potenciál a UPN se možná i díky této skutečnosti v Navarre stala hlavním politickým hráčem. V celostátních parlamentních volbách voliči UPN hlasují s vědomím větší možnosti prosazení regionálních zájmů většinou pro Lidovou stranu, proto na celostátní úrovni Svaz navarrského lidu nikdy neuspěl. Ve vztahu mezi vládní stranou a hlavní opoziční silou se často uplatňovaly konsociativní prvky. Tento institucionální model usnadnil UPN a PSOE roli vládních stran – a v neposlední řadě – omezil význam přítomnosti antisystémové formace Lidová Jednota v navarrském stranickém systému [Strmiska 2005: 54].

I když jsou regionální politické strany přítomny i v jiných autonomních společenstvích Španělska (například v Aragonu, Valencijském autonomním společenství či v Andalusii), nejsou schopny narušit výlučné postavení dvou hlavních celostátních stran a jejich síla na celostátní úrovni je vzhledem k pouze jednomandátovým ziskům v Kongresu poslanců zanedbatelná [Alcántara, Martínez 2001: 420].

3.3. Regionální strany relevantní na celonárodní úrovni v období po roce 1993

3.3.1. Andalusistická strana (Partido Andalucista, PA)

Jedná se o jedinou regionální stranu vyznávající andaluský nacionalismus působící v rámci autonomního společenství Andalusie, která ale v současnosti nemá své zástupce ani v andalusském regionálním parlamentu. Důvodem slabého regionálního hnutí v této oblasti je tradiční silné postavení stranické odnože PSOE, která představovala v andalusském stranicko-politickém systému 80. let jednoznačně predominantní⁹² subjekt.

Strana byla založena v roce 1976 pod názvem Socialistická strana Andalusie (*Partido Socialista de Andalucía, PSA*), za její předchůdkyni pak můžeme považovat Socialistickou alianci Andalusie (*Alianza Socialista de Andalucía, ASA*), založenou v roce 1971. Strana byla ještě několikrát přejmenována a svůj aktuální název – Andalusistická strana – získala v roce 1984.⁹³

Po regionálních volbách v roce 1996 byla potvrzena relevance Andalusistické strany, jelikož andaluská odnož PSOE, která v tomto regionu vládla s absolutní většinou mandátů od roku 1982 až do počátku 90. let, ke stabilnímu vládnutí potřebovala koaličního partnera. PA tak získala koaliční potenciál⁹⁴, který využila a stala se vládním parterem andaluských socialistů. V komunálních volbách v roce 1999 dosáhla Andalusistická strana historicky

---

⁹² Podle politologa Giovanniho Sartoriho lze označit politickou stranu za predominantní, pokud dosáhne alespoň tří volebních vítězství v řadě za sebou se ziskem absolutní parlamentní většiny a s následným utvořením jednobarevných většinových vlád. [Sartori 1976: 231]

⁹³ <http://www.partidoandalucista.org/and/presentacion/historia>

⁹⁴ Tento koaliční potenciál PA nabyla poněkud kuriózně v období, kdy hlasy a mandáty ztrácela.

nejlepšího volebního výsledku, když získala 355 684 hlasů a 544 zastupitelů a stala se tak v rámci celého Španělska pátou nejsilnější politickou stranou.⁹⁵

Strana se několikrát pronikla také do celostátní politiky. Jejím největším úspěchem v této sféře byl zisk dvou mandátů v dolní komoře španělského parlamentu v roce 1989. V parlamentních volbách v roce 2000 získala PA v Kongresu poslanců 1 zástupce. To byla doposud poslední zkušenost této strany s celostátní politikou. Ve volbách do autonomního andalusického parlamentu v roce 2008 nezískala Andalusistická strana ani jeden mandát, zůstává tak nadále zakotvena pouze v lokální politice.

V programové rovině se strana profiluje jako levicové uskupení akcentující prvky *welfare state*⁹⁶ a požadující federalizaci španělského království. PA se staví kriticky vůči rozlišování španělských regionů na historické a nehistorické, přičemž Andalusii označuje jako svébytný národ s vlastní kulturní identitou⁹⁷.

3.3.2. Ano Navarře (*Nafarroa Bai, Na Bai*)

Politické uskupení Nafarroa Bai vzniklo v autonomním společenství Foral de Navarra v roce 2003. Nejedná se o navarrskou regionální stranu, ale jde o koaliční uskupení baskických stran⁹⁸ Aralar, Eusko Alkartasuna, EAJ-PNV a strany Batzarre, které působí na navarrském území⁹⁹, vytvořené za účelem většího volebního zisku. Straně se začalo dařit nejen na celostátní úrovni, kde po

---

⁹⁵ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

⁹⁶ *Welfare state*, v českém překladu sociální stát. Stát, který usiluje o zajištění blahobytu, přesněji podmínek slušného žití pro své občany. Tato koncepce se v politice západoevropských zemí začala uplatňovat v 60. letech 20. století. Vymezení pojmu je však velmi obtížné a nepanuje o něm shoda, což je způsobeno rozmanitostí podob sociálního státu.

⁹⁷ <http://www.partidoandalucista.org/and/presentacion/historia>

⁹⁸ Toto působení baskických regionálních uskupení na území Navarry souvisí s tzv. ideou Velkého Baskicka. Lidé, kteří se hlásí k baskické národnosti, totiž dodnes žijí na území dvou států, Francie a Španělska, a zároveň ve třech administrativních celcích. Na španělském území se jedná o Baskické autonomní společenství neboli Euskadi, které je tvořeno třemi provinciemi: Álava, Guipúzcoa a Biskaya, a dále pak Autonomní společenství Foral de Navarra, které je zároveň jedinou provincií s hlavním městem Pamplonou. Na francouzské straně Pyrenejí obývají Baskové tři okresy v departementu Pyrénées-Atlantiques: Labourd, Basse-Navarre a Soule.

⁹⁹ http://www.nafarroabai.org/es/actualidad/fr_inicial.htm

volbách v roce 2004 a 2008 získala v Kongresu poslanců 1 mandát, ale také na úrovni lokální¹⁰⁰ a regionální¹⁰¹.

Ve volebním programu pro parlamentní volby v roce 2008 Nafarroa Bai deklaruje, že bude v Kongresu poslanců zastupovat hlas celé Navarry a navrhuje zde reformu stávajícího navarrského autonomního statutu, která by se měla týkat posílení kompetencí navarrské samosprávy, a to zejména v oblastech hospodářství, kultury či sociální politiky, zřízení vlastní regionální soudní instance, jazykové politiky nebo samostatného zastoupení Navarry v orgánech Evropské unie. [Nafarroa Bai - Program 2008¹⁰²]

Co se týče ideologické profilace této strany, není vzhledem k jejímu heterogennímu složení jednoznačně definovatelná. V socioekonomické rovině Na Bai osciluje mezi sociáldemokratiem a socialismem, na ose centrum-periferie se řadí k subjektům vyznávajícím baskický nacionalismus a independentismus.

3.3.3. Aragonská chunta (*Chunta Aragonesista, CHA*)

Vznik této levicově orientované aragonské regionální strany datujeme rokem 1986. Na lokální úrovni se CHA prosadila již v prvních volbách, kterých se účastnila (komunální volby v roce 1987), ve volbách do regionálního parlamentu uspěla až v roce 1995¹⁰³. V roce 2000 vystřídala v Kongresu poslanců další aragonskou regionální stranu – PAR, kdy získala jeden poslanecký post. Tento mandát si uchovala i po posledních parlamentních volbách v roce 2008. Na lokální i regionální úrovni se CHA etablovala jako čtvrtá nejsilnější stranická formace, v současnosti se společně s Aragonskou stranou a PSOE podílí na koaliční regionální vládě.

---

¹⁰⁰ Strana se zde po posledních komunálních volbách v roce 2007 etablovala jako 3. nejsilnější subjekt. Někteří členové koalice v těchto volbách kandidovali také samostatně.

¹⁰¹ Po posledních volbách do regionálního parlamentu se volební koalice Na Bai stala druhým nejsilnějším politickým subjektem na navarrské politické scéně. V počtu hlasů i mandátů se před ni zařadil pouze Svaz navarrského lidu (*Unión del Pueblo Navarro, UPN*), který je v rámci autonomie hlavním politickým hráčem. Na rozdíl od Na Bai představuje ztělesnění antibaskického navarrského regionalismu.

¹⁰² Nafarroa Bai – Program 2008 (*Nafarroa Bai – Programa elecciones generales 9 de marzo de 2008*).

Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <http://www.nafarroabai.org/es/nafarroabai/programa_2008.pdf>.

¹⁰³ <http://www.chunta.com/>

Aragonskou chuntu lze označit jako levicovou¹⁰⁴ proevropsky orientovanou stranu hlásící se k aragonskému nacionalismu. Cílem CHA je prosazení větších kompetencí pro regionální orgány, spravedlivé rozdělování státních financí mezi jednotlivé španělské regiony, změny v oblasti jazykové politiky, kdy by se v Aragonu vedle španělštiny stala oficiálním jazykem také katalánština a aragonština či větší decentralizace v rámci aragonského společenství¹⁰⁵.

3.3.4. Aragonská strana (*Partido Aragonés, PAR*)

Tato pravostředová regionální strana vznikla v roce 1978 pod názvem Aragonská regionalistická strana (*Partido Aragonés Regionalista, PAR*), Se svým současným názvem PAR přijala v roce 1990 také ideologii aragonského nacionalismu¹⁰⁶.

Aragonská strana měla v letech 1979-1996 své zastoupení v Kongresu poslanců, její úspěch však byl vždy jen jednomandátový. V lokální a regionální sféře strana dlouhodobě představuje třetí nejsilnější subjekt, úspěšnější jsou pouze dvě nejvýznamnější celonárodní strany – PSOE a PP. PAR se několikrát v minulosti podílela v Aragonském autonomním společenství na vládě, nejčastěji v ideologicky propojené koalici s Lidovou stranou. V současnosti se PAR podílí na regionální exekutivě se španělskými socialisty.

Stranu lze definovat jako politické uskupení pravého středu, které hájí zájmy aragonského lidu. PAR akceptuje současný stav státu autonomií, myšlenka federalizace Španělska se zatím vyhýbá.

---

¹⁰⁴ Při identifikaci jednotlivých politických stran v rámci pravo-levého politického kontinua hodnotím zejména jejich vztah k míře přerozdělování veřejných prostředků respektive k roli státu v ekonomice.

¹⁰⁵ <http://www.chunta.com/>

¹⁰⁶ <http://www.partidoaragones.es/>

3.3.5. Baskická solidarita (*Eusko Alkartasuna, EA*)

Tato levicová nacionalistická strana, působící jak v Baskicku, tak v autonomním společenství Foral de Navarra¹⁰⁷, vznikla v roce 1986 odtržením od PNV, která představuje v basickém stranickém systému nejsilnější subjekt. Basická solidarita svým odtržením od této strany reagovala na četné vnitřní neshody, ke kterým v minulých letech v Baskické národní straně docházelo.

Ve volbách do baskického parlamentu v roce 1986 získala EA 13 mandátů¹⁰⁸ a stala se čtvrtou nejsilnější stranickou formací na basické politické scéně. Baskická národní strana se v těchto volbách se ziskem 17 mandátů umístila na druhém místě. Zajímavý je však v této souvislosti jiný fakt. V předchozích regionálních volbách v roce 1984 obdržela ještě nerozdělená PNV 32 mandátů. Je tedy na první pohled zřejmé, že Baskická solidarita odčerpala svému politickému konkurentovi významnou část voličské základny. V následujících regionálních volbách volební podpora EA mírně klesala. Strana v Baskicku paradoxně několikrát vstoupila do koaliční vlády právě s PNV. Spolupráce těchto dvou subjektů se projevila také v baskických regionálních volbách v letech 2001 a 2005, kdy EA s PNV kandidovala ve společné volební koalici, která měla být dostatečně silnou protiváhou centristickým odnožím celostátních stran PP a PSOE usilujících o co největší oslabení těchto nacionalistických formací. V zatím posledních volbách do baskického parlamentu EA kandidovala samostatně a získala v nich pouze 1 mandát.

Na lokální úrovni strana není příliš silná, i když si svůj volební zisk v posledních komunálních volbách vylepšila, a to z 2,18 % platných hlasů v roce 2003 na 7,04 % v roce 2007¹⁰⁹.

Baskická solidarita pravidelně získávala zastoupení také na celostátní úrovni, v dolní komoře španělského parlamentu měla svého zástupce od roku 1993 až do posledních parlamentních voleb v březnu 2008. Strana se svým

---

¹⁰⁷ V této podkapitole se budu věnovat působení této strany pouze v rámci Baskicka a celostátní španělské politické scény. O postavení EA v Navarře částečně pojednává podkapitola věnovaná politickému uskupení Nafarroa Bai.

¹⁰⁸ Veškerá data týkající se výsledků regionálních voleb použita v této podkapitole jsou dostupná na WWW: <<http://www.historiaelectoral.com/aeuzkadi.html>>.

¹⁰⁹ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

jedním hlasem většinou podporovala rozhodnutí poslanců Baskické národní strany.

Ideologicky se EA prezentuje jako nacionalistická, sociálně-demokratická, nekonfesní strana, která usiluje o národní sebeurčení Baskicka v rámci Evropy národů. Ve svém posledním programu pro celošpanělské parlamentní volby v roce 2008 strana kritizuje nacionalismus hlavních celostátních stran – PP a PSOE - a také jejich koncepci autonomie pro všechny španělské regiony, někdy posměšně označovanou jako „*café para todos*“ neboli „káva pro každého“ [Eusko Alkartasuna - volby 2008¹¹⁰]. Baskická solidarita v programu zmiňuje právo baskického lidu na rozhodování o vlastní budoucnosti, což tuto stranu přibližuje k separatisticky zaměřeným subjektům.

3.3.6. Baskická strana příznivců Boha a Starého zákona - Baskická národní strana (*Euzko Alderdi Jeltzalea - Partido Nacionalista Vasco, EAJ-PNV*)

Vznik této baskické politické strany je datován až do vzdáleného roku 1895, kdy byla založena Sabinem Aranou i Goiri, osobou, která jako první veřejně artikulovala baskické snahy o ochranu svébytné kultury, tradic a baskických historických práv, tzv. *fueros*. Hlavní ideou nové strany, tak jak ji autor definoval, bylo rozlišení mezi „baskickou“ a „latinskou“ rasou a obhajoba politické nezávislosti první ze zmíněných ve vlastní zemi, pro kterou vytvořil umělý název – *Euzkadi*. [Fusi 2000: 228]

PNV se ve svých počátcích profilovala jako strana katolická, konzervativní a radikálně protišpanělská. První tři roky její existence byly velmi skromné. Počet členů a příznivců PNV se počítal na desítky. Většinou se jednalo o přátele a známé zakladatele strany. Baskická národní strana nebyla úspěšná ani v politických jednáních s centrální vládou v Madridu. Obrat se dostavil v roce 1898, kdy do strany vstoupila liberální a autonomistická skupina Baskická země (*Euskalerria*), kterou vedl bohatý rejdař Ramón de la Sota y Llano. PNV tak

---

¹¹⁰ Eusko Alkartasuna – Volby 2008 (*Eusko Alkartasuna – Elecciones generales 2008*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <http://www.euskoalkartasuna.org/elecciones2008/pdf/es/programa_electoral_2008.pdf>.

získala nejen silné finanční zázemí a nové členy z jiných sociálních vrstev baskické společnosti, ale zejména zmírnila svůj dosavadní radikální independentismus a přísný konfesionalismus. Rok před svou smrtí v roce 1903 samotný Arana přehodnotil své stanovisko ohledně žádaného vztahu Baskicka ke Španělsku z nezávislosti na širší autonomii, což také přispělo k tomu, že se strana vzdala myšlenky baskického separatismu. To však nebránilo tomu, aby se po své smrti Sabino Arana proměnil v mýtickou postavu, která je i dnes největšími baskickými extrémisty stále glorifikována. [Fusi 2000: 228 - 233]

Jestliže prosazování politických názorů na baskickém venkově bylo dosud velmi pozvolné, začala strana o to víc získávat nové voličské hlasy v městském prostředí. Její úspěch tak byl v industrializovaném Baskicku předem zaručen. Ve 30. letech se PNV stala na regionální stranicko-politické scéně nejsilnějším politickým subjektem. V roce 1931 byla ve Španělsku vyhlášena republika, k moci se dostala koalice levicových formací a v zemi se začaly uplatňovat liberální a demokratické principy, které představovaly pro baskickou autonomii obrovskou naději. I přes nepraktickou pozici PNV v rámci španělské politické scény Druhé republiky, kdy tradicionalistická a autonomisticky orientovaná strana s v té době ještě pevnou vazbou na církev těžko hledala spojení s levicovými stranami, se roku 1936 podařilo Baskicku dosáhnout kýžené autonomie. Bohužel pro budoucí vývoj se tak ale stalo na počátku již vypuklé občanské války a s pomocí levicové madridské vlády, což kromě ztráty čerstvě nabyté autonomie po dobytí Bilbaa frankisty vedlo zejména k poválečné diskreditaci baskického nacionalismu v očích nového frankistického establishmentu. Francův tradicionalistický režim chtěl španělskému státu zajistit celistvost a nedělitelnost, a tak od počátku odmítal jakékoliv autonomistické snahy. Všechny politické strany byly zakázány a Baskové se stali oběťmi nepřetržité kulturní represe. Vedení PNV bylo donuceno uchýlit se do exilu a jen odtud udržovat a podporovat vědomí baskické soudržnosti. Baskové, kteří zůstali ve své vlasti (do Francie nebo jižní Ameriky jich uprchlo přes 150 tisíc), se stali snadným cílem diktátorského režimu. Represe byly velmi kruté a postihly mnoho osob z PNV. Uvádí se, že během Francovy éry bylo zabito 50 tisíc Basků, 10

tisíc jich bylo uvězněno (z nich přes 1 tisíc popraveno). [Ubieto, Reglá, Jover, Seco 2002: 717 – 757]

Po smrti generála Franca PNV ve Španělsku obnovila svou činnost a stala se na baskické stranicko-politické scéně nejsilnějším hráčem. Se ziskem 37,95 % hlasů¹¹¹ vyhrála již první regionální volby v roce 1980. Strana byla až do posledních baskických voleb v roce 2009 součástí všech autonomních vlád. V těchto volbách PNV sice také dokázala zvítězit (získala v nich 38,58 % hlasů a 30 poslaneckých mandátů¹¹²), sestavování vlády se ale poprvé v novodobé historii Baskicka od demokratizace Španělska po pádu Francova režimu chopila PSOE, která se ve volbách se ziskem 30,7 % hlasů a 25 mandátů umístila na druhém místě. Regionální lídr PSOE Patxi Álvarez López získal podporu pro svou budoucí vládu u PP, u největšího spojence socialistů v baskickém parlamentu. Poprvé v dějinách získaly absolutní většinu křesel v regionálním parlamentu celošpanělské politické subjekty. Nebylo by ale správné domnívat se, že se tak stalo vlivem měnících se nálad a postojů v baskické společnosti. Je to pouhý důsledek volebního systému, který zde způsobil při přerozdělování hlasů na mandáty značné disproporce. Pokud bychom totiž hodnotili výsledky posledních regionálních voleb podle procentuálního zisku hlasů, absolutní většinou by jednoznačně disponovaly regionální subjekty.

Postavení PNV v Autonomním společenství Foral de Navarra nikdy nebylo příliš silné. Strana šla do voleb většinou v rámci volebních koalic s jinými baskickými regionálními stranami, přesto nebyly jejich společné zisky hlasů nijak valné. Situace se změnila až po posledních regionálních volbách v roce 2007, kdy PNV kandidovala v rámci nového politického uskupení zahrnujícího baskické regionální subjekty - Ano Navarře. Na Bai se na navarrské politické scéně stala druhým nejsilnějším politickým subjektem.

V komunálních volbách představuje PNV v Baskicku také tradičně nejúspěšnější politický subjekt. Poslední konané volby v květnu 2007 jí přinesly

---

¹¹¹ Všechny zde uvedené volební výsledky týkající se regionálních voleb v Baskicku a Navarře byly staženy dne 1. dubna 2011 z WWW: <<http://www.historiaelectoral.com>>.

¹¹² PNV si dokonce oproti volbám z roku 2005 polepšila o jeden mandát. Přesto vládu poprvé v historii sestavovala baskická pobočka celostátní PSOE, která v posledních několika regionálních volbách výrazně posílila.

na baskických radnicích plných 1029 mandátů, oproti 332 pro baskickou pobočku PSOE¹¹³, která se ve zmíněném volebním klání umístila na druhém místě. V této souvislosti je ale nutné brát na zřetel fakt, že se volební výsledky v rámci jednotlivých baskických provincií poněkud liší. V provincii Álava na jihu Baskicka, kde je tamní voličstvo nejméně nacionalisticky naladěno, se PNV v posledních komunálních volbách umístila až na třetím místě, předběhly ji obě celostátní politické strany.

Naproti tomu, v komunální sféře Autonomního společenství Foral de Navarra se PNV nikdy příliš nedařilo. Jistou změnu by mohl přinést úspěch politického uskupení Na Bai, které se v posledních municipálních volbách v roce 2007 umístilo na třetím místě, předběhly jej UPN a místní filiálka celostátní PSOE.

Baskická národní strana je také pevně zakotvena v celostátní politice. Již od prvních demokratických voleb v roce 1977 má v Kongresu poslanců permanentní zastoupení. Počet jejich zástupců osciluje v rozmezí 5 až 8 mandátů, přičemž u ní není patrný dlouhodobě sestupný trend, jako v případě katalánské konkurentky – CiU. Důvodem by mohl být dle mého názoru fakt, že PNV se na rozdíl od CiU stále ještě nepodařilo prosadit reformu stávajícího baskického autonomního statutu. Má tedy svým voličům stále co nabídnout. PNV je v Kongresu poslanců po CiU dlouhodobě druhou nejsilnější regionální politickou stranou, v posledních parlamentních volbách obdržela šest poslaneckých křesel¹¹⁴. PNV také podpořila několik celošpanělských minoritních vlád a v roli jakéhosi jazýčku na vahách umocnila svůj politický potenciál. O tom však podrobněji v několika následujících podkapitolách.

PNV se ve svých statutech definuje jako demokratická, nekonfesijní a humanistická strana otevřená pokroku, jejímž cílem je především zlepšení životních podmínek všech baskických občanů.¹¹⁵ Jedná se o umírněné

---

¹¹³ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ http://www.eaj-pnv.com/esp/conoce_historia.php

nacionalistické politické uskupení, zastávající evropského federalismu. Předsedou je od roku 2007 Iñigo Urkullu Renteria¹¹⁶

Volební program Baskické národní strany pro poslední celostátní volby v roce 2008¹¹⁷ se na rozdíl od programu CiU otázce regionálního uspořádání Španělska a posílení místní autonomie věnuje velmi důkladně. Úvodními kapitolami se prolíná kritika PP a PSOE, které v roce 2005 v Kongresu poslanců „pohřbily“ návrh nového baskického autonomního statusu, PNV v programu doslova hovoří o „*opovržení vůči baskické snaze dohodnout se na politickém soužití*“. PNV zde také tvrdě vystupuje vůči organizaci ETA a označuje ji za hlavní příčinu neúspěchů ve vyjednávání o posílení autonomie Baskicka mezi centrální španělskou vládou a vládami regionálními. PNV kritizuje dvě hlavní celošpanělské politické strany také z neplnění podmínek, které jsou zaneseny v Autonomním statusu z Guerniky (baskický autonomní status z roku 1979). Centrální španělské vlády totiž na baskické autonomní společenství nepřenesly zdaleka všechny kompetence, které mu statut přiznává.

PNV deklaruje, že se bude snažit tlačit na centrální vládu, aby se kompetence co nejdříve převedly, a na půdě Ústavního soudu navrhuje vytvoření speciální soudní instance, která by se věnovala pouze řešení kompetenčních sporů mezi Madridem a Baskickem. Dále, tak jako většina regionálních subjektů, PNV požaduje reformu horní komory španělského parlamentu, která by se měla stát reprezentantkou regionálních zájmů. Co se týče vztahu Baskicka a Evropské unie, PNV podotýká, že se čím dál tím více rozhodnutí ovlivňujících místní politiku přijímá v Bruselu, proto požaduje přímé zastoupení baskického regionu v institucích EU. Následující programové body se týkaly dopadů ekonomické krize ve Španělsku, jež se tenkrát začala projevovat a návrhů na řešení hospodářských problémů, které s sebou přinesla, jak v celostátním, tak v baskickém kontextu.

---

¹¹⁶ http://www.eaj-pnv.com/esp/conoce_organizacion.php

¹¹⁷ Viz volební program PNV pro poslední parlamentní volby v roce 2008 s názvem Program de EAJ-PNV. Volby 2008. (*Programa Marco de EAJ-PNV. Elecciones generales 2008*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <<http://www.elpais.com/especial/elecciones-generales/pnv.pdf>>.

Na rozdíl od výše analyzovaného programu, v posledním volebním programu pro regionální volby v roce 2009¹¹⁸ se PNV otázce posílení baskické autonomie až tak nevěnovala. Zmínila se jen o právu baskického národa rozhodovat o vlastní budoucnosti, které zavazuje regionální politické představitele k dalšímu vyjednávání s centrální vládou o posílení baskické autonomie, v souladu s vůlí všech občanů Baskicka. V programu dominovala zejména ekonomická témata, což lze připsat na vrub hospodářské krizi, která byla v roce 2009 v plném proudu. Strana zdůrazňuje důležitost sociální solidarity, ve svých návrzích sociálních reforem se inspiroje severským modelem založeným na vysokém stupni solidarity.

3.3.7. Galicijský národní blok (*Bloque Nacionalista Galego, BNG*)

Tato levicová regionální nacionalistická strana vznikla roku 1982 spojením několika menších galicijských uskupení, například Galicijské socialistické strany (*Partido Socialista Galego, PSG*) či centristické liberální Galicijské národní strany (*Partido Nacionalista Galego-Partido Galeguista, PNG-PG*).¹¹⁹ Pozoruhodná volební a sociálně-politická expanze BNG, patrná na galicijské politické scéně zejména v období 1989-1997 významně ovlivnila směr a dynamiku vývoje celého regionálního stranického systému. Přítomnost BNG jako alternativy jak vůči vládnoucím lidovcům, tak vůči opozičním socialistům pozměnila charakter galicijské stranické soustavy ve smyslu její větší regionalizace, respektive jasného odlišení se od celostátního vzorce. Jak galicijská pobočka PP, tak tamní odnož PSOE byly nuceny více zdůrazňovat regionální „galicistické“ rysy své totožnosti. K tomu je třeba dodat, že nezbytným předpokladem volebního vzestupu Galicijského národního bloku byla pozvolná proměna jeho profilu, zahrnující překrytí – nikoli však nahrazení – jeho radikálně levicových východisek prvky politického pragmatismu a progresistické sociálně demokratické orientace. Vnitřní nestejnorodost BNG, jež měla

---

¹¹⁸ EAJ-PNV – Volební program 2009 (EAJ-PNV – *Programa electoral 2009*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <<http://www.eaj-pnv.eu/documentos/documentos/8427.pdf>>.

¹¹⁹ http://www.bng-galiza.org/opencms/opencms/BNG/global/contidos/textos/historia/textos/texto_0001.html?uri=/BNG/global/seccions/textos/listado.html&sitioFic=global

organizační i ideově-politické konsekvence, přitom nebyla na závadu růstu volebního a politického potenciálu strany. Jestliže se během první poloviny 90. let BNG stal soubornou regionální nacionalistickou formací a absorboval většinu významných galicijských stran a značnou část jejich voličského zázemí, stalo se tak díky - a za cenu - jeho narůstající vnitřní heterogenosti. Tato nestejnorodost představovala zároveň předpoklad a důsledek pronikání Galicijského národního bloku do prostoru levého středu a středu galicijského stranicko-politického spektra, předtím obsazeného a kontrolovaného především galicijskou filiálkou PSOE. [Strmiska 2005: 66]

BNG je na současné galicijské stranicko-politické scéně třetím nejsilnějším subjektem, hned za místními pobočkami dvou největších celostátních stran, tedy PP a PSOE. Od svého založení do roku 1997 dokázal postupně zvýšit své zastoupení v regionálním parlamentu až na 18 mandátů¹²⁰. Pak začala volební podpora BNG postupně klesat, a to zejména na úkor volebních zisků galicijské PSOE. Dalším důvodem ztráty voličstva je oslabení nacionalistických nálad v galicijské společnosti. V posledních regionálních volbách v roce 2009 získal BNG 16,01 % hlasů a 12 poslaneckých křesel¹²¹.

Na lokální úrovni se BNG taktéž etabloval jako třetí nejúspěšnější politický subjekt, jeho voličská podpora na rozdíl od regionální úrovně neustále mírně stoupá. Po posledních komunálních volbách v roce 2007 obsadil Galicijský národní blok na radnicích 661 z celkového počtu 4 083 křesel¹²².

Strana je od roku 1996 permanentně přítomna také na celostátní úrovni, v Kongresu poslanců ale nikdy nezískala více než tři mandáty. Se dvěma nejsilnějšími regionálními subjekty CiU a PNV ji rozhodně nelze srovnávat. Politická relevance těchto stranických formací, související s počtem jimi obsazovaných poslaneckých křesel v dolní komoře španělského parlamentu, pramení z jejich pevné pozice na regionální úrovni, kde jsou oba subjekty dlouhodobě nejsilnějšími politickými hráči.

---

¹²⁰ <http://www.historiaelectoral.com/agalicia.html>

¹²¹ Tamtéž.

¹²² <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

BNG ve svých volebních programech kritizuje přílišnou politickou závislost Galicie na Španělsku i způsob přerozdělování finančních zdrojů mezi jednotlivé španělské regiony, což považuje za hlavní brzdu rozvoje galicijského regionu. Označuje se za vůdčího politického představitele galicijské společnosti a usiluje o národní sebeurčení Galicie v rámci Evropy národů.¹²³ Ve svém posledním volebním programu pro celošpanělské parlamentní volby v roce 2008 strana kritizuje koncepci autonomie pro všechny španělské regiony, slibuje, že bude v dalším volebním období ze všech sil bojovat za uznání Galicie coby svébytného národa a přijetí nového autonomního statutu, kde by bylo Galicii státem přiznáno maximální množství kompetencí. BNG se zde také vyslovuje pro ústavní zakotvení multinacionálního charakteru Španělska či transformaci Senátu na komoru regionální reprezentace. [BNG – Volební program 2008 ¹²⁴]

3.3.8. *Iniciativa pro Katalánsko-Zelení (Iniciativa per Catalunya-Verds, ICV)*

Kořeny této katalánské regionální politické strany můžeme najít již v roce 1987, kdy byla založena federace tří levicových stran – Iniciativa pro Katalánsko (*Iniciativa per Catalunya, IC*). Federaci tvořily Strana komunistů Katalánska (*Partit dels i les Comunistes de Catalunya, PCC*), Dohoda levicových nacionalistů (*Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra, ENE*) a Sjednocená socialistická strana Katalánska (*Partido Socialista Unificado de Catalunya, PSUC*).¹²⁵ K federaci se dále hlásili četní nestraniční aktivisté z různých sociálních hnutí¹²⁶. Strana se pod velkým vlivem PSUC snažila nalézt nový politický diskurs, který by se vzdálil od dogmatické komunistické ideologie, kterou prosazovala PCC. Tato snaha však nemohla skončit jinak než roztržkou s PCC a v roce 1989 vše dokonce vyústilo v její odchod z IC. Tento krok však

---

¹²³ http://www.bng-galiza.org/opencms/opencms/BNG/global/contidos/textos/principios/textos/texto_0001.html?uri=/BNG/global/seccions/textos/listado.html&sitioFic=global

¹²⁴ BNG, Volební program 2008 (*Eleccions Xerais 2008, Programa electoral*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <<http://estaticos.elmundo.es/especiales/2008/02/espana/elecciones2008/programas/bng.pdf>>.

¹²⁵ Vznik PSUC můžeme datovat až do 30. let 20. století. V 60. letech se strana vyvinula v eurokomunisticky orientovanou katalanistickou stranu s radikálním postojem k frankistickému režimu.

¹²⁶ <http://www.iniciativa.cat/icv/sections/historiasantaco>

spíše urychlil organizační konsolidaci IC, která se na katalánské politické scéně začala brzy prezentovat jako jednotná politická strana.

Dalším klíčovým momentem pro IC bylo nesporně uzavření volební koalice se Zelenými (*Els Verds, EV*) v roce 1995 a následné přijetí ekosocialistického ideově – programového profilu.¹²⁷ Proces sjednocení strany byl dovršen v roce 2002 změnou názvu na Iniciativa pro Katalánsko – Zelení.¹²⁸

V katalánském stranicko-politickém systému se strana po posledních volbách do Parlamentu Katalánska v roce 2010 se ziskem 7.33 % hlasů a 10 poslaneckých křesel ustálila jako čtvrtá nejsilnější formace.¹²⁹ Byla také součástí dvou předchozích koaličních regionálních vlád.

ICV získala v parlamentních volbách v roce 2000 v Kongresu poslanců jeden mandát, což byl doposud její největší úspěch na celostátní politické scéně.

ICV se ideologicky vymezuje jako levicová ekosocialisticky orientovaná politická strana bojující za stejná práva mužů a žen¹³⁰. ICV můžeme považovat za představitelku katalánského nacionalismu, ve svém programu požaduje reformu katalánského autonomního statutu, která by vedla k přenosu více kompetencí na katalánskou autonomní vládu a také navrhuje přetvoření Španělského království v asymetrickou federaci.¹³¹

3.3.9. Kanárská koalice (*Coalición Canaria, CC*)

Toto regionální nacionalistické politické uskupení vzniklo v roce 1993 spojením pěti kanárských politických formací – Nezávislých sdružení Kanárských ostrovů (*Agrupaciones Independientes de Canarias, AIC*), levicové Nacionalistické kanárské iniciativy (*Iniciativa Canaria Nacionalista, ICAN*), Národní strany Kanárských ostrovů (*Partido Nacionalista de Canarias, PNC*), Majorenského shromáždění (*Asamblea Majorera, AM*) a Nezávislého kanárského středu (*Centro Canario Independiente, CCI*). Součástí CC se stali i bývalí

---

¹²⁷ Ekosocialisté představují levicový proud spojující environmentalismus (usilující o změnu společenských, ekonomických a politických mechanismů, které brání snahám o ochranu životního prostředí) a socialismus.

¹²⁸ <http://www.iniciativa.cat/icv/sections/historiasantaco>

¹²⁹ <http://www.elmundo.es/elecciones/elecciones-catalanas/>

¹³⁰ http://www.iniciativa.cat/icv/sections/definicio_ideologica

¹³¹ http://www.iniciativa.cat/icv/sections/programes_electorals

členové celošpanělských politických subjektů - Sjednocené levice a Demokratického a sociálního středu - kteří byli zklamáni politikou svých stran a zároveň v novém uskupení viděli možnost větší realizace. Kanárská koalice nepředstavovala projekt sjednocení všech politických stran a hnutí působících na Kanárských ostrovech, nýbrž právě anticentralistických či alespoň necentralistických sil autonomistického či nacionalistického charakteru [Strmiska 2005: 60]. Vzhledem k tomu, že je CC velmi heterogenní, složena z mnoha politických proudů, udržuje si vedle své jedinečnosti v hájení regionálních nacionalistických zájmů také silný koaliční potenciál (a to jak na regionální, tak na celostátní úrovni).

CC vstoupila do vod regionální politiky velmi úspěšně. Již v roce svého vzniku (1993) se jí podařilo svrhnout stávající vládní tábor socialistů a ustavit první autonomisticko-nacionalistickou vládu v historii tohoto regionu. O dva roky později, v roce 1995 strana poprvé zvítězila v regionálních volbách a utvořila minoritní vládu podporovanou kanárskou odnoží PP. CC vyhrála také následující volby v letech 1999 a 2003. Ústřední postavení v kanárském stranicko-politickém systému zaujala také vzhledem k velké rivalitě odnoží hlavních celošpanělských stran – PSOE a PP. V posledních regionálních volbách v roce 2007 ale strana utrpěla volební porážku. Se ziskem 24,14 % hlasů a 19 mandátů¹³² skončila až na druhém místě za kanárskou PSOE. I přes tento neúspěch se CC podařilo sestavit vládu, a to díky podpoře PP. Častá spolupráce těchto dvou subjektů se objevuje čím dál častěji také na obecních radnicích v lokální politické sféře.

Analogicky s regionální úrovní představovala Kanárská koalice od poloviny 90. let nejsilnější politický subjekt také v lokálním politickém prostoru, změna nastala až v roce 2007, kdy ji předběhla PSOE. CC v posledních municipálních volbách zaznamenala ztrátu voličských hlasů, která činila oproti předchozímu volebnímu klání více než 7 %¹³³.

---

¹³² <http://www.historiaelectoral.com/acanarias.html>

¹³³ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

Kanárská koalice byla velmi silná také na celostátní úrovni. V letech 1993-2004 měla v Kongresu poslanců čtyři zástupce¹³⁴. Poté, co po volbách v roce 1996 podpořila vznik a fungování menšinové vlády PP, zařadila se mezi nejdůležitější regionální stranické formace s velkou politickou relevancí. Voličská podpora Kanárské koalice však od parlamentních voleb v roce 2004 klesá. V současnosti má v dolní komoře španělského parlamentu pouze dva zástupce¹³⁵.

Sama Kanárská koalice se definuje jako nacionalistická politická strana hájící demokratické principy a v souladu s nimi vůli kanárského lidu a jeho právo na samosprávu.¹³⁶ Strana dlouhodobě bojuje za posílení pravomocí místní vlády, přičemž se v tomto ohledu odvolává především na geografickou vzdálenost Kanárských ostrovů od kontinentálního Španělska a neschopnost centrální španělské vlády ihned řešit nastalé místní problémy. Ve volebním programu Kanárské koalice pro poslední celostátní parlamentní volby v roce 2008 [Coalición Canaria – Volební program 2008¹³⁷] je dle mého názoru pro účely této diplomové práce důležité zdůraznit následující body:

- jeden z hlavních politických cílů CC - posílení místní autonomie - což by mělo být vzhledem ke geografické poloze Kanárských ostrovů vzdálených od pevninského Španělska samozřejmostí;
- požadavek přijetí nového autonomního statusu Kanárských ostrovů, který by více podtrhoval historický charakter kanárské identity a jenž by umožnil kanárské autonomní vládě lépe reagovat na tamní specifické problémy, například problém s nelegální imigrací z Afriky;
- požadavek tzv. druhé tranzice, kdy by byl španělský stát autonomií přetvořen v asymetrickou federaci;
- požadavek reformy Senátu na komoru regionální reprezentace, která by více odpovídala principům mnohonárodnostního státu.

---

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ http://www.coalicioncanaria.org/web_2008/1-elpartido.php

¹³⁷ Jedná se o volební program CC pro parlamentní volby v roce 2008 (*Programa Electoral – Elecciones Generales 9 de marzo de 2008 – Coalición Canaria*). Staženo dne 20. dubna 2001 z WWW: <http://www.coalicioncanaria.org/web_2008/pdf/programa2008.pdf>.

Kanárská koalice v programu připouští, že těchto cílů může dosáhnout jedině tehdy, když bude její zastoupení v regionálním a celostátním parlamentu silné, a že šance prosadit tyto požadavky by značně vzrostla v případě její další potenciální politické podpory minoritních vlád dvou celostátních subjektů.¹³⁸

3. 3. 10. Konvergence a Jednota (*Convergencia i Unió, CiU*)

Tato regionální federace dvou politických stran vznikla v prosinci roku 2001 přetransformováním aliance Demokratické konvergence Katalánska (*Convergència Democràtica de Catalunya, CDC*) a Demokratické jednoty Katalánska (*Unió Democràtica de Catalunya, UDC*). Jako aliance vznikla CiU již v roce 1978 na základě dohody o dlouhodobém spojení (předvolebním i povolebním) těchto dvou stran.¹³⁹

Demokratická konvergence Katalánska byla založena ještě za režimu generála Franca v roce 1974, politickou stranou se stala koncem března 1976. Tato formace neměla ve svém názvu slovo strana, protože podle jednoho z jejích zakladatelů a dlouholetých vůdců Jordi Pujola měla být něčím více než jednou z mnoha katalánských politických stran. V rané fázi své existence se CDC profilovala jako široké otevřené katalanistické¹⁴⁰ *catch-all* hnutí, jež se chce proměnit ve vedoucí stranu ztělesňující ústřední prvek nového katalánského pluralismu.

Koncem 70. let se CDC představila jako vyhraněná nacionalistická pokrokařská strana hlásící se k levému středu. Podle Maxmiliána Strmisky se v období po klíčových volebních vítězstvích v regionálních volbách v letech 1980 a 1984 ustálil ideově - programový profil Demokratické konvergence Katalánska jako nacionalistické – katalanistické reformistické a liberálně pokrokařské anticentralistické strany, formálně se identifikující s levým středem, *de facto* však umístěné v prostoru středu až pravého středu katalánského politického spektra. [Strmiska 2003: 28]

---

¹³⁸ http://www.coalicioncanaria.org/web_2008/7-1.php#10

¹³⁹ <http://www.ciu.cat/historia.php>

¹⁴⁰ Katalanismus je ideologie obhajující specifičnost katalánského regionu.

CDC, respektive celá CiU počátkem 80. let velmi profitovala z rozkladu katalánské odnože centristické UCD. Absorbovala totiž největší část elity a značnou část voličstva této zaniklé centristické formace a ve středu pole se pro ni uvolnil strategicky výhodný manévrovací prostor. CDC, respektive CiU začala být také více vnímána jako hlavní prostředník agregace a politické artikulace katalánských zájmů a aspirací. V tomto smyslu se Demokratická konvergence Katalánska prohlásila za soudobé ztělesnění hegemonní politické síly katalanistického hnutí a také za hlavního dědice historického katalanismu, jehož pokračováním a rozšířením měl být právě soudobý program modernizace Katalánska, který CDC představovala.

Demokratická konvergence Katalánska, respektive CiU od samého počátku své existence realizovala velmi pragmatickou a flexibilní politiku, což je patrné hlavně z jejího působení na celostátní politické scéně. V zájmu expanze svého mocensko – politického vlivu CiU na celošpanělské úrovni neváhala spolupracovat s UCD, PSOE ani s PP, přičemž vlivem té či oné spolupráce nenastal žádný zásadní příklon strany k levé či pravé části politického spektra. S tímto politickým pragmatismem souvisí programová neurčitost a jistá vágnost katalanismu, který CiU prosazuje jako výraz politické vůle katalánského národa k široké regionální samosprávě.

Demokratická jednota Katalánska byla založena již v listopadu 1931, tedy na počátku éry Druhé republiky, jako strana hájící křesťanské principy. UDC však představovala na tehdejší stranické scéně Katalánska méně významného aktéra, jemuž byla vyhrazena jen okrajová role. Za občanské války se strana ocitla v poněkud obtížné situaci. Stála sice na straně republikánů, ale vadil jí radikální antiklerikalismus některých složek protifrankistické koalice. Vše se zlomilo roku 1938, kdy byl frankistickými oddíly zajat a zastřelen tehdejší vůdce strany Manuel Carrasco i Formiguera, který byl posléze prohlášen za oběť boje proti diktatuře a za demokracii. Po občanské válce se tedy UDC zařadila k protifrankistické opozici a vyvíjela svou činnost buďto v exilu nebo v ilegalitě na španělském území. Svůj křesťansko-demokratický ráz si strana zachovala po celou dobu své další existence až do poloviny 90. let 20. století, kdy se UDC

pokusila o jistou inovaci svého programu, kterým se chtěla více odlišit od PP. Strana se posunula ke středu katalánského politického spektra, to znamená směrem doleva, ke křesťansko-sociální totožnosti.

UDC se v 70. letech ocitla před složitou volbou, zda se přiklonit spíše k partnerství s katalánskou pobočkou UCD, což by znamenalo příklon k pravostředovým prošpanělským postojům, nebo ke katalanistické a liberálně-pokrokářské CDC. Toto dilema vedlo posléze dokonce k rozštěpení strany. Většina členské základny upřednostňovala společný postup s CDC, což se stalo rozhodujícím pro pozdější uzavření permanentní dohody o spolupráci, na jejímž základě byla utvořena již zmíněná trvalá aliance těchto dvou stran – CiU. Demokratická jednota Katalánska měla v alianci postavení minoritního, slabšího partnera se smluvně stanoveným čtvrtinovým podílem jak na kandidátkách, tak na institucionálním zastoupení CiU v různých legislativních a exekutivních orgánech. V prosinci 2000 se v čele CiU stal novým designovaným nástupcem legendárního dlouholetého leadera Jordiho Pujola Artur Mas.

Již po prvních katalánských regionálních volbách v roce 1980 se ukázalo, že utvoření aliance CiU byla správná volba. CiU se v nich umístila na prvním místě. Vítězství v těchto volbách otevřelo cestu k transformaci CiU v převládající formaci katalánské stranické soustavy. Predominance CiU trvala až do poloviny 90. let, kdy tato stranická formace ztratila v regionálním parlamentu absolutní většinu. Přesto byla Konvergence a Jednota v Katalánsku vládní stranou až do regionálních voleb v roce 2003¹⁴¹, kdy ji na dvě volební období vystřídali katalánští socialisté¹⁴² se svými levicovými koaličními partnery. Zatím v posledních volbách do katalánského parlamentu CiU zvítězila se ziskem 38,2 % hlasů a 62 mandátů¹⁴³ a po krátkém intermezzu se opět vrátila na vrchol katalánské politiky. Na tomto místě je třeba zmínit jeden fakt. Kvůli aktivnímu zapojení CiU do podpory menšinových vlád PSOE nebo PP na celostátní úrovni

---

¹⁴¹ V období 1995-2003 utvořila CiU v Katalánsku koaliční vládu vždy společně s katalánskou odnoží Lidové strany.

¹⁴² Socialistická strana Katalánska (*Partido Socialista de Catalunya, PSC*).

¹⁴³ <http://www.elmundo.es/elecciones/elecciones-catalanas/>

zejména ve volebních obdobích 1993-1996 a 1996-2000 byla její pozice obhájkyně regionálních zájmů ve volbách do katalánského parlamentu oslabena.

Na lokální úrovni představuje CiU dlouhodobě druhou nejúspěšnější stranickou formaci, silnější jsou pouze katalánští socialisté. K tomu do značné míry přispívá dle mého názoru fakt, že CiU tradičně vítězí zejména v málo lidnatých venkovských provinciích s řídkou municipální strukturou, kdežto PSC získává nejvíce hlasů v nejlidnatější provincii Barcelona, kde je počet obcí daleko větší (v roce 2007, kdy se v Katalánsku konaly poslední komunální volby, to bylo 311 obcí z celkového počtu 946 municipalit)¹⁴⁴.

Jakmile se CiU stala nejdůležitější formací v regionálním katalánském rámci (od roku 1980), znásobil se tím její význam na celošpanělské politické scéně, bez ohledu na přetrvávající rozdíly ve velikosti její voličské základny v regionálních a celostátních parlamentních volbách. Úspěchy na centrální politické scéně mohla CiU zpětně využívat ke konsolidaci svého regionálního postavení. V celonárodní politice strana působí samostatně od roku 1979, kdy získala v Kongresu poslanců 8 mandátů. Po parlamentních volbách v letech 1986 a 1989 CiU disponovala v dolní komoře španělského parlamentu historicky nejvyšším počtem mandátů (18 poslaneckých křesel). Strana nabyla na relevanci ziskem koaličního potenciálu paradoxně v situaci, kdy se její volební zisky na celostátní úrovni začaly zmenšovat¹⁴⁵.

Při analýze volebních programů CiU pro celostátní volby jsem zjistila zajímavý fakt. Více než polovina obsahu těchto dokumentů bývá pravidelně zaměřena na ekonomické otázky a problematiku rodiny. Snaha posílit postavení své autonomní oblasti byla přítomna v letech 1989 až 2000 v průměru pouze ve 14% programových bodů prosazovaných zájmů ze strany CiU. Vysvětlení menší programové orientace CiU na čistě regionální zájmy může spočívat ve skutečnosti, že před volbami 1993 a 1996 CiU očekávala kvalitativní posílení svého postavení v dolní komoře španělského parlamentu, a tudíž se soustředila na artikulaci takových zájmů, které mnohem více odpovídají socioekonomické

---

¹⁴⁴ <http://www.gencat.cat/governacio/eleccions/eleccions2010/resultats2010/09AV/DAV0908019>

[08_L1.htm](#)

¹⁴⁵ Od parlamentních voleb v roce 1993.

konfliktní linii dominující volební soutěži na celostátní úrovni. To CiU pomáhalo daleko snadněji nalézt styčné body v programových otázkách, které se staly předmětem jednání s vítězem voleb [Artés, Bustos 2008: 315-318]. Jak dokazují statistická šetření, CiU se dařilo v celostátní rovině prosazovat svůj program mnohem lépe v době její podpory menšinovým vládám, kdy se jí povedlo realizovat více jak polovinu svých programových bodů, zatímco v době absolutní většiny PSOE, respektive PP v letech 1989-1993 a 2000-2004, se dařilo CiU prosadit pouze třetinu svého programu [Artés, Bustos 2008: 323]. Co se týče posledního volebního programu CiU pro parlamentní volby v roce 2008, strana se věnuje otázkám regionální autonomie taktéž jen v menšině programových bodů, přičemž jsou dle mého názoru podstatné zejména následující [CiU – Volební program 2008¹⁴⁶]:

- obhajoba katalánských národních zájmů;
- reforma současného katalánského autonomního statutu ve smyslu maximálního posílení kompetencí katalánské samosprávy v rámci stávajícího ústavního rámce, což by bylo v souladu s historickými právy katalánského národa;
- posílení finanční autonomie Katalánska¹⁴⁷;
- přeměna Senátu ve skutečný orgán územní reprezentace, kde by byla zároveň reflektována existence historických národů;
- ochrana konceptu španělského státu autonomií a jeho multilingvistického charakteru, který bude plně respektovat existenci různých národností a jejich právo na vysoký stupeň autonomie;
- požadavek většího přímého vlivu Katalánska v rámci orgánů Evropské unie.

---

¹⁴⁶ CiU – Volební program 2008 (CiU – *Programa electoral 2008*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <<http://www.ciu.cat/media/23647.pdf>>.

¹⁴⁷ CiU by chtěla v oblasti financování pro Katalánsko vyjednat stejné podmínky, které v současné době platí pro Baskicko a Navarru. Tato dvě autonomní společenství mají své vlastní daňové systémy a se španělskou vládou pouze vyjednávají, kolik peněz musí dodat státu. Ostatní regiony posílají všechny daně vybrané na svém území nejprve do centra, z nich pevně stanovená část se jim posléze vrací.

3. 3. 11. Lidová jednota (*Herri Batasuna, HB*)

Lidová jednota vznikla v roce 1978. Jednalo se o radikální marxistickou politickou formaci operující na území Baskicka a Navarry, která sama sebe definovala jako tzv. nacionalistická levice (*izquierda abertzale*).¹⁴⁸ Byla to strana separatistická, požadující spojení Baskicka s Navarrou a pro tento celek plnou nezávislost, odmítající stávající ústavní rámec Španělska i Baskický autonomní status.

Strana získala v prvních regionálních volbách do baskického parlamentu v roce 1980 11 mandátů¹⁴⁹, což byl veliký úspěch. Před ní se umístila pouze PNV, která obdržela o 14 poslaneckých křesel více, tedy 25 mandátů. V následujících volebních obdobích Lidová jednota v Baskicku představovala třetí nejsilnější stranický subjekt. V regionálním parlamentu Navarry byla HB slabší, svého největšího úspěchu zde dosáhla v roce 1987, kdy získala 7 poslaneckých křesel¹⁵⁰ a na tamější politické scéně se etablovala jako třetí nejsilnější stranická formace.

V komunální sféře se Lidové jednotě také poměrně dařilo, a to jak na území Baskicka, tak i v Navarře. Stejně jako ve volbách regionálních, byla HB v obou autonomních společenstvích vždy silnější než Baskická solidarita.

I přesto, že HB odmítala stávající španělský politický systém, v celostátních parlamentních volbách kandidovala a paradoxně měla v Kongresu poslanců oproti mnoha státotvorným regionálním stranám daleko větší úspěch. Lidová jednota byla v dolní komoře španělského parlamentu přítomna od roku 1979 až do voleb v roce 2000, přičemž největšího zastoupení dosáhla v roce 1986, kdy získala 5 poslaneckých křesel. Pravdou je, že tato strana negovala jakoukoli vládní politiku, respektive se zvolení zákonodárci Lidové jednoty vůbec nezúčastňovali parlamentních jednání. Poprvé k tomu dochází v roce 1992, kdy se při schvalování Maastrichtské smlouvy její 3 poslanci vysloví proti, jako jediní z celého španělského parlamentu.

---

¹⁴⁸ <http://www.elmundo.es/eta/entorno/batasuna.html>

¹⁴⁹ Veškerá data týkající se výsledků regionálních voleb použítá v této podkapitole jsou dostupná na WWW: <<http://www.historiaelectoral.com/aeuzkadi.html>>.

¹⁵⁰ <http://www.historiaelectoral.com/anavarra.html>

Tato stranická formace byla od počátku své existence spojována s baskickou teroristickou organizací ETA bojující za odtržení Baskicka od španělského království, často se o ní hovořilo jako o jejím politickém křídle. Spolupráce ETA a HB probíhala nejen prostřednictvím finanční podpory teroristických aktivit, zastoupení bývalých členů ETA na kandidátkách Lidové jednoty, ale také pomocí informační propagandy. HB tak stála za zveřejněním nahrávky, na níž byla politická agitace teroristické organizace ETA, která se v rámci bezplatného vysílacího času určeného pro prezentaci politických stran dostala do mnoha televizních stanic. Tímto případem se zabýval soudce Baltasar Garzón, jehož zásluhou se podařilo v roce 1997 uvěznit čelní představitele Lidové jednoty¹⁵¹.

Několik měsíců po uvěznění části vedení HB, v září 1998, byla vytvořena nová volební platforma s názvem My, baskický lid (*Euskal Herriarrok, EH*), do které se integrovala také Lidová jednota. Toto politické uskupení navázalo na politickou linii, kterou představovala právě HB. V květnu 1999 vstoupila strana EH do koalice s Baskickou národní stranou, která v baskických regionálních volbách v roce 1998 nezískala absolutní většinu mandátů potřebných k sestavení jednobarevné většinové vlády. Devět měsíců poté ETA zavraždila předsedu baskické odnože PSOE *Fernanda Buesu*, což PNV přimělo ke zrušení koaliční dohody s EH. Její členové následně opustili baskický parlament¹⁵².

Tento sled událostí okolo HB, respektive EH a další nástupnické radikální politické formace *Batasuna*¹⁵³, vyústil v roce 2003, v souvislosti s jejich prokazatelným propojením s ETA, v zákaz a rozpuštění těchto subjektů nejvyšším soudem (*El Tribunal Supremo*), a to na základě přijetí ústavního zákona o politických stranách (*La Ley Orgánica 6/2002, de 27 de Junio, de Partidos Políticos*).

---

¹⁵¹ <http://www.elmundo.es/especiales/2002/08/espana/batasuna/batasuna.html>

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Toto uskupení navazující na politickou linii HB a EH vzniklo v roce 2001.

3.3.12. *Republikánská levice Katalánska (Esquerra Republicana de Catalunya, ERC)*

Republikánská levice Katalánska byla založena 19. března 1931 sloučením několika katalánských politických stran, z nichž za nejvýznamnější můžeme považovat strany Katalánský stát (*Estat Catalá*) Francesca Maciá a Katalánskou republikánskou stranu (*Partit Republicá Catalá*) Lluisse Companyse. S Francescem Maciá v čele vyhrála ERC v Katalánsku ještě téhož roku parlamentní volby. Straně se podařilo na tehdejší španělskou vládu vyvinout tlak, který přispěl k urychlení schválení autonomního statutu Katalánska. V roce 1936 se ERC stala součástí levicové Lidové fronty, která ve Španělsku vyhrála volby a stále o ní můžeme hovořit jako o největší vládní antifrankistické straně v Katalánsku.¹⁵⁴

Po porážce levicových sil v občanské válce se těžiště činnosti ERC nacházelo spíše v exilu, kde se strana primárně snažila o zachování kontinuity republikánské vlády a o obhajobu její legitimacy.

ERC hrála důležitou úlohu také při demokratizaci Španělska, respektive Katalánska po Francově smrti. Tehdejší jádro ERC zastávalo k demokratizaci radikální přístup, vyznačující se důrazem na úplné odmítnutí dědictví frankistického diktátorského režimu. Přes veškeré toto úsilí a možná právě kvůli svému až příliš radikálnímu postoji se ERC stala poslední politickou stranou, která byla během demokratické tranzice zlegalizována. Úsilí o maximální valorizaci prvků kontinuity s obdobím před převzetím moci generálem Francem bylo v roce 1977 korunováno částečným úspěchem, jelikož se ERC podílela na ustavení prozatímní regionální katalánské vlády, v jejímž čele stanul Josep Tarradellas, jedna z největších osobností ERC a také jeden z těch, kteří se po pádu frankismu podíleli na demokratizaci Katalánska. Radikální demokratizační strategie také omezila možnosti spolupráce ERC s povětšinou umírněně vystupujícími demokratickými stranami, což ji uvrhlo do určité izolace.

Klíčový význam pro další vývoj volebně – politického potenciálu ERC měly první demokratické volby do katalánského regionálního parlamentu v roce

---

¹⁵⁴ <http://www.esquerra.cat/language/espanol>

1980. V těchto volbách se ERC stala s 8,9 % hlasů a 14 křesly pátou nejsilnější stranou katalánského parlamentu.¹⁵⁵ Republikánská levice Katalánska se po těchto volbách rozhodla podpořit menšinovou vládu CiU, které se nepodařilo získat v parlamentu absolutní většinu mandátů. Zastoupení ve vládě ale nezískala. Minimální zastoupení v koaliční vládě s CiU si ERC vybojovala až po následujících regionálních parlamentních volbách v roce 1984. Přesto pro ni tyto volby znamenaly značný neúspěch v podobě ztráty velkého množství hlasů a křesel v parlamentu. K ukončení těsné kooperace ERC s CiU došlo v roce 1987, což souviselo s obratem ERC k vyhraněně nacionalistickým pozicím s důrazem na dosažení nezávislosti Katalánska jako základního cíle strany. Toto několikaleté spojenectví s CiU se pro Republikánskou levici Katalánska neobešlo bez následků a strana za něj zaplatila značnou daň. Následné ochlazení vztahů mezi ERC a katalánskými levicovými formacemi ji připravilo o potřebné spojení a zúžilo její manévrovací prostor.

Radikalizace ERC se projevovala v mnoha směrech. V roce 1989 byl generálním tajemníkem strany zvolen představitel nové radikální nacionalistické generace Ángel Colom, který později prohlásil někdejší spojenectví s CiU za „historický omyl“ [Strmiska 2003: 52]. K ERC se také začaly připojovat radikální katalánské nacionalistické skupiny, například v roce 1991 do ní vstoupili členové Svobodné země (*Terra Lliure*), organizace, která svého času dokonce používala metody ozbrojeného boje za nezávislost Katalánska v podobě různých teroristických akcí. [Strmiska 2003: 53] Touto postupnou absorpcí různých radikálních skupin se zvýšila heterogenost členské základny strany, což se pochopitelně odrazilo ve zostření konfliktů mezi jednotlivými stranickými frakcemi. Radikalizace postojů a cílů ERC se také projevila ve zvýraznění jejího odstupu od nejvlivnějších katalánských stran – CiU, PSC i PP.

Od ukončení spolupráce s CiU začal politický potenciál ERC mírně narůstat. Trend pozvolné volební expanze strany byl patrný po celá devadesátá léta 20. století. ERC začala více vyzdvihovat svůj levicový charakter, čímž došlo ke sblížení s katalánskými socialisty a blokem postkomunistů se zelenými a

---

¹⁵⁵ <http://www.electionresources.org/es/cat/parliament.php?election=1980>

k rozšíření manévrovacího prostoru strany. ERC si ale stále zachovává od nejnějnějších katalánských stran jistý odstup. Vymezuje se jak vůči „ambivalentnímu katalanismu“ CiU, tak vůči PSC, se kterou však z pragmatických důvodů již několikrát uzavřela strategické spojení.

ERC se po katalánských regionálních volbách v roce 2003 stala součástí trojčlenné levicové vládní koalice (tzv. katalánské tripartity složené z PSC, ERC a ICV – EUiA). Byla to právě ERC, která v tomto volebním období zapříčinila četné vládní krize a stala se dosti nepohodlným koaličním členem.

Dne 30. září 2005 byl katalánským parlamentem schválen ERC podporovaný návrh nového autonomního statutu Katalánska, který byl následně poslán k projednání a schválení do španělského parlamentu. Tam však došlo ke značnému okleštění návrhu, s čímž ERC zásadně nesouhlasila a vše se vyhrlo ve velkou vládní krizi, která již nešla zažehnat. ERC se jednoznačně postavila proti přijetí finálního návrhu nového autonomního statutu a rozvinula velkou kampaň za jeho odmítnutí v referendu, které se mělo konat na jaře 2006. S tímto postojem ale strana zůstala v koalici osamocena a postupující vládní krize vyústila v listopadu 2006 v předčasné regionální parlamentní volby. V nich si ERC mírně pohoršila, přesto však zůstala se 14,0 % hlasů a 21 mandátů třetí nejsilnější stranou v Katalánsku.¹⁵⁶ a stala se opět součástí obnovené levicové vládní koalice z let 2003 – 2006. V posledních regionálních volbách v roce 2010 strana propadla, když získala pouhých deset mandátů¹⁵⁷. Úspěšnější byla jak v současnosti vládní CiU, tak katalánské pobočky PSOE a PP. ERC se tak ocitla v opozici a začala se zmítat v krizi.

Na lokální úrovni je ERC poměrně silná, etablovala se zde jako třetí neúspěšnější subjekt. Na rozdíl od CiU, počet zástupců ERC na katalánských radnicích neustále stoupá. V posledních municipálních volbách v roce 2007 strana získala rovných 1 581 křesel z celkového počtu 8 456¹⁵⁸. Neúspěch ERC v posledních regionálních volbách je však určitou předzvěstí, že výsledek nadcházejících komunálních voleb v květnu letošního roku nebude příliš růžový.

---

¹⁵⁶ <http://www.electionresources.org/es/cat/parliament.php?election=2006>

¹⁵⁷ <http://www.electionresources.org/es/cat/parliament.php?election=2010>

¹⁵⁸ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

Republikánská levice Katalánska je také poměrně dobře ukotvena na celostátní úrovni. Kromě let 1986-1993 měla v Kongresu poslanců vždy svého zástupce. Její relevance ale vzrostla až po parlamentních volbách v roce 2004, kdy se počet jejich zástupců zvýšil z jednoho na plných osm mandátů¹⁵⁹ a ERC podpořila menšinovou vládu PSOE. Značně se tak zvětšil její manévrovací prostor v prosazování independentistických cílů. V zatím posledních celostátních parlamentních volbách v roce 2008 strana takto famózní volební výsledek již zopakovat nedokázala. Přesto je se třemi mandáty v Kongresu poslanců stále třetí nejúspěšnější regionální stranickou formací.

ERC lze definovat jako radikální levicovou nacionalistickou stranu vyzdvihující republikánské zřízení, která požaduje plnou nezávislost tzv. historického Katalánska¹⁶⁰. Jak jsem se mohla dočíst v jejím volebním programu pro volby do španělského parlamentu v roce 2008¹⁶¹, otázka práva Katalánců rozhodovat o své budoucnosti nepramení z nacionalistických idejí, ale z demokratických principů. Celý volební program je vůči současnému španělskému státu autonomií naladěm velmi ofenzívně. Katalánsko je podle něj finančně vykořisťováno chudšími španělskými regiony a zaslouží si jít svou vlastní cestou. Reformovaný autonomní status z roku 2006 ve svém programu ERC označila jako historický nezdár. Nezávislost pro tzv. historické Katalánsko by chtěla získat demokratickou mírovou cestou, teroristické praktiky a násilí odmítá. V programu ERC samozřejmě nemůže chybět také požadavek přímého zastoupení Katalánska v orgánech Evropské unie. Republikánská levice zde také navrhuje reformu financování jednotlivých autonomních společenství, která by vedla k větší fiskální nezávislosti Katalánska a stala by se předstupněm usnadňujícím realizaci hlavního dlouhodobého cíle strany – dosažení plné nezávislosti „*Katalánských zemí*“.¹⁶²

---

¹⁵⁹ <http://www.historiaelectoral.com/he1970.html>

¹⁶⁰ Kromě samotného Katalánska do něj patřily například Baleárské ostrovy nebo Autonomní společenství Valencie.

¹⁶¹ Viz *Esquerra – Volební program 2008 (Esquerra – Programa electoral 2008)*. Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <<http://www.esquerra.cat/eleccions2008/e2008-programa.pdf>>.

¹⁶² Tamtéž.

3.3.13. Valencijský svaz (*Unió Valenciano, UV*)

Tato regionální politická strana působící v autonomním společenství *Comunidad Valenciana* byla založena roku 1982. V dolní komoře španělského parlamentu působila v letech 1986-2000, kdy její zisky kolísaly mezi jedním a dvěma mandáty. Proto se nikdy nezařadila mezi klíčové „hráče“, na kterých stála podpora celošpanělských vlád. Po volbách do regionálního parlamentu v roce 1991 se tato strana stala třetí nejsilnější stranickou formací, před ní se umístily pouze stranické filiálky PP a PSOE. Po regionálních volbách v roce 1995 strana dokonce utvořila společně s PP koaliční vládu, poté však její voličská podpora začala klesat i na regionální a posléze lokální úrovni. V roce 1999 se UV nedostala do regionálního parlamentu a od té doby působí pouze v komunální politice¹⁶³.

Ideologicky se strana řadí mezi pravostředové formace, označuje se jako strana nacionalistická a ve svém politickém programu požaduje federalizaci Španělského království.¹⁶⁴

3.4. Role regionálních politických stran na španělské politické scéně v období 1993-2010

Jak uvádí Maxmilián Strmiska, politické dění v soudobém Španělsku je v nemalé míře ovlivňováno střetem (nacionalistických) periferních mobilizací a centralistických (neméně nacionalistických) kontramobilizací, které se odehrávají jak v kulturně-politické sféře, tak ve sféře institucionální politiky. [Strmiska 1999: 14] Hlavní příčinou průniku těchto regionálních nacionalistických subjektů do celostátní politiky je specifické nastavení volebního systému a do určité míry také historické předpoklady.

Přítomnost nacionalistických politických stran na španělské politické scéně¹⁶⁵ je fenoménem s důležitými konsekvencemi, který se posílil v důsledku

---

¹⁶³ http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_elecComunidades.informeElec?aNComuId=17&aVLen_gua=v

¹⁶⁴ <http://www.uniovalenciana.org/quienes.php>

¹⁶⁵ V textu se budu výhradně věnovat působení těchto regionálních stranických subjektů v dolní komoře španělského parlamentu. I když se regionální strany prosazují i v jeho horní komoře, není španělský Senát, jak jsem ostatně uvedla při jeho charakteristice v první kapitole, poslanecké sněmovně rovnocenný

politické decentralizace, která ve Španělsku započala koncem 70. let 20. století. *Cleavage* centrum-periferie hrála ve španělských politických dějinách posledních dvou století velkou roli a po Francově smrti její význam značně vzrostl. Rozvoj státu autonomií a regionálního institucionálního rámce umožnil vznik nových regionálních politických elit, které začaly pronikat také na celostátní úroveň. Široká lidová podpora dodala těmto elitám koncentrovaným v regionálních stranických subjektech dostatečnou váhu, díky níž jsou schopny celostátním stranám konkurovat a v rámci regionálních politických klání je i porážet.

Španělsko je jedinou evropskou zemí, kde nebyla žádná z celonárodních vlád formována více než jednou politickou stranou. Ať už to byly vlády UCD v letech 1979-1982, vlády PSOE v období 1982-1996, vlády PP v letech 1996-2004 či dvě poslední vlády, kdy se politické kyvadlo vychýlilo opět na stranu socialistů, v žádném z těchto případů se nejednalo o formování koaličních vlád, jak by se v případech, kdy se tyto vlády ocitly bez absolutní podpory, dalo očekávat. Právě v těchto menšinových situacích byla přítomnost regionálních politických uskupení v dolní komoře španělského parlamentu ve většině případů rozhodujícím faktorem pro vytvoření a stabilní fungování celonárodních menšinových vlád. Tento fakt také mimo jiné znemožňuje jednoznačnou kategorizaci španělského stranického systému mezi bipartistické modely. [Alcántara, Martínez 2001: 414]

Od roku 1993 obsazují regionální strany v Kongresu poslanců pravidelně 8 až 9 % mandátů, přičemž nejvíce poslaneckých křesel tradičně získává katalánská CiU a baskická PNV. V příloze číslo 13 se nachází graf, který znázorňuje vývoj voličské podpory CiU a PNV ve volbách do dolní komory španělského parlamentu od roku 1993 do současnosti. Z něj můžeme vyčíst postupnou klesající voličskou podporu pro CiU, která se snížila ze 17 mandátů¹⁶⁶ obdržených v roce 1993, na 10 poslaneckých křesel v posledních volbách do Kongresu poslanců v roce 2008. Konvergence a jednota ztratila v letech 2004 a

---

a při tvorbě celonárodních vlád nemá téměř žádnou relevanci. Proto se nebudu volebním výsledkům a působení regionálních stranických formací v této komoře věnovat.

¹⁶⁶ Všechny volební výsledky, které se v textu nachází, jsem čerpala z oficiálního internetového serveru španělského ministerstva vnitra, dostupné z WWW: <<http://www.infoelectoral.mir.es/min/>>.

2008 téměř třetinu svého elektorátu z let předchozích. Důvod tohoto poklesu je možné spatřovat v převzetí mnohých regionálních témat katalánskou odnoží PSOE¹⁶⁷, a tedy i části původního regionalisticky zaměřeného voličstva. Naopak u PNV došlo v roce 2000 k mírnému nárůstu poslaneckých mandátů z 5 na 7 a po posledních parlamentních volbách v březnu 2008 jejich počet klesl na 6 křesel. Voličská podpora pro tuto baskickou regionalistickou stranu se zdá být stabilnější než v případě CiU.

Díky své síle jsou to především tyto dva regionální subjekty, které při tvorbě menšinových vlád na celostátní úrovni představují onen „jazýček na vahách“. Mezi ně je třeba zařadit ještě Republikánskou levicí Katalánska, které po volbách v roce 2004 vzrostl počet poslaneckých křesel v Kongresu poslanců na historické maximum (z 1 mandátu v roce 2000 na rovných 8). Strana tak zvýšila svou relevanci, což se promítlo do povolebního vyjednávání o sestavení druhé Zapaterovy socialistické vlády. ERC společně se Sjedenou levicí vznik a fungování tohoto kabinetu umožnila. Po parlamentních volbách v roce 2008 ERC již svůj famózní výsledek z předcházejícího volebního klání nezopakovala. Její voličská podpora klesla z 8 mandátů na pouhá 3 křesla.

Na tomto místě je třeba zmínit ještě jednoho politického aktéra, který taktéž poskytl několikrát svou podporu celošpanělským menšinovým vládám, a tím je Kanárská koalice. Ta však v Kongresu poslanců postupně ztrácí na relevanci. Její voličská podpora doposud pozvolna klesala, a to ze 4 poslaneckých křesel v letech 1993, 1996 a 2000, na 2 mandáty v roce 2008. Co se týče ostatních regionálních subjektů, je v několika posledních volebních obdobích v Kongresu poslanců patrný trend snižování počtu těchto stranických formací¹⁶⁸ i jejich voličské podpory na úkor celonárodních stran. Všechny regionální strany přítomné v Kongresu poslanců od roku 1993 jsem seřadila do tabulky v příloze číslo 14, ze které je možné vyčíst vývoj voličské podpory pro tyto subjekty.

---

¹⁶⁷ PSOE v roce 2006 prosadila spolu s CiU přijetí nového autonomního statusu Katalánska.

¹⁶⁸ Zatímco v letech 1993-2004 působilo v dolní komoře španělského parlamentu 8 regionálních stranických subjektů, po posledních parlamentních volbách se jejich počet snížil na 6 regionálních stran.

Volební výsledky nejsilnějších celostátních politických stran, které od 90. let až na jednu výjimku nejsou schopny dosáhnout absolutní většiny mandátů v dolní komoře španělského parlamentu, znamenaly pro regionální politické strany příležitost hrát v rámci celostátní španělské politiky kvalitativně novou úlohu. Uskupení hájící regionalistické a nacionalistické zájmy se musela na celostátní úrovni přetvořit ve státoporné subjekty, které umožní, i když za cenu mnohých ústupků ze strany PP nebo PSOE, vznik menšinových vlád těchto stran. Zapojení regionálních formací do konstituce exekutiv na celošpanělské úrovni současně znamená pro dimenzi konfliktu centrum-periferie jeho oslabení. Zároveň platí, že národní volební aréna pro volby do dolní komory španělského parlamentu je střetem zájmů celostátního charakteru, což má za následek menší počet hlasů odevzdaných pro regionální strany v těchto volbách.

Faktem, který také nelze přehlédnout, je vzrůstající agregace regionalistických zájmů ze strany celostátních stran, zejména PSOE, což vedlo v posledních volebních obdobích k poklesu voličské podpory regionálních stran v celostátních volbách. Jak v této souvislosti uvádí politolog Michal Šabatka, „*Schopnost decentralizovaného systému zvládat konflikty je do jisté míry dána schopností celonárodních stran pojmout teritoriální zájmy.*“ [Šabatka 2010: 52]. Reakcí na tuto skutečnost by mohla být radikalizace regionálních nacionalistických subjektů, které by se tímto způsobem mohly snažit v zájmu svého politického přežití za každou cenu odlišit od svých celostátních konkurentů [Artés, Bustos 2007: 318].

Tuto podkapitolu se pokusím uzavřít tvrzením, že tím, co z několika regionálních stran a jejich bloků činilo v posledních letech na celošpanělské úrovni relevantní strany, nebylo těch několik jejich poslaneckých křesel samo o sobě, nýbrž možnost uplatnit koaliční potenciál vůči dvěma nejsilnějším celonárodním stranám – PP a PSOE. Jednotlivé regionální stranické formace – a ani jejich souhrn – nemohou reprezentovat na španělské politické scéně ani „třetí sílu“ ve smyslu další vládní alternativy, ani skutečnou protiváhu vůči zmíněným dvěma hlavním politickým subjektům, jejich hlavním posláním je dle mého názoru integrovat do arény celostátní politiky konkrétní teritoriální zájmy.

3.4.1. Role regionálních politických stran ve španělských vládách v letech 1993-2010

V obdobích mezi lety 1993-1996, 1996-2000, 2004-2008 i v posledním volebním období od roku 2008 se ve Španělsku vždy počítalo s možností doplnit vládní většinu o nacionalistickou stranu. Počátečním důvodem bylo zejména tehdejší oslabení pozice dvou nejsilnějších celostátních stran – PP a PSOE, vzrůstající polarizace mezi nimi a také jejich neochota oficiálně na vládní úrovni spolupracovat se Sjednocenou levicí. Tím se značně zvýšila politická relevance silnějších regionálních stran. Fakt, že politická identita těchto subjektů se zasazuje do teritoriálního rámce konkrétního regionu a ne do rámce ideologického, v konečném důsledku limituje konkurenceschopnost těchto regionálních subjektů s celonárodními subjekty [Hladká 2006: 108].

Hlavní aktéři koaličních vyjednávání opakovaně rozhodli neformalizovat koaliční vlády, a to zejména kvůli rozdílnosti cílů, které sledovali. Celostátní stranické subjekty – PP a PSOE – se orientují speciálně na získání ministerských postů a prosazení svých politik, zatímco pro strany PANE je nejdůležitější udržení a posílení jejich politického statusu v rámci konkrétních španělských regionů.

Co se týče plnění volebních programů jednotlivých regionálních stranických formací, samozřejmě nejvíce záleží na tom, zda se jedná o volební období, kdy vládly celostátní strany s absolutní většinou mandátů či nikoliv. V případě menšinových vlád z vnějšku podporovaných nacionalistickými politickými stranami, bylo plnění jejich volebních slibů daleko úspěšnější, a to v průměru o více než 30%. Politologové Artés a Bustos uvádí konkrétní příklad katalánské CiU, která v době poskytování své politické podpory menšinovým vládám PSOE a PP plnila svůj politický program s podobnou úspěšností jako uskupení začleněná do koaličních vlád v Nizozemsku. [Artés, Bustos 2007: 326]

3.4.1.1. Menšinová vláda v období 1993-1996

Po parlamentních volbách konaných 6. června 1993 započala ve vývoji španělského stranicko-politického systému nová etapa. Ve volbách zvítězila už počtvrté Španělská socialistická dělnická strana, ovšem se ziskem 159

mandátů¹⁶⁹ se již v Kongresu poslanců nemohla opírat o absolutní většinu¹⁷⁰. Tato ztráta parlamentní většiny donutila PSOE vyjednávat o podpoře své budoucí vlády s ostatními politickými silami zastoupenými v Kongresu poslanců.

Teoreticky existovaly dvě možnosti, jak utvořit minimální vítěznou koalici¹⁷¹, která by PSOE v Kongresu poslanců zabezpečila absolutní většinu hlasů za cenu co nejmenších politických nákladů. Koalice se Sjedenou levicí, která tehdy disponovala v Kongresu poslanců 18 mandáty¹⁷², se v konečném důsledku jevila jako výhodnější pro socialistický elektorát, a to zejména z důvodu větší ideologické blízkosti obou politických subjektů. Jak ovšem zdůrazňuje například politoložka Malvína Hladká, shody ve všeobecných ideologických definicích nejsou při tvorbě koalic zdaleka tím nejdůležitějším faktorem. Daleko důležitější se jeví shoda v konkrétních politických cílech. [Hladká 2006: 109-110] V tomto ohledu byla PSOE bližší CiU¹⁷³, která v Kongresu poslanců disponovala 17 mandáty¹⁷⁴, což by na utvoření absolutní většiny také stačilo. Na druhou stranu, ani hypotéza vytvoření koalice s nacionalisty, která se zdála lépe realizovatelná, nebyla pro PSOE tou úplně nejvýhodnější alternativou. Táhla by politiku socialistů příliš doprava, což by mohlo zkomplikovat postavení PSOE vůči svým tradičním politickým partnerům (například odborům). Nacionalisté by také do značné míry ovlivňovali její politiku vůči španělským regionům. To však nebyly až tak závažné závady. [Hladká 2006: 110] Je všeobecně známo, že PP a PSOE nejsou příliš nakloněny autonomistickým či federalistickým požadavkům regionálních politických

---

¹⁶⁹ Všechny volební výsledky uvedené v této podkapitole jsou přehledně seřazeny v přílohách (tabulky 8-12), dostupné na WWW: <<http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>>.

¹⁷⁰ Pro dosažení absolutní většiny v dolní komoře španělského parlamentu je potřeba získat minimálně 176 mandátů.

¹⁷¹ Minimální vítězná koalice (*Minimal Winnig Coalition, MWC*), je taková koalice, kterou tvoří dvě a více politických stran, jež společně kontrolují nadpoloviční většinu parlamentních poslaneckých postů. V této koalici nefigurují žádní členové, jejichž hlasy nejsou pro získání parlamentní většiny potřebné. Znamená to tedy, že se ztrátou jednoho z partnerů ztrácí koalice potřebnou legislativní většinu. Hlavním důvodem vedoucím k vytváření minimálních vítězných koalic je především snaha politických stran maximalizovat zisk – tedy svůj podíl na moci – obsazení co největšího počtu ministerských křesel za co nejvýhodnějších podmínek (čím méně politických stran je schopno dosáhnout parlamentní většiny, tím větší podíl každého z těchto partnerů při rozdělování vládních postů). [Říchová 2006: 130]

¹⁷² <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

¹⁷³ Reálná blízkost PSOE a CiU se projevovovala v podstatných otázkách, jakými byly: orientace v politické ekonomice, restriktivní opatření vůči nezaměstnanosti, zahraniční a bezpečnostní politika či postoj k evropské integraci.

¹⁷⁴ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

uskupení, i proto bylo jasné, že koaliční jednání s těmito nacionalistickými stranami nebudou jednoduchá.

S úmyslem zajistit větší vládní stabilitu PSOE nejprve nabídla nacionalistům účast ve vládě (hovořilo se tenkrát o jednom nebo dvou ministerstvech), obě regionální strany to ale z pragmatických důvodů odmítly¹⁷⁵. Snižující se popularita socialistů související s četnými korupčními aférami a se zhoršující se ekonomickou situací by mohla v konečném důsledku negativně ovlivnit také budoucí volební zisky regionalistů. I proto neměli CiU ani PNV chuť riskovat a preferovali možnost nepodepisovat žádné formální dohody a udržet si tím co největší volnost. Vznik nové socialistické menšinové vlády nakonec podpořila jak katalánská CiU, tak i baskická PNV. Felipe González díky tomu uspěl hned v prvním hlasování o důvěře 9. července, když získal absolutní většinu 181 hlasů PSOE, CiU a PNV.¹⁷⁶ Proti vzniku nové vlády se vyslovily jak celostátní IU a PP, tak regionální formace EA, CC, ERC a UV. Poslanci HB tradičně schůzi bojkotovali a jeden zákonodárce za PAR se zdržel hlasování.

Špatná ekonomická situace, zejména vysoká nezaměstnanost dosahující v roce 1994 až do závratné výše 24 % nutila PSOE zavádět ekonomická opatření na zlepšení flexibility pracovního trhu, která navrhovala CiU. To značně posilovalo její politickou relevanci. [Artés, Bustos 2007: 327]

Parlamentní podpora od CiU a PNV byla všeobecná a trvalá, od vyslovení důvěry vládě, až do vypuknutí hluboké politické¹⁷⁷ a ekonomické krize, která měla za následek odstoupení regionalistů od této parlamentní podpory a ponechání vlády v menšinové pozici. [Hladká 2006: 110]

---

¹⁷⁵ Ani španělská politická kultura není partikulárně nakloněna mezistranickým dohodám. Ty se akceptují jen v nevyhnutelných případech a považují se za znak nestability systému.

¹⁷⁶ <http://www.historiaelectoral.com/inv.html>

¹⁷⁷ Pověst socialistické vlády dlouhodobě poškozovala aféra s jednotkami GAL (*Grupos Antiterroristas de Liberación*), které v letech 1983-1987 provozovaly tzv. státní terorismus či špinavou válku (*guerra sucia*) namířenou proti příslušníkům teroristické organizace ETA či členům subjektů na ni napojených. Média postupně odhalovala napojení těchto nelegálních teroristických jednotek na státní finance a ministerstvo vnitra. V devadesátých letech za to bylo odsouzeno několik funkcionářů PSOE a také bývalý ministr vnitra socialistické vlády Rafael Vera. Více informací se nachází například na WWW: <http://www.elpais.com/articulo/espana/GARZON/BALTASAR/JUEZ/VERA/FERNANDEZ-HUIDOBRO/RAFAEL/ESPANA/GRUPOS ANTITERRORISTAS DE LIBERACION/GAL/CARC EL DE ALCALA-MECO/AUDIENCIA NACIONAL/CUERPO NACIONAL DE POLICIA/MINISTERIO DE JUSTICIA E INTERIOR/elpepiesp/19950217elpepinac_20/Tes>.

3.4.1.2. Menšinová vláda v období 1996-2000

V parlamentních volbách konaných 3. března 1996 zvítězila Lidová strana, jejíž pozice při následné tvorbě vlády byla ještě složitější než v případě PSOE v roce 1993. Získala totiž jen 156 mandátů¹⁷⁸ a navíc mohla počítat jen s podporou nacionalistů. PP jim navrhovala, stejně jako PSOE v roce 1993, vstup do společné vládní koalice, ovšem ani v tomto případě a ostatně ani v těch dalších se tak nestalo. Původní představu koaliční vlády nakonec odmítla jak PP, tak strany PANE. A to z toho důvodu, že strategické kalkulace u obou stran dopadly stejně: potenciální ztráty převyšovaly očekávané zisky. Povolební jednání byla velmi těžká a zdlouhavá. Ustanovení menšinové vlády Lidové strany v čele s José Mariou Aznarem zvnějšku podporované CiU, PNV a nově také Kanárskou koalicí trvalo téměř dvojnásobek obvyklé doby potřebné pro vytvoření celonárodní vlády¹⁷⁹, což bylo způsobeno zejména vyjednáváním ze strany Jordiho Pujola, předsedy CiU. Hlasování o důvěře vládě proběhlo 4. května. Pro vládu se vyslovili poslanci PP, CC, CiU a PNV, proti byly celostátní strany PSOE, IU a regionální subjekty BNG, EA a ERC. Poslanec Valencijského svazu se tentokrát zdržel hlasování a zástupci extrémistické strany Lidová jednota hlasování opět bojkotovali.¹⁸⁰

Parlamentní podpora menšinové vlády ze strany nacionalistů nabírá v tomto případě již mnohem konkrétnější podobu, která byla veřejná a daleko více explicitní. V případě prosazování větší autonomie pro regionální vlády byly strany PANE daleko úspěšnější než v předchozím volebním období za vlády socialistů. Jak uvádějí politologové Artés a Bustos, svůj podíl na tom mělo jistě i podepsání písemné dohody mezi PP a CiU, která zahrnovala řadu klauzulí, jež obsahovaly řešení problematiky postavení a pravomocí katalánské regionální vlády a návrh reformy katalánského finančního systému. Naproti tomu, CiU

---

¹⁷⁸ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

¹⁷⁹ Do roku 1996 trvalo vyjednávání o podobě budoucí vlády v průměru 34,3 dní. Po parlamentních volbách v roce 1993 Lidová strana rozběhla sérii tvrdých ataků vůči CiU. Nelíbila se jí zejména její spolupráce s PSOE. Jordi Pujol reagoval prosazením extrémně pomalého procesu vyjednávání trvajících plných 62 dní. [Hladká 2006: 113]

¹⁸⁰ <http://www.historiaelectoral.com/inv.html>

ztratila vliv na hospodářskou politiku státu, a to proto, že se její ekonomické vize příliš podobaly těm vládním. [Artés, Bustos 2007: 327-329]

První vláda Josého Marii Aznara byla bez pochyby nejdéle trvající vládou v novodobých španělských dějinách od smrti generála Franca. Trvala plných 44,2 měsíců, což vyvrací všeobecně vžitou myšlenku o domnělé nestabilitě menšinových vlád [Hladká 2006: 104].

3.4.1.3. Většinová vláda v období 2000-2004

Poté, co ve volbách 13. března 2000 získala Lidová strana v dolní komoře španělského parlamentu absolutní většinu 183 mandátů, si mnoho odborníků a zájemců o španělskou politiku začalo klást otázku kvalifikace španělského politického systému. Bylo nasnadě přemýšlet o tom, zda tato většinová vláda PP znamená znovunastolení etapy absolutně většinových vlád, které byly ve Španělsku socialisty sestavovány před rokem 1993, nebo zda je tato etapa pouze přechodným obdobím na cestě ke konsolidaci koaličního fenoménu ve Španělsku. [Hladká 2006: 102] Odpověď na tuto otázku by nám mohla poskytnout poslední dvě volební období, která dávají za pravdu spíše druhé variantě.

3.4.1.4. Menšinová vláda v období 2004-2008

V parlamentních volbách konaných 14. března 2004 španělští voliči zatoužili opět po politické změně. V pořadí již devátém volebním klání tentokrát zvítězila PSOE, která získala 164 poslaneckých křesel¹⁸¹. K dosažení absolutní většiny jí tedy v Kongresu poslanců chybělo 12 mandátů. Pozice socialistů po těchto volbách se ve srovnání s rokem 1993 zdála být o něco lepší. Tehdy PSOE vyhrála volby již po čtvrté za sebou a její popularita vlivem zhoršující se ekonomické situace a politických skandálů, které jí byly připisovány, nebyla příliš vysoká. V roce 2004 strana získala politické body kvůli vážné strategické chybě svého hlavního politického konkurenta. Jak jsem již uvedla, několik dní před parlamentními volbami došlo k teroristickému útoku na nádražích v Madridu s mnoha oběťmi na životech. Aznarova vláda se dopustila, v obavách,

---

¹⁸¹ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

že tento útok negativně ovlivní volební výsledky, obrovské chyby, když se v rozporu se všemi indiciemi snažila tento útok připsat baskické teroristické organizaci ETA. Tato snaha PP o účelovou manipulaci veřejným míněním určitě také přispěla k volebnímu úspěchu PSOE.

Trvalejší parlamentní podporu přislíbila socialistům katalánská ERC a poprvé v novodobé historii Španělska od pádu Francova režimu také Sjednocená levice. Tentokrát se o přímé účasti těchto subjektů ve vládní koalici nejednalo, od začátku bylo jasné, že spolupráce bude neformalizovaná¹⁸². Vládu samozřejmě čas od času podporovaly i jiné subjekty. Tak, jak se tomu děje i nyní, záleží na konkrétních legislativních návrzích a na úsilí vládní strany, které následně vloží do vyjednávání parlamentní podpory. Nesporným faktem je, že nejsilnější stranický subjekt musí ve Španělsku pro zajištění akceschopnosti své vlády vynaložit daleko více úsilí, než kdyby se zde uplatňoval model koaličních vlád. Toto tvrzení samozřejmě platí jen v případech, když se vláda ocitne v menšinovém postavení.

Hlasování o důvěře vládě proběhlo 16. dubna 2004. Budoucího premiéra Josého Luise Rodriguése Zapatera nakonec podpořili jak poslanci PSOE, IU, tak regionální strany BNG, CC, ERC a CHA. Pro novou socialistickou vládu se vyslovilo celkem 183 zákonodárců¹⁸³. Proti hlasovali pochopitelně poslanci PP. Regionální stranické formace CiU, EA, Na-Bai a PNV se zdržely hlasování.

Dalo by se říct, že se v tomto vládním období uskutečnila jakási druhá vlna decentralizace španělského státu. V roce 2006 byly totiž přijaty nové autonomní statuty Katalánska a Valencie, v roce 2007 autonomní statuty Andalusie, Aragonu, Baleárských ostrovů a autonomního společenství Castilla y León. Mohlo tak dojít k přesunu dalších kompetencí na jednotlivé regiony a kvůli jistým změnám v systému financování se značně modifikovala struktura státního

---

¹⁸² Zajímavé je v této souvislosti srovnání se situací v Katalánsku. Tam byla po regionálních volbách v roce 2003 ustavena levicová koalice katalánské odnože PSOE, ERC a ICV-EUiA, kterou lze považovat za nástupkyni tamní komunistické strany. Vidíme, že tehdejší katalánská vláda byla analogická té celostátní. V Katalánsku uzavřely mezi sebou vládní strany koaliční dohodu – tzv. *Pacto de Tinell*, která je zavazovala k trvalé spolupráci. Proto by se dalo hovořit o neformálním rozšíření Paktu z Tinell na celostátní úroveň.

¹⁸³ <http://www.historiaelectoral.com/inv.html>

rozpočtu a rozpočtů jednotlivých autonomních společenství.¹⁸⁴ Jak jsem již uvedla, na nový autonomní statut mezi prvními aspirovalo také Baskicko. Jeho návrh, tzv. Plán Ibarretxe, byl však v roce 2005 většinou 313 hlasů v Kongresu poslanců odmítnut¹⁸⁵. To, že se zdál PP a PSOE příliš radikální a některé jeho body dokonce protiústavní, jsem již zmínila. Hlavní celošpanělské strany kritizovaly zejména koncept dvojí národnosti – baskické a španělské či požadavek uznání práva na rozhodování všech Basků o vlastní budoucnosti. Takové formulace v ostatních nově přijatých autonomních statutech chybí. PNV, která za celým návrhem stála, tak utrpěla v Kongresu poslanců významnou porážku. Vítězem se o rok později stala CiU.

3.4.1.5. Současná menšinová vláda

Dne 9. března 2008 se ve Španělsku konaly zatím poslední parlamentní volby, v nichž opětovně potvrdila svou převahu PSOE, když získala 169 mandátů¹⁸⁶. O pět poslaneckých křesel si tak oproti minulým volbám dokonce polepšila, přesto to na absolutní většinu nestačilo. Navíc její bývalí partneři, kteří PSOE v minulém volebním období poskytovali poměrně stabilní parlamentní podporu, utrpěli ve volbách dosti významnou porážku. ERC ztratila 5 poslaneckých křesel (nyní disponuje pouze třemi mandáty) a IU 3 poslanecké posty (nyní má v Kongresu poslanců již jen dva zástupce).¹⁸⁷ Proto nebylo ani teoreticky možné, že by se toto volební období bývalá neformální levicová koalice obnovila. Povolební vyjednávání probíhala v podstatě se všemi politickými subjekty, které v dolní komoře španělského parlamentu disponovaly více než jedním mandátem. Nejpravděpodobnější byla varianta menšinové vlády z vnějšku podporované PNV a BNG či CC. Katalánská Konvergence a Jednota se k možnosti podporovat budoucí Zapaterovu vládu stavěla velmi rezervovaně, a to zejména z toho důvodu, že předchozí vláda PSOE podle ní nedostatečně plnila

---

¹⁸⁴ <http://www.asip.org.ar/es/content/la-descentralizaci%C3%B3n-espa%C3%B1ola-y-el-estado-auton%C3%B3mico-actual-una-visi%C3%B3n-presupuestaria>

¹⁸⁵ <http://www.rtve.es/noticias/20080519/plan-ibarretxe/57950.shtml>

¹⁸⁶ <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>

¹⁸⁷ Tamtéž.

závazky vůči Katalánsku, které byly stanoveny v Autonomním statutu z roku 2006.

Hlasování o důvěře vládě, jež se uskutečnilo 9. dubna, tentokrát probíhalo mnohem bouřlivěji než v předchozích případech. Pro budoucí Zapaterovu vládu hlasovalo pouze 168 poslanců PSOE¹⁸⁸. Proti byla PP, nová celostátní strana UpyD, a paradoxně také ERC, jež vládu v minulém volebním období podporovala, ale její členové se zasadili o četné vládní skandály. Republikánská levice Katalánska po boku CiU plamenně kritizovala nedostatečně rychlý přenos kompetencí, které byly Katalánsku v jeho novém statutu přiznány. Z těchto výše uvedených důvodů nejsou současné vztahy mezi katalánskými republikány a PSOE příliš vřelé. Hlasování se zdržela jak celostátní IU, tak regionální formace BNG, CC, CiU, Na Bai a PNV.¹⁸⁹ PSOE absolutní většinu hlasů nezískala, a tak následovalo dle procedury stanovené v Ústavě do 48 hodin kolo druhé, kde již k ustavení nové vlády stačila pouze relativní většina hlasů. José Luis Rodríguez Zapatero obdržel ve druhém kole hlasování o důvěře vládě dne 11. dubna pouze 169 kladných hlasů¹⁹⁰ (všichni poslanci PSOE). Mandát k ustavení své vlády sice získal, ale bylo to poprvé v novodobých španělských dějinách, kdy se tak nestalo na základě absolutní většiny hlasů. PNV, BNG ani CC, které vládě toto volební období nejčastěji poskytují parlamentní podporu, aby mohla prosazovat svou politiku, se při povolebních jednáních tentokrát vyhýbaly explicitním veřejným dohodám, byť by byly neformální a držely se zpátky i při samotném hlasování o důvěře vládě, kdy se i ve druhém kole zdržely svého hlasu. Vztah CiU vůči této vládě je velmi rozpolcený. Část strany se staví zejména z výše uvedených důvodů k Zapaterově vládě odmítavě, část je z pragmatických důvodů pro její podporu, ze které by mohla strana i celé Katalánsko vytěžit daleko více. CiU měla k legislativním návrhům PSOE prozatím spíše odmítavý postoj. Jako jednu z výjimek můžeme označit úsporná opatření, jež byla Zapaterova vláda vlivem zhoršující se hospodářské situace v zemi nucena navrhnout.

---

¹⁸⁸ Jeden byl nepřítomen.

¹⁸⁹ <http://www.historiaelectoral.com/inv.html>

¹⁹⁰ Tamtéž.

Závěr

Silná decentralizace španělského státu spolu s konsolidací autonomních společenství, institucionalizací pravidel, procedur a demokratických hodnot, vedla ve Španělsku od začátku 80. let k situaci, kdy není možné analyzovat španělskou celostátní politiku, aniž bychom se vyhnuli konfliktní ose centrum-periferie. Tato *cleavage* ovlivňuje strukturu obou komor parlamentu a vztah, který je utvořen mezi celostátními politickými stranami a stranami regionálními. Španělský parlament je z hlediska mnou zvoleného tématu důležitý zejména proto, že má exkluzivní možnost vyjednávat s národními menšinami a decentralizovanými částmi. V období, kdy vláda nedisponuje v dolní komoře absolutní většinou, je toto vyjednávání dokonce nutné. Ačkoliv bývá u silně decentralizovaných a federalizovaných států považována horní komora za prostředek reprezentace regionálních zájmů, ve Španělsku je to Kongres poslanců (dolní komora), kde regionální strany prosazují své zájmy a jejich hlasy jsou od roku 1993 pro menšinové vlády, které chtějí zabezpečit dostatečné uplatňování svého politického programu, nepostradatelné.

Snadný vznik a stabilitu menšinových vlád, které se ve Španělsku od roku 1993 staly takřka fenoménem, umožňuje zejména konkrétní nastavení španělského politického systému, respektive zde uplatňovaný racionalizovaný parlamentarismus. K vzniku nové vlády totiž v konečném důsledku postačuje pouze relativní většina hlasů členů Kongresu poslanců.

Základním cílem při vytváření španělského volebního systému bylo zabezpečení stranické, parlamentní i vládní stability. Při tvorbě volebního zákona dbaly tehdejší politické elity s ohledem na historické zkušenosti také na zajištění reprezentace všech vlivných myšlenkových proudů a nacionalistických sil. V tomto ohledu je zásadní nastavení volební klauzule na úrovni jednotlivých volebních obvodů, které jsou shodné se španělským provinciálním uspořádáním. Kompromisu posílení exekutivy při zachování reprezentace výrazných menšin se tvůrci španělského volebního zákona snažili dosáhnout zvolením proporčního volebního systému, který ovšem vykazuje v malých volebních obvodech velice

silné charakteristiky disproportionality, a to zejména ve prospěch nejsilnější politické strany. Bonus silným stranám je kompenzován podreprerentací zbylých menších subjektů s voličskou podporou rovnoměrně rozloženou po celém území Španělska. Tradiční regionální strany, které jsou malé jen v celostátním měřítku, ale ve svých regionech jsou silnými politickými formacemi, nejsou podreprerentací postiženy. Vlivem takhle specificky nastaveného volebního systému dochází ve Španělsku k poměrně komplikovanému prolínání celostátního stranického systému se stranickými systémy regionálními a bipartijnímu soupeření dvou silných národních stran – Španělské socialistické dělnické strany a Lidové strany.

Regionální politické strany jsou v celé práci synonymem pro strany necelostátního charakteru, které vyvíjejí svou aktivitu v jednom či dvou autonomních společenstvích, označované také jako politické strany s nestátním zájmem (*Partidos de Ámbito No Estatal, PANE*). Na základě analýzy provedené v poslední kapitole je dle mého názoru možné označit většinu španělských regionálních stranických formací také jako regionalistické či nacionalistické, jelikož se tyto strany snaží prosazovat zájmy vázané na specifičnost regionů, ve kterých působí a jsou zosobněnými konkrétních národovotvorných projektů. Španělské nacionalistické politické strany nelze v souhrnu chápat jako nezodpovědné, popřípadě antisystémové, nýbrž jako logickou konsekvenci ustanovení státu autonomií a jako nástroj zprostředkovávání dialogu v rámci konfliktu centrum-periferie. Ostatně to, že se nejedná o strany nezodpovědné a extremistické (takové subjekty, jako například strana Lidová jednota, byly na počátku nového milénia zákonem zakázány), ale naopak o politická uskupení důležitá pro státotvornou činnost, nejlépe dokládá fakt jejich podílu na celostátní exekutivě během posledních téměř dvaceti let. Volební výsledky nejsilnějších politických stran, které od 90. let až na jednu výjimku nejsou schopny dosáhnout absolutní většiny mandátů v dolní komoře španělského parlamentu, znamenaly pro tyto regionální politické formace příležitost hrát v rámci celostátní španělské politiky kvalitativně novou úlohu. Subjekty hájící regionalistické a nacionalistické zájmy se musely na celostátní úrovni přetvořit ve státotvorná

uskupení, která umožní, i když za cenu mnohých ústupků ze strany PP nebo PSOE, vznik menšinových vlád těchto stran. Zapojení regionálních subjektů do konstituce exekutiv na celošpanělské úrovni současně znamená pro dimenzi konfliktu centrum-periferie jeho oslabení. Zároveň platí, že národní volební aréna pro volby do dolní komory španělského parlamentu je střetem zájmů celostátního charakteru, což má za následek menší počet hlasů odevzdaných pro regionální strany v těchto volbách. Tím, co z těchto regionálních politických uskupení činilo na celošpanělské úrovni relevantní politické aktéry, nebylo těch několik jejich poslaneckých křesel samo o sobě, nýbrž možnost uplatnit koaliční potenciál vůči PSOE a PP. Jednotlivé regionální stranické formace – a ani jejich souhrn – nemohou reprezentovat na španělské politické scéně ani „třetí sílu“ ve smyslu další vládní alternativy, ani skutečnou protiváhu vůči zmíněným dvěma celostátním politickým subjektům. Jejich hlavním posláním je dle mého názoru integrovat do arény celostátní politiky konkrétní teritoriální zájmy.

Fakt, že politická identita těchto subjektů se zasazuje do teritoriálního rámce a ne do ideologického způsobuje, že tyto regionální strany přistupují k politickým dohodám na celostátní úrovni velmi pragmaticky. Opakovaně se rozhodly neformalizovat koaliční vlády, a to zejména kvůli rozdílnosti cílů, které oproti dvěma hlavním celošpanělským politickým subjektům sledují. PP a PSOE se orientují speciálně na získání ministerských postů a prosazení svých politik, zatímco pro strany PANE je nejdůležitější udržení a posílení jejich politického statusu v rámci konkrétních španělských regionů. Strany PANE očekávají za svou podporu stability vlády jasné výhody. Získané kompenzace jsou regionalisty využity v konkrétním autonomním společenství k získání politických bodů u příslušného elektorátu. S tímto pragmatismem souvisí i jistá programová neurčitost v socio-ekonomické sféře, což na celostátní úrovni posiluje jejich koaliční potenciál. Politickou formací plnící nejaktivnější úlohu v povolebních vyjednávacích procesech, byla ve zkoumaném období díky váze svých křesel v Kongresu poslanců zejména katalánská CiU, která na státním poli vyvíjí politiku zaměřenou na bilaterální vyjednávání s celostátní vládou nejen kvůli dosažení

větších kompetencí pro Katalánsko, ale snaží se tak kontrolovat nebo neutralizovat socialistické strany v Generalitat.

Menšinovým vládám PSOE a PP v posledních dvou desetiletích opakovaně poskytly trvalejší parlamentní podporu regionální strany, které ve svém domovském regionu dlouhodobě představují nejvýznamnějšího politického hráče. To je případ jak katalánské CiU, tak baskické PNV či Kanárské koalice. Jedná se o představitele umírněného nacionalismu, kteří usilují pouze o kompetenční posílení „jejich“ autonomního společenství v rámci stávajícího španělského státu. Výjimkou bylo volební období 2004-2008, kdy menšinové vládě PSOE explicitně vyjádřila podporu Republikánská levice Katalánska, vedlejší pól tamního stranického spektra, již můžeme považovat za reprezentantku katalánského nacionalismu nejtvrďšího ražení, která má ve svém programu dlouhodobý cíl – odtržení historického Katalánska od španělského království. Ta však svůj politický potenciál související s projednáváním nového autonomního statusu Katalánska nedokázala využít a nyní se zmítá v krizi. To byla jediná epizoda angažovanosti radikálního regionálního subjektu se separatistickými tendencemi při podpoře celošpanělské menšinové vlády. V Kongresu poslanců se samozřejmě prosazují i jiná regionální politická uskupení (například představitel umírněného galicijského nacionalismu BNG či relativně nový radikálnější politický subjekt Ano Navarre), ovšem jejich síla spočívající v koaličním potenciálu není vzhledem k malým volebním ziskům příliš velká.

Při komparaci politických programů stran PANE pro celostátní a regionální volby jsem zjistila následující skutečnosti. Volební programy pro volby regionální mívají konkrétnější podobu, zabývají se specifickými problémy daného autonomního společenství a neřeší až tak vztah celostátní a regionální sféry. Tato problematika je naopak plně rozvíjena v jejich programech pro celostátní volby. Zdrženlivá je v tomto směru snad jen CiU, která se i v programech pro celostátní volby věnuje postavení svého regionu jen v menšině programových bodů.

Od roku 1993 obsazují regionální strany v Kongresu poslanců pravidelně 8-9 % mandátů. Faktem, který v této souvislosti nelze přehlédnout, je vzrůstající

agregace regionalistických zájmů ze strany celostátních stran, zejména PSOE, což vedlo v posledních volebních obdobích k poklesu voličské podpory regionálních stran v celostátních volbách. Reakcí na tuto skutečnost by mohla být radikalizace regionálních nacionalistických subjektů, které by se tímto způsobem mohly snažit v zájmu svého politického přežití za každou cenu odlišit od svých celostátních konkurentů. Na tuto agregaci regionálních zájmů do programového portfolia místních poboček PP a PSOE zatím dle mého názoru viditelně reaguje hlavně CiU, jejíž rétorika týkající se otázky autonomie Katalánska se radikalizuje. CiU se navíc v současném volebním období chová vůči menšinové vládě PSOE velmi zdrženlivě, ačkoliv by s ní mohla bez problémů vládnout v neformální koalici a těžit z této spolupráce cenné politické body.

Summary

Strong decentralization of the Spanish State, together with the consolidation of the autonomous communities, the institutionalization of rules, procedures and democratic values, resulted in Spain since the early 80 years to a situation where it is not possible to analyze the Spanish national politics without the cleavage center-periphery. This cleavage affects the structure of both chambers of the parliament and a relationship that is formed between the national political parties and the regional political parties. In terms of my topic, the Spanish parliament is very important because of its exclusive option to negotiate with national minorities and the decentralized parts of the State. And if the government does not have the absolute majority of the lower house, this negotiation is even necessary. Although in case of strongly decentralized and federated states is the upper house considered as an instrument of representation of regional interests, in case of Spain regional political parties promote their interests in the Congress of Deputies (lower house). And since 1993, their votes are essential for minority governments wishing to achieve satisfactory implementation of its political agenda

Easy formation and stability of minority governments, since 1993, in Spain almost a phenomenon, is particularly allowed by the Spanish political system or its rationalized parliamentarism. In the Spanish case, only a relative majority of members of the Congress of Deputies is ultimately sufficient for the formation of a new government.

The basic tendency by creating the Spanish electoral system was to ensure party, parliamentary and government stability. Then political elites keeping in mind the historical experience by the creation of the election law regarded to ensure representation of all influential trains of thought and nationalist forces. In this respect, the electoral clause setting the level of respective electoral districts, which are consistent with the Spanish provincial arrangement, is crucial. The makers of the Spanish electoral law tried to reach the compromise of a stronger executive team while maintaining the representation of significant minorities by

selecting the proportional electoral system, which, however, has shown significant characteristics of disproportionality in small electoral districts, especially in favor of the strongest political party. Bonus for the strongest parties is compensated by subrepresentation of remaining smaller political parties with political support equally distributed throughout Spain. Traditional regional parties are not affected by this subrepresentation. They are small only at national level, but in their regions they are powerful political formations. Due to this specific set of the electoral system in Spain there is a relatively complicated mixing of the national party system and regional party systems. A consequence of the electoral system is also a competition of two main national political parties - the Spanish Socialist Workers' Party and the Popular Party.

In the whole thesis, regional political parties are synonyms for the non-nationwide parties, which develop their activity in one or two autonomous communities, also known as the political parties with non-nationwide interests (*Partidos de Ámbito No Estatal, PANE*). Based on the analysis made in the last chapter of this thesis, the majority of the Spanish regional political parties can be identified also as nationalist and regionalist ones. These political parties are trying to promote their interests linked to the specification of the regions in which they operate and they are also the personification of the particular nation-making projects. In summary, Spanish nationalist political parties cannot be understood as irresponsible or antisystemic. On the other hand, they present logical consequence of the creation of the state of autonomies and their main objective is to mediate a dialogue within the center-periphery conflict. These regional political parties are very important for state-building activities, which is best illustrated by their support of the national executive in the last almost twenty years. Extremist political parties such as the Popular Unity Party (HB) were prohibited by law at the beginning of the new millennium. Election results of two most powerful political parties, which since the 90 years, with one exception, are incapable of achieving an absolute majority of seats in the lower house of the Spanish parliament, meant for the regional political formations opportunity to play a qualitatively new role in the Spanish national politics. Political subjects

defending the regionalist and nationalist interests had to be transformed at the national level to the state-building groups that allow, even at the cost of many concessions from the PP and the PSOE, the creation of minority governments of these parties. The involvement of the regional political parties in the constitution of national governments currently means debilitation for the cleavage center-periphery. Simultaneously it is true that the national electoral arena for the elections to the Spanish parliament's lower house presents the collision of conflicts of interests with nationwide character, resulting in a smaller number of votes for the regional political parties in this type of elections. What makes from this regional political subjects relevant political actors is not only their number of parliamentary seats, but the possibility to put into effect the coalition potential to the PSOE and the PP. Regional party formations can represent on the Spanish political scene neither “third force” meaning another government alternative nor a real alternative to the main national political parties. From my point of view, their main mission is to integrate into the arena of national politics particular territorial interests.

The fact, that the political identity of these regional political subjects is set not to the ideological but to the territorial framework, brings their very pragmatic approach to the political agreements at the national level. The regional political subjects repeatedly decided to non-formalize the coalition governments, mainly because of differences in their objectives compared to goals of two main national political parties. The PP and the PSOE are especially focused on gaining governmental posts and pushing through their policies, while for the PANE parties is the most important to maintain and strengthen their political status within particular regions of Spain. The PANE parties expect clear advantages for their support of the stability of the minority governments. Gained compensations are used in particular autonomous communities to get political points from the local electorate. This political pragmatism is related to the certain vagueness in the political program of socio-economic sphere strengthening their coalition potential at the national level. In the period of 1993-2010, especially the Catalan political party CiU played due to the weight of seats in the Congress of Deputies

the most active role in the post-election bargaining processes. At the national level, the CiU makes the policy focused on bilateral negotiations with the national governments, not only to achieve greater powers for Catalonia, but the CiU tries to control or neutralize the Catalan Socialist Party in the Generalitat as well.

In the past two decades, minority governments of the PSOE and the PP were repeatedly given the permanent parliamentary support from regional political parties which are the most important long-term political players in their home regions. This is the case of the Catalan CIU, the Basque PNV or the Canary Coalition. These are regarded as moderate nationalist political parties, who push for the strengthening the competencies of their home autonomous communities within the existing Spanish law. The exception was the election period of 2004-2008, when the minority government of the PSOE was explicitly supported by the Republican Left of Catalonia, one of the side poles of the Catalan party system. ERC can be considered as the radical representative of the Catalan nationalism, which has a long-term goal in its political program - the separation of historical Catalonia from the Spanish kingdom. However, ERC could not realize its political potential associated with the discussing a new autonomous status of Catalonia and now is in a hard political crisis. It was the only episode of the engagement of the radical regional political party with the separatist tendencies in promoting national minority government. Of course, in the Congress of Deputies there are also another regional political parties (such as a representative of the moderate Galician nationalism – the BNG or the relatively new and more radical political subject called Yes Navarra), but their power consisting in their coalition potential is not important through the small number of parliamentary seats.

When comparing the political programs of the PANE parties for national and regional elections I found the following facts. Their electoral programs for regional elections tend to be more concrete dealing with specific problems of their home autonomous communities and generally do not discuss the relation of national and regional sphere. In contrast, this issue is fully developed in their

programs for national elections. In this respect, only the CIU is rather reserved. This political party devotes to the status of Catalonia only in the minority of program items also in political programs for national elections.

Since 1993, the regional political parties regularly occupy in the Congress of Deputies 8-9 % of the seats. The fact that in this context cannot be overlooked is the increasing aggregation of regionalist interests by national political parties, especially by the PSOE. In last-year election periods, this fact has resulted to a decline in electoral support of the PANE parties in national elections. The reaction to this fact could be the radicalization of regional nationalist political parties, which could try to differentiate in this way from their national competitors in order to save their political survival. From my point of view, mainly the CIU now clearly responds on the aggregation of regional interests in the political programs of local branches of the PSOE and the PP. Its rhetoric on the issue of the autonomy for Catalonia is now radicalized. In addition, the attitude of the CiU to the contemporary minority government of the PSOE is rather reserved although it could easily hold rule with the socialists in the informal coalition and benefit valuable political points from this cooperation.

Seznam literatury a zdrojů

A) Dokumenty

Baskický autonomní statut z roku 1979 (*Estatuto de Autonomía del País Vasco de 1979*). Dostupné na WWW:

<http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html>.

BNG – Volební program 2008 (*Eleccións Xerais 2008, Programa electoral*).

Staženo dne 1. února 2011 z WWW:

<<http://estaticos.elmundo.es/especiales/2008/02/espana/elecciones2008/programas/bng.pdf>>.

CC – Volební program 2008 (*CC – Programa electoral 9 de marzo de 2008*).

Staženo 20. dubna 2001 z WWW:

<http://www.coalicioncanaria.org/web_2008/pdf/programa2008.pdf>.

CiU – Volební program 2008 (*CiU – Programa electoral 2008*). Staženo dne

1. února 2011 z WWW: <<http://www.ciu.cat/media/23647.pdf>>.

EAJ-PNV – Volební program 2009 (*EAJ-PNV – Programa electoral 2009*).

Staženo dne 1. února 2011 z WWW: <[http://www.eaj-](http://www.eaj-pnv.eu/documentos/documentos/8427.pdf)

[pnv.eu/documentos/documentos/8427.pdf](http://www.eaj-pnv.eu/documentos/documentos/8427.pdf)>.

Esquerra – Volební program 2008 (*Esquerra – Programa electoral 2008*).

Staženo dne 1. února 2011 z WWW:

<<http://www.esquerra.cat/eleccions2008/e2008-programa.pdf>>.

Eusko Alkartasuna – Volby 2008 (*Eusko Alkartasuna – Elecciones generales 2008*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW:

<http://www.euskoalkartasuna.org/elecciones2008/pdf/es/programa_electoral_2008.pdf>.

Jednací řád Senátu (*Reglamento del Senado*). Staženo dne 1. května 2011 z

WWW: <<http://www.senado.es/solotexto/reglamen/indices/index.html>>.

Katalánský autonomní statut z roku 2006 (*Estatuto de Autonomía de Catalunya de 2006*). Dostupné na WWW:

<<http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut/>>.

LOREG, tedy volební zákon č. 5/1985 o obecném volebním zřízení (*Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General*).

Staženo dne 1. února 2011 z WWW:

<http://www.boe.es/aeboe/consultas/bases_datos/doc.php?id=BOE-A-1985-11672>.

Nafarroa Bai - Program 2008 *Nafarroa Bai - Programa elecciones generales 9 de marzo de 2008*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW:

<http://www.nafarroabai.org/es/nafarroabai/programa_2008.pdf>.

Program de EAJ-PNV. Volby 2008. (*Programa Marco de EAJ-PNV. Elecciones generales 2008*). Staženo dne 1. února 2011 z WWW:

<<http://www.elpais.com/especial/elecciones-generales/pnv.pdf>>.

Řád poslanecké sněmovny (*Reglamento del Congreso de los Diputados*). Staženo dne 1. května 2011 z WWW: <<http://www.psoe-regiondemurcia.com/oficina/archivos/reglamentocongreso.pdf>>.

Ústava Španělska z 27. prosince 1978 se začleněním reformy z 27. srpna 1992 (*Constitución Española de 27 de diciembre de 1978, modificada por Reforma de 27 de agosto de 1992*). Stažena dne 14. ledna 2010 z WWW:

<<http://constitucion.rediris.es/legis/1978/ce1978.html>>.

B) Neperiodická literatura

Alcántara, M.; Martínez, A. (eds.) (2001). *Política y Gobierno en España*. Vyd. 2. Valencia: Tirant lo Blanch. 638 s. ISBN 13-97884844227-16.

Alonso, F. (2004). *Por qué luchamos los vascos?*. Vyd. 1. Tafalla: Txalaparta. 320 s. ISBN 84-8136-375-8.

- Artich, X., Castiñeira, A., Colominas i Ferran, J. (eds.) (2003). *Cataluña-España: Relaciones políticas y culturales*. Vyd. 1. Barcelona: Icaria Editorial. 368 s. ISBN 9788474266351.
- Barša, P., Strmiska, M. (eds.) (1999). *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 329 s. ISBN 80-85959-52-6.
- Beltrán, J.M.V., Herrera, M.A.G. (eds.) (2005) *El Estado Autonómico: Integración, solidaridad, diversidad*. Vyd. 1. Madrid: INAP. 1436 s. ISBN 9788478799770.
- Beramendi, J.B.; Máiz Suárez, E. (eds.) (1991). *Los Nacionalismos en la España de la II República (Historia)*. Vyd. 1. Madrid: Siglo XXI de España Editores. 496 s. ISBN 84-323-0710-6. Dostupné na WWW: http://books.google.cz/books?id=G1dyGgwZuQkC&pg=PA436&lpg=PA436&dq=partidos+regionalista&source=bl&ots=oka1BMEhFf&sig=tF_MJbtnDiAng00bRhKkWT2-6os&hl=cs&ei=Zrm_S-rAIM6KOLf1uJcE&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&ved=0CBQQ6AEwAw#v=onepage&q=partidos%20regionalista&f=false.
- Conversi, D. (1997). *The basques, the catalans and Spain : alternative routes to nationalist mobilisation*. Vyd. 1. London : Hurst & Company. 312 s. ISBN 1-85065-253-8.
- Čepová, A. – Fiala, V. – Říchová, B. (2002). Decentralizace národních států v západní Evropě (Velká Británie, Španělsko, Francie, Itálie). In Fiala, V. (ed.) *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Vyd. 1. Olomouc – Praha: Nakladatelství Moneta. 601 s. ISBN 80-900965-8-1.
- de Winter, L; Türsan, H. (eds.) (1998). *Regionalist parties in Western Europe* Routledge/ECPR studies in European political science – Svazek 1. Vyd. 1. London: Routledge. 259 s. ISBN 0-415-16437-0. Dostupné na WWW: <http://books.google.cz/books?id=IepcWCBHcdIC&pg=PA70&dq=Converg%C3%A8ncia+i+Uni%C3%B3&cd=5#v=onepage&q&f=false>.

- Dvořáková, V. – Kunc, J. (2004). Španělsko. In: Říchová, B. (ed.) *Komparace politických systémů II*. Vyd. 3. Praha: VŠE. 230 s. ISBN 80-245-0757-9.
- Fusi, J.-P. (2000). *España: La Evolución de la Identidad Nacional*. Vyd. 1. Madrid: T.H.S.A. 309 s. ISBN 84-7880-834-5.
- Gellner, A. (1993). *Národy a nacionalismus*. Vyd. 2. Praha: Josef Hříbal. 158 s. ISBN 80-901381-1-X.
- Guereña, J.-L.; Morales Muñoz, M. (eds.) (2006). *Los nacionalismos en la España contemporánea. Ideologías, movimientos y símbolos*. Vyd. 1. Málaga: Centro de Ediciones de la Diputación de Málaga. 376 s. 84-7785-748-2.
- Havlík, V. – Šedo, J. – Čaloud, J. (2009). Systémy poměrného zastoupení. In: Chytílek, R. – Šedo, J. (eds.) *Volební systémy*. Vyd. 1. Praha: Portál. 376 s. ISBN 978-80-7367-548-6.
- Hladká, M. (2006). Tvorba menšinových vlád v Španielsku. In: Říchová, B. (ed.) *Vládní modely v parlamentních systémech*. Vyd. 1. Praha: Moneta. 201 s. ISBN 80-86731-03-0.
- Keating, M. (2000). *The new regionalism in Western Europe: territorial restructuring and political change*. Vyd. 1. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 242 s. ISBN 9781840644869.
- Klokočka, V. (2006). *Ústavní systémy evropských států*. Vyd. 2. Praha: Linde. 423 s. ISBN 50-7201-606-7.
- Kunc, J. (2000). *Stranické systémy v re/konstrukci*. Vyd. 1. Praha: Slon. 262 s. ISBN 80-85850-79-6.
- Laínz, J. (2004). *Adiós, España: verdad y mentira de los nacionalismos*. Vyd. 4. Madrid: Encuentro. 834 s. ISBN 9788474907483.
- Nieto, L.L. (2006). *Relaciones Intergubernamentales en la España democrática, interdependencia, autonomía, conflicto y cooperación*. Vyd. 1. Madrid: Dykinson. 295 s. ISBN 9788497728973.
- Ninou, C. (2002). La formación del sistema político español: evolución política y constitucional. In: Román, P. (ed.) *Systema político español*. Vyd. 2. Madrid: McGraw-Hill. 383 s. ISBN 84-481-3216-5.

- Novák, M. (1997). *Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia*. Vyd. 1. Praha: SLON. 275 s. ISBN 80-85850-22-2
- Palacios Bañuelos, L. (2005). *La España plural: Nación, nacionalidades y regiones*. Vyd. 1. Madrid: Editorial Universitas, S.A. 377 s. ISBN 9788479911775.
- Román, P. (2002). Los partidos y los sistemas de partidos. In: Román, P. (ed.) *Sistema político español*. Vyd. 2. Madrid: McGraw-Hill. 383 s. ISBN 84-481-3216-5.
- Romero, J. (2006). *España inacabada*. Vyd. 1. Valencia: Universitat de Valencia. 200 s. ISBN 9788437064444.
- Říchová, B. (2006). *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. Vyd. 2. Praha: Portál. 303 s. ISBN 80-7367-177-8.
- Sartori, G. (1976). *Parties and Party Systems. A Framework for Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press. 266 s. ISBN 80-7325-062-4.
- Strmiska, M. (1999). Nacionalistické strany a stranicko-politický systém v soudobém Španělsku. In Dančák, B; Fiala, P. (eds.). *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Vyd. 1. Brno: MPÚ MU. 169 s. ISBN 80-2102247-7.
- Strmiska, M. (2003). *Katalánské politické strany: Katalánské strany a regionální stranicko-politický systém v letech 1977-2002*. Vyd. 1. Brno: AP. 79 s. ISBN 80-902652-2-7.
- Strmiska, M. – Hloušek, V. – Chytílek, R. – Kopeček, L. (2005). *Politické strany moderní Evropy*. Vyd. 1. Praha: Portál. 727 s. ISBN 80-7367-038-0.
- Strmiska, M. (2005). *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus*. Vyd. 1. Brno: AP. 143 s. ISBN 80-902652-5-1.
- Ubieto Artera, A.- Reglá Campistol, J.- Jover Zamora, J. M.- Seco Serrano, C. (eds.) (2002). *Dějiny Španělska*. Vyd. 3. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 913 s. ISBN 80-7106-117-4.

C) Články

- Artés, J., Bustos, A. (2008). Electoral promises and minority governments: An empirical study. *European Journal of Political Research*. Vol. 47, no. 3, s. 307-333. ISSN 1475-6765.
- Cal, Rosa (1998): Origen de la prensa nacionalista gallega: Apuntes divulgativos. *Revista Latina de Comunicación Social* (Universidad de La Laguna), N° 11, noviembre de 1998. ISSN: 1138-5820. Dostupné na <http://www.ull.es/publicaciones/latina/a/16rosa.htm>.
- Hayek, D. G. (1999). Nacionalismos periféricos y democracia en España. Universidad de La Rioja (Vegueta), *Anuario de la Facultad de Geografía e Historia*, N° 4/1999, s. 221-240. ISSN 1133-598X. Staženo dne 26. dubna 2010 z <http://www.webs.ulpgc.es/vegueta/index.php/vedeta>.
- López Jiménez, J. M. (2010). Los partidos políticos del siglo XXI. *Contribuciones a las Ciencias Sociales*, N° 5/2010, ISSN 1988-7833. Dostupné na <http://www.eumed.net/rev/cccss/08/jmlj.htm>.
- Šabatka, Míchal. (2010). *Španělský regionalismus, volební arény a umírňující se konflikt*. *Acta Politologica*, Vol. 2, No. 1, s. 33-56. ISSN 1803-8220.

D) Internetové zdroje

(datum poslední aktualizace 30.4. 2011)

Centrální volební rada (*Junta Electoral Central*):

<http://www.juntaelectoralcentral.es/>

Databáze volebních výsledků (Parties & Elections): [http://www.parties-and-](http://www.parties-and-elections.de/spain2.html)

[elections.de/spain2.html](http://www.parties-and-elections.de/spain2.html)

Ministerstvo vnitra (*Ministerio del Interior*): <http://www.mir.es/index.html>

Oficiální stránky Katalánské generalitat (Generalitat de Catalunya):

<http://www.gencat.cat>

Oficiální stránky Národního institutu pro statistiku (*Instituto Nacional de Estadística*): <http://www.ine.es>

Oficiální stránky prezidenta Valencijské generalitat (*Generalitat Valenciana*): <http://www.pre.gva.es>

Oficiální stránky španělské Poslanecké sněmovny (*Congreso de los Diputados*): <http://www.congreso.es>

Oficiální stránky španělského Senátu (Senado): <http://www.senado.es>

Politická strana Andalusistická strana (*Partido Andalucista*): <http://www.partidoandalucista.org>

Politická strana Ano Navarře (*Nafarroa Bai*): <http://www.nafarroabai.org>

Politická strana Aragonská chunta (*Chunta Aragonesista*): <http://www.chunta.com>

Politická strana Aragonská strana (*Partido Aragonés*): <http://www.partidoaragones.es>

Politická strana Baskická solidarita (*Eusko Alkartasuna*): <http://www.euskoalkartasuna.org>

Politická strana Galicijský národní blok (*Bloque Nacionalista Galego*): <http://www.bng-galiza.org>

Politická strana Iniciativa pro Katalánsko – Zelení (*Iniciativa per Catalunya Verds*): <http://www.iniciativa.cat>

Politická strana Kanárská koalice (*Coalición Canaria*): <http://www.coalicioncanaria.org>

Politická strana Konvergence a jednota (*Convergència i Unió*): <http://www.ciu.cat/>

Politická strana Lidová strana (*Partido Popular*): <http://www.pp.es>

Politická strana Baskická národní strana (*Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco*): <http://www.eaj-pnv.eu>

Politická strana Republikánská levice Katalánska (*Esquerra Republicana de Catalunya*): <http://www.esquerra.cat>

Politická strana Sjednocená levice (*Izquierda Unida*): <http://izquierda-unida.es>

Politická strana Strana socialistů Katalánska (*Partido de los Socialistas de Cataluña*): <http://www.socialistes.cat>

Politická strana Španělská socialistická dělnická strana (*Partido Socialista Obrero Español*): <http://www.psoe.es>

Politická strana Unie navarrského lidu (*Unión del Pueblo Navarro*):
<http://upn.org>

Politická strana Svaz pro pokrok a demokracii (*Unión Progreso y Democracia*):
<http://www.upyd.es>

Politická strana Valencijský svaz (*Unió Valenciana, UV*):
<http://www.uniovalenciana.org>

Server o historii 20. století (*El sitio web de la historia del siglo XX*):
<http://www.historiasiglo20.org/HE/11a-3.htm>

Statistický server: <http://www.historiaelectoral.com>

Španělský oficiální informační server (*Sí, Spain*): <http://www.sispain.org>

Seznam použitých zkratek

- AIC** – Agrupaciones Independientes de Canarias (Nezávislá sdružení Kanárských ostrovů)
- AM** – Asamblea Majorera (Majorenské shromáždění)
- AP** – Alianza Popular (Lidová aliance)
- ASA** – Alianza Socialista de Andalucía (Socialistická aliance Andalusie)
- BNG** – Bloque Nacionalista Galego (Galicijský národní blok)
- CC** – Coalición Canaria (Kanárská koalice)
- CCI** – Centro Canario Independiente (Nezávislý kanárský střed)
- CDC** – Convergencia Democrática de Catalunya (Demokratická konvergence Katalánska)
- CDS** – Centro Democrático y Social (Sociální a demokratický střed)
- CHA** – Chunta Aragonesista (Aragonská chunta)
- CiU** – Convergencia i Unió (Konvergence a Jednota)
- EA** – Eusko Alkartasuna (Baskická solidarita)
- EAJ-PNV** – Baskická strana příznivců Boha a Starého zákona – Baskická národní strana (Euzko Alderdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco)
- EH** – Euskal Herritarrok (My, baskický lid)
- ENE** – Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra (Dohoda levicových nacionalistů)
- ERC** – Esquerra Republicana de Catalunya (Republikánská levice Katalánska)
- EUiA** – Esquerra Unida i Alternativa (Sjednocená a alternativní levice)
- HB** – Herri Batasuna (Lidová jednota)
- ICAN** – Iniciativa Canaria Nacionalista (Nacionalistická kanárská iniciativa)
- ICV** – Iniciativa per Catalunya Verds (Iniciativa pro Katalánsko – Zelení)
- IU** – Izquierda Unida (Sjednocená levice)
- PA** – Partido Andalucista (Andalusistická strana)
- PAR** – Partido Aragonés (Aragonská strana)
- PCC** – Partido Comunista de Catalunya (Komunistická strana Katalánska)
- PCE** – Partido Comunista de España (Komunistická strana Španělska)
- PDP** – Partido Democrático Popular (Lidová demokratická strana)

PDPC – Pacte Democràtic per Catalunya (Demokratický pakt pro Katalánsko)
PL – Partido Liberal (Liberální strana)
PNC – Partido Nacionalista de Canarias (Národní strana Kanárských ostrovů)
PNG-PG – Partido Nacionalista Galego-Partido Galeguista (Galicijská národní strana)
PP – Partido Popular (Lidová strana)
PSA – Partido Socialista de Andalucía (Socialistická strana Andalusie)
PSG – Partido Socialista Galego (Galicijská socialistická strana)
PSOE – Partido Socialista Obrero Español (Španělská socialistická dělnická strana)
PSUC – Partido Socialista Unificado de Catalunya (Sjednocená socialistická strana Katalánska)
RD – Reforma Democrática (Demokratická reforma)
UDC – Unió Democràtica de Catalunya (Demokratická jednota Katalánska)
UCD – Unión de Centro Democrático (Unie demokratického středu)
UPN – Unión del Pueblo Navarro (Svaz navarrského lidu)
UPyD – Unión Progreso y Democracia (Svaz pro pokrok a demokracii)
UV – Unió Valenciana (Valencijský

Seznam příloh

Příloha č. 1: Regionální uspořádání Španělska (mapa)

Příloha č.2: Seznam všech poslaneckých klubů v Kongresu poslanců od roku 1993 (tabulka)

Příloha č.3: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1977 (tabulka)

Příloha č.4: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1979 (tabulka)

Příloha č.5: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1982 (tabulka)

Příloha č.6: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1986 (tabulka)

Příloha č.7: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1989 (tabulka)

Příloha č.8: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1993 (tabulka)

Příloha č.9: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1996 (tabulka)

Příloha č.10: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 2000 (tabulka)

Příloha č.11: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 2004 (tabulka)

Příloha č.12: Výsledky voleb do Kongresu poslanců 2008 (tabulka)

Příloha č.13: Vývoj voličské podpory CiU a PNV ve volbách do Kongresu poslanců (graf)

Příloha č. 14: Počet zástupců regionálních stran v Kongresu poslanců v období 1993-2010 (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1 Regionální uspořádání Španělska (mapa)

Zdroj: <http://www.finanzas.com/wp-content/uploads/comunidades-autonomas.png>

Příloha č. 2 Seznam všech poslaneckých klubů v Kongresu poslanců od roku 1993		
Volební období	Parlamentní kluby	Zúčastněné politické strany
1993 - 1996	Socialistický kongresový klub Parlamentní klub "lidovců" Parlamentní klub IU-IC Katalánský parlamentní klub (CiU) Baskický klub (PNV) Parlamentní klub Kanárské koalice (CC) Smíšený parlamentní klub	PSOE AP/PP IU, IC CiU PNV CC
1996 - 2000	Parlamentní klub "lidovců" Socialistický kongresový klub Parlamentní klub Sjednocené levice Katalánský parlamentní klub (CiU) Baskický parlamentní klub (EAJ-PNV) Parlamentní klub Kanárské koalice (CC) Smíšený parlamentní klub	PP PSOE IU CiU EAJ-PNV CC
2000 - 2004	Parlamentní klub "lidovců" Socialistický parlamentní klub Katalánský parlamentní klub (CiU) Parlamentní klub Sjednocené levice Basický parlamentní klub (EAJ-PNV) Parlamentní klub Kanárské koalice (CC) Smíšený parlamentní klub	PP PSOE CiU IU EAJ-PNV CC
2004 - 2008	Socialistický kongresový klub Parlamentní klub "lidovců" Katalánský parlamentní klub (CiU) Parlamentní klub Rebulikánské levice (ERC) Baskický parlamentní klub (EAJ-PNV) Parlamentní klub IU-ICV Smíšený parlamentní klub	PSOE PP CiU ERC EAJ-PNV IU, ICV
2008 - ?	Socialistický parlamentní klub Parlamentní klub "lidovců" Katalánský parlamentní klub (CiU) Basický parlamentní klub (EAJ-PNV) Parlamentní klub ERC-IU-ICV Smíšený parlamentní klub	PSOE PP CiU EAJ-PNV ERC, IU, ICV

Zdroj: <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/GruPar>,
zpracování vlastní

Příloha č. 3 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1977		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Svaz demokratického středu (UCD)	34,44	166
Španělská socialistická dělnická strana (PSOE)	29,32	116
Komunistická strana Španělska (PCE)	9,33	19
Federace stran Lidové aliance (AP)	8,21	16
Lidová socialistická strana-Socialistická jednota (PSP-US)	4,46	6
Demokratický pakt pro Katalánsko (PDPC)	2,81	11
Baskická národní strana (PNV)	1,62	8
Demokratická jednota Katalánska (UDC)	0,94	2
Katalánská levice (EC-FED)	0,79	1
Aragonská nezávislá kandidatura středu (CAIC)	0,2	1
Nezávislá kandidatura středu (INDEP)	0,16	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 4 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1979		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Svaz demokratického středu (UCD)	34,84	168
Španělská socialistická dělnická strana (PSOE)	30,4	121
Komunistická strana Španělska (PCE)	10,77	23
Demokratická koalice (CD)	6,05	10
Koalice konvergence a Jednoty (CiU)	2,69	8
Strana národního svazu (UII)	2,11	1
Socialistická strana Andalusie-Andalusistická strana (PSA-PA)	1,81	5
Baskická národní strana (PNV)	1,65	7
Lidová jednota (HB)	0,96	3
Republikánská levice Katalánska-Národní fronta (ERFII)	0,69	1
Levice Baskicka (EE)	0,48	1
Svaz kanárského lidu (C-UPC)	0,33	1
Aragonská regionalistická strana (PAR)	0,21	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 5 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1982		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Španělská socialistická dělnická strana (PSOE)	48,11	202
Lidová aliance-Lidová demokratická strana (AP-PDP)	26,36	107
Svaz demokratického středu (UCD)	6,77	11
Komunistická strana Španělska (PCE)	4,02	4
Konvergence a Jednota (CiU)	3,67	12
Demokratický a sociální střed (CDS)	2,87	2
Baskická národní strana (EAJ-PNV)	1,88	8
Volební sjednocení-Lidová jednota (HB)	1	2
Republikánská levice Katalánska (ERC)	0,66	1
Levice Baskicka (EE)	0,48	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 6 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1986		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Španělská socialistická dělnická strana (PSOE)	44,06	184
Lidová koalice (AP-PDP-PL)	25,97	105
Demokratický a sociální střed (CDS)	9,22	19
Konvergence a Jednota (CiU)	5,02	18
Koalice sjednocené levice (IU)	4,63	7
Baskická národní strana (EAJ-PNV)	1,53	6
Lidová jednota (HB)	1,15	5
Levice Baskicka (EE)	0,53	2
Galicijská koalice (CG)	0,4	1
Aragonská regionalistická strana (PAR)	0,36	1
Koalice nezávislých sdružení Kanárských ostrovů (AIC)	0,33	1
Valencijský svaz (UV)	0,32	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 7 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1989		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Španělská socialistická dělnická strana (PSOE)	39,6	175
Lidová strana (PP)	25,79	107
Sjednocená levice (IU)	9,07	17
Demokratický a sociální střed (CDS)	7,89	14
Konvergence a Jednota (CiU)	5,04	18
Baskická národní strana (EAJ-PNV)	1,24	5
Lidová jednota (HB)	1,06	4
Andalusistická strana (PA)	1,04	2
Valencijský svaz (UV)	0,71	2
Baskická solidarita (EA)	0,67	2
Levice Baskicka (EE)	0,51	2
Aragonská regionalistická strana (PAR)	0,35	1
Koalice nezávislých sdružení Kanárských ostrovů (AIC)	0,32	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 8 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1993		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Španělská socialistická dělnická strana (PSOE)	38,78	159
Lidová strana (PP)	34,76	141
Sjednocená levice (IU)	9,55	18
Konvergence a Jednota (CiU)	4,94	17
Baskická národní strana (EAJ-PNV)	1,24	5
Kanárská koalice (CC)	0,88	4
Lidová jednota (HB)	0,88	2
Republikánská levice Katalánska (ERC)	0,8	1
Aragonská strana (PAR)	0,61	1
Coalición Baskická solidarita-Levice Baskicka (EA-EUE)	0,55	1
Valencijský svaz (UV)	0,48	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 9 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 1996		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Lidová strana (PP)	38,79	156
Španělská socialistická dělnická strana (PSOE)	37,63	141
Sjednocená levice (IU)	10,54	21
Konvergence a Jednota (CiU)	4,6	16
Baskická národní strana (EAJ-PNV)	1,27	5
Kanárská koalice (CC)	0,88	4
Galicijský národní blok (BNG)	0,88	2
Lidová jednota (HB)	0,72	2
Republikánská levice Katalánska (ERC)	0,67	1
Baskická solidarita (EA)	0,46	1
Valencijský svaz (UV)	0,37	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 10 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 2000		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Lidová strana (PP)	44,52	183
Španělská socialistická dělnická strana-Progresisté (PSOE-Progr.)	34,16	125
Sjednocená levice (IU)	5,45	8
Konvergence a Jednota (CiU)	4,19	15
Baskická národní strana (EAJ-PNV)	1,53	7
Galicijský národní blok (BNG)	1,32	3
Kanárská koalice (CC)	1,07	4
Andalusistická strana (PA)	0,89	1
Republikánská levice Katalánska (ERC)	0,84	1
Iniciativa pro Katalánsko-Zelení (IC-V)	0,51	1
Baskická solidarita (EA)	0,43	1
Aragonská chunta (CHA)	0,33	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

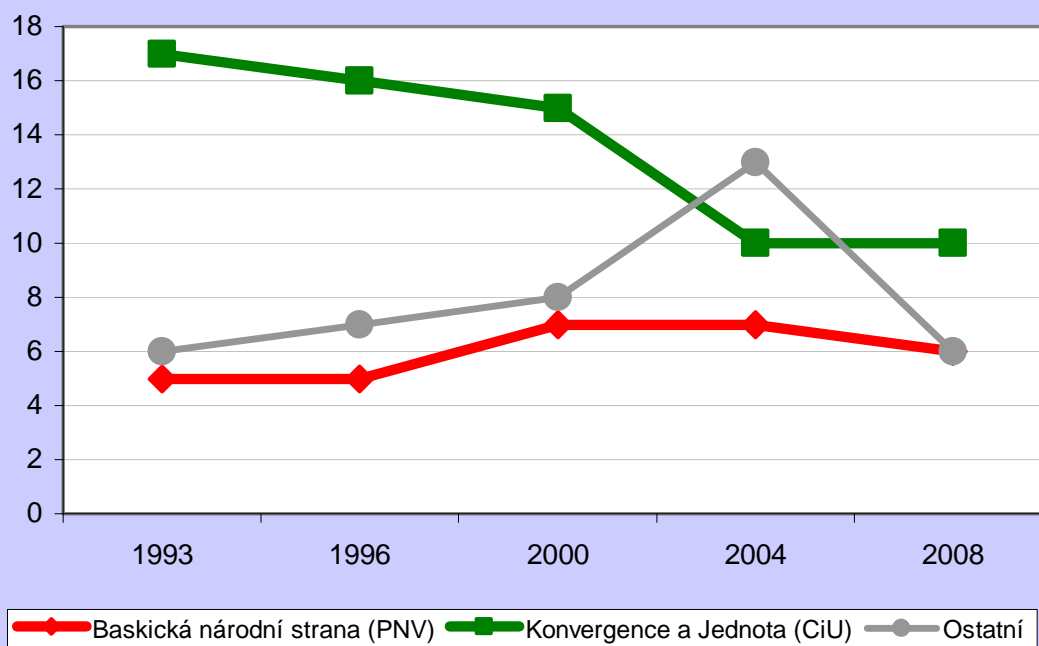
Příloha č. 11 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 2004		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Španělská socialistická dělnická strana (PSOE)	42,59	164
Lidová strana (PP)	37,71	148
Sjednocená levice	4,96	5
Konvergence a Jednota (CiU)	3,23	10
Republikánská levice Katalánska (ERC)	2,52	8
Baskická národní strana (EAJ-PNV)	1,63	7
Kanárská koalice (CC)	0,91	3
Galicijský národní blok (BNG)	0,81	2
Aragonská chunta (CHA)	0,36	1
Baskická solidarita (EA)	0,31	1
Ano Navarře (Na-Bai)	0,24	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 12 Výsledky voleb do Kongresu poslanců 2008		
<i>Politická strana/volební koalice</i>	<i>Hlasy v %</i>	<i>Mandáty</i>
Španělská socialistická dělnická strana (P.S.O.E.)	43,87	169
Lidová strana (P.P.)	39,94	154
Sjednocená levice (I.U.)	3,77	2
Konvergence a Jednota (CiU)	3,03	10
Baskická národní strana (EAJ-PNV)	1,19	6
Svaz pokroku a demokracie (UPyD)	1,19	1
Republikánská levice Katalánska (ESQUERRA)	1,16	3
Galicijský národní blok (B.N.G.)	0,83	2
Kanárská koalice-Národní kanárská strana (CC-PNC)	0,68	2
Ano Navarře (NA-BAI)	0,24	1

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha 13 Vývoj voličské podpory CiU a PNV ve volbách do Kongresu poslanců

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní

Příloha č. 14 Počet zástupců regionálních stran v Kongresu poslanců v období 1993-2010					
	1993	1996	2000	2004	2008
Andalusistická strana (PA)	-	-	1	-	-
Ano Navarře (Na Bai)	-	-	-	1	1
Aragonská chunta (CHA)	-	-	1	1	-
Aragonská regionalistická strana (PAR)	1	-	-	-	-
Baskická solidarita (EA)	1	1	1	1	-
Baskická národní strana (PNV)	5	5	7	7	6
Galicijský národní blok (BNG)	-	2	3	2	2
Iniciativa pro Katalánsko-Zelení (IC-V)	-	-	1	-	-
Kanárská koalice (CC)	4	4	4	3	2
Konvergence a Jednota (CiU)	17	16	15	10	10
Lidová jednota (HB)	2	2	-	-	-
Republikánská levice Katalánska (ERC)	1	1	1	8	3
Valencijský svaz (UV)	1	1	-	-	-
Celkem	32	32	34	33	24

Zdroj: <http://www.infoelectoral.mir.es/min/busquedaAvanzadaAction.html>,
zpracování vlastní